

TEOSOFIAN SANOMA NYKYAJALLE

KYSYMYKSISSÄ JA VASTAUKSISSA
ESITTÄNYT

PEKKA ERVAST

SISÄLLYS:

1. Uskonto ja teosofia	1
2. Teosofia, uskonnot ja totuuden tietäjät	5
3. Teosofia ja maailmanuskonto	10
4. Mikä on sielu?	14
5. Jälleensyntyminen	20
6. Karman laki	26
7. Logos	31
8. »Sana tuli lihaksi»	36
9. Uskon mystério	42
10. Ihmisen näkymättömät ruumiit	47
11. Kuoleman jälkeen	54
12. Mitä hyötyä on teosofiasta?	

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TIETÄJÄ

TAMPEREEN KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINO TAMPEREELLA 1919.

Uskonto ja teosofia.

Kysymys. Te väitätte teosofina, että ihmiskunta ei voi elää ilman uskontoa. Mutta eikö meidän aikanamme semmoinen katsantokanta ole vanhoillinen? Eikö päivä päivältä käy selvemmäksi, että jumaluusopillisista uskonkappaleista ja kirkollisista seremonioista on ihmiskunnalle enemmän vahinkoa kuin hyötyä, koska ne estävät järjen ja hengen vapaata kehitystä? Eikö Auguste Comte filosofiassaan todistanut, että sivistyskansat ovat nyt kasvaneet irti uskonnollisten lastenkamaritarujen holhonalaisuudesta ja että olemme ihmiskuntana astuneet tieteellisen totuuden etsimisen aikakauteen? Nykyajan ihminen kääntääkin selkensä pilventakaisille haaveiluille kuolemanjälkeisestä elämästä, hänen mieltänsä kiinnittää maallinen elämä. Hän kääntää kirkolle selkensä ja etsii onnensa jokapäiväisestä elämästä. Hän ei luota pappeihin ja piispoihin, vaan tiedemiesten tutkimuksiin ja omaan järkeensä. Katsokaa työväenliikettä, nykyajan mahtavinta ja suurinta liikettä: ei se ole kirkon turvissa kehittynyt ja kasvanut, vaan kirkon ulkopuolella ja kirkkoa vastaan; sosialistithan pikemmin ovat »jumalan kieltäjiä» ja »kadotuksen lapsia». Pitäisikö nyt teidän mielestänne ihmiskunnan palata takaisin kirkon ja uskonnon helmaan?

Vastaus. Uskonnon helmaan kylläkin, mutta ei kirkon, ennenkuin kirkko on uudestaan omaksunut uskonnon tosi hengen.

Kysymys. Teette siis eron uskonnon ja kirkon välillä; mutta eikö kirkko ole uskonnon edustaja? Onhan uskontoja paljon, mutta joka paikassa on sikäläisellä uskonnolla tunnustajansa, jotka muodostavat kirkon ja edustavat omaa uskontoaan. Mikä siis on ero uskonnon ja kirkon välillä?

Vastaus. Sama kuin esim. säveltaiteen ja soittajan välillä. Säveltaide on jumalallinen, kuolematon, kehityksessään rajaton, mutta soittaja tai laulaja, vieläpä säveltäjäkin, on kuolevainen ihminen, joka ei kykene tyhjentämään taiteen mahdollisuuksia. Niin on uskontokin jumalallinen, kuolematon ja kehityksessään rajaton, mutta kirkot ja tunnustajat sen hapuilevia esittäjiä. Ja niinkuin soittaja saattaa olla ilman musiikin henkeä, niin »uskovainenkin» saattaa joutua kokonaan harhaan uskonnon oikeasta hengestä, tarrautuen vain kiinni johonkin sen muotoon.

Kysymys. Luulen käsittäväni, mitä tarkoitate, mutta sanokaa minulle, mistä semmoinen jumalallinen ja henkevä uskonto on löydettävissä. Kristinuskostako? Tai ehkä buddhanuskosta? Vai teidän teosofianneko se on semmoinen uskonto?

Vastaus. Teosofia kyllä ei ole mikään uskonto, mutta teosofian avulla löydetään uskonnon oikea ja tosi henki.

Kysymys. Olisipa hauska kuulla.

Vastaus. Pitäkäämme nyt ensin todistettuna, että nykyiset kirkot ja uskonnolliset järjestelmät eivät ole kyenneet ehkäisemään ihmiskunnan henkistä vararikkoa. Sillä henkisen vararikon olemme tehneet. Sen on maailmansota kaikkine seurauksineen meille näyttänyt. Kristilliset kirkot eivät kyenneet estämään maailmansodan järjetöntä joukkoteurastusta ja hullua hävitystä enemmän kuin vallankumouksienkaan verenvuodattusta. Eivätkä kirkot ole kyenneet kuivattamaan niitä tuskan kyyneleitäkään, joita sadat miljoonat ihmiset viime vuosina ovat toivottomina vuodattaneet.

Kysymys. Mutta mitä kirkot sitten olisivat voineet tehdä?

Vastaus. Eivät kylläkään mitään nykyisessä kokoonpanossaan.

Kysymys. Eikö tuommoinen tapaus kuin maailmansota ole siksi järkyttävä, siksi suuri, eivätkö sen juuret ole siksi syvällä ja eikö sitä ole siksi kauan valmistettu, etteivät mitkään kirkot eikä uskonnot siihen mitään olisi mahtaneet?

Vastaus. Oikein sanotte: maailmansotaa oli siksi kauan ja siksi voimaperäisesti valmistettu, että se oli käynyt välttämättömäksi. Mutta ettekö huomaa, että kirkko ja uskonto juuri olisivat voineet, että niiden juuri olisi pitänyt ehkäistä ja jarruttaa sen valmistamista?

Kysymys. Millä tavalla?

Vastaus. Ajatelkaa nyt. Onko mielestänne tappaminen, murhaaminen, ryöstäminen ja hävittäminen uskonnon opetusten mukaan ja yleensä siveellisesti oikeata?

Kysymys. Eipä tietenkään.

Vastaus. Onko sotiminen oikeata?

Kysymys. Malttakaa. Onhan eroa tavallisen murhan ja sodassa tappamisen välillä. Toista on salaa yöllä hyökätä matkamiehen kimppuun, toista mennä rehelliseen taisteluun isänmaansa puolesta.

Vastaus. Toista on, sen myönnän. Mutta jotta isänmaata voisi lähteä puolustamaan, täytyy olla salakavala vihollinen, joka suotta syyttää isänmaahan hyökkää. Kuinka nyt tämän asian laita oli esim. maailmansodassa? Nimittikö siinä itseään yksikään valtakunta salakavalaksi hyökkääjäksi? Eivätkö kaikki järjestään olleet isänmaansa puolustajia? Puhuttiinhan joka maassa tunnottomasta ja väkivaltaisesta vihollisesta, jota vastaan jokaisen kunnan kansalaisen tuli nousta.

Kysymys. Olkoon, ettei äskeinen maailmansota ollut siveellisesti puolustettavissa; sitä vastoin Suomen vapautussota esim. varmaan teidänkin mielestänne oli oikeutettu ja siveellinen?

Vastaus. Epäilemättä se todella oli suurta siveellistä nousua. Mutta epäilemättä se kuten maailmansotakin olisi ollut vältettävissä, jos sen syitä olisi osattu välttää.

Kysymys. Kuinka tarkoitatte?

Vastaus. Jos myönnätte, että sota ainakin useimmissa tapauksissa on turha ja väärä eikä siveellisesti puolustettavissa, silloin ymmärrätte, mitä tarkoitan sanoessani, että kirkot ja uskonnot voisivat toisella tavalla vaikuttaa maailman menoon — ei sekaantumalla politiikkaan, vaan kasvattamalla ihmisiä toisella tavalla. Katsokaa nyt. Uskonnolliselta kannalta tappaminen ainakin on väärä. Mooses opetti »älä tapa», Jeesus opetti tämän lisäksi, että vihastuminen ja suuttuminenkin on väärä, Buddha opetti nimenomaan, että sotiminenkin on väärä. Ovatko kirkot näin opettaneet? Ovatko ne seuranneet kukin oman mestarinsa jälkiä? Eivät suinkaan; päinvastoin ainakin kristilliset kirkot ovat sodan aikana rukoilleet voittoa oman maan aseille. Mutta jos kirkot olisivat pysyneet uskollisina uskontojensa opetuksille, jos olisivat aina saarnanneet rauhaa, jos olisivat opettaneet tunnustajiaan kammomaan väkivaltaa ja sotaa, silloin kansatkin paremmin tietäisivät, mitä uskontojen opettama Jumala todella odottaa ihmisiltä.

Kysymys. Onhan tuokin totta.

Vastaus. Ja ajatelkaa vielä. Jos Suomessa olisi ollut enemmän sivistyneitä ja järkeviä ihmisiä, ei olisi tarvittu näytellä kansalaissodan murhenäytelmää. Sen sijaan oli olemassa kaksi suurta puoluetta: porvarillinen ja sosialistinen. Sosialistit tahtoivat, että kansan piti tulla osalliseksi aineellisen kulttuurin kaikista hyvyksistä vaatimatta siltä vastaavaa henkistä sivistysastetta. Porvarit taas tiesivät — tai ainakin

aavistivat, — että aineelliset edut ilman tietopuolista sivistystä vievät omistajansa ennen pitkää turmioon, sillä ihminen on alemmalta luonnoltaan laiska, nautinnonhaluinen ja huolimaton; sentähden he olivat »vanhoillisia» ja pelkäsivät liian perinpohjaisia uudistuksia. Kultaista keskitietä ei löydetty, kun ei kansallisiksi hyveiksi oltu tunnustettu sydämen hyvyttä, kaikkien parasta katsomista, itsekkydestä luopumista j. n. e. Ja mikä yhtäkaikki olisi ollut luonnollisempaa, kuin että molemmat puolueet olisivat luopuneet jyrkimmästä itsekkyystään ja koettaneet veljellisesti sopia keskenään. Olisivathan sosialistit voineet sanoa: »emme tahdo tavotella luokkavaltaa emmekä ylentää ruumiillista työtä henkisen kustannuksella; emme tahdo aineellisia etuja ilman sitä sivistystä, joka tekee varojen käytön järkevällä tavalla mahdolliseksi.» Miksi eivät toiselta puolen porvarit olisi voineet sanoa: »miehellämme tahdomme järjestää oloja sellaisiksi, että kaikilla kansalaisilla lapsesta saakka on tilaisuutta saman sivistyksen hankkimiseksi, ja myös, että kaikilla halukkailla on tilaisuutta maanviljelykseen ja yleensä työnsaantiin, puhumattakaan muista parannuksista». Kun puolueet olisivat ryhtyneet yhteistyöhön yhteisen päämäärän nimessä, ei siinä verisiä yhteentörmäyksiä olisi tarvittu. Älkää nyt luulko, että minä olen maalla viisas, kun merellä vahinko on tapahtunut. Kyllä tämän tiesin jo ennen sotaa ja kyllä siitä aina olen puhunut. Mutta jos kirkko uskonnon nimessä olisi näin opettanut ja kasvattanut ihmisiä, niin luulen, että tällainen käsityskanta olisi ollut paljon yleisempi ja johtanut käytännöllisiin tuloksiin. Menneisyyttä emme saata muuttaa — ei kannata tuomita kirkkoa sen laimin lyönneistä eikä moittia papistoa sen tietämättömyydestä, — mutta tulevaisuutta silmälläpitäen on hyvä viitata menneihin erehdyksiin. Sentähden olisi suotava, että tästä lähtien uudet tuulet alkaisivat puhaltaa kirkoissa ja uskonnoissa. Vanhat probleemit odottavat yhä ratkaisuaan, mutta niitä ratkaisemaan kykenevät ainoastaan uudet ihmiset.

Kysymys. Jos nyt olen käsittänyt teitä oikein, ei siis mikään uusi uskonto ole tarpeen, vaan pikemmin uskonpuhdistus?

Vastaus. Aivan oikein. Uskonnon oma, tosi alkuperäinen ja ikuinen henki on elvytettävä uuteen eloon.

Kysymys. Ja te luulette, että tämä voi tapahtua teosofian avulla?

Vastaus. Varmasti. Teosofia on varmasti yksi keino.

Kysymys. Olisiko siis toisiakin keinoja?

Vastaus. Miksei? Jos maailmaan ilmestyisi uusi suuri Buddhan tai Jeesuksen tapainen ihmiskunnan opettaja, niin hän varmasti puhaltaisi elävää henkeä kaikkeen uskonnolliseen elämään. Enkä tiedä, miksi semmoinenkaan tapaus olisi mahdoton. Onhan paljon ihmisiä, jotka suorastaan lähiaikoina odottavat maailmanopettajan tuloa. Mutta se sikseen. Pysykäämme jo olevissa tosiseikoissa. Teosofia on tuossa, me saatamme sitä tutkia, ja siihen syventyä.

Kysymys. Ajattelinkin juuri kysyä, millä tavalla sitten teosofia voi uskontoa elvyttää ja kirkkoja puhdistaa.

Vastaus. Niin, teosofialla on todella tärkeätä sanottavaa uskonnoille ja kirkoille.

Kysymys. Sallikaa pieni huomautus. Te puhutte milloin uskonnosta, milloin uskonnoista, toisinaan taas uskonnoista ja kirkoista. Voisitteko tarkemmin määritellä näitä käsitteitä?

Vastaus. Uskontoa sinään on verrattavissa säveltaiteeseen, uskontoja eri mestarisäveltäjiin suuriin sävellyksiin, kirkkoja, papistoa ja seurakuntia taas orkestereihin, kuoroihin, solisteihin, jotka opettelevat mestarein sävellyksiä esittämään — käyttääkseni toistamiseen ennen mainittua vertausta. Uskonto on totuuden henki, uskonnot ovat tämän hengen ilmennyksiä; uskonnot ovat siis samanarvoisessa suhteessa uskontoon. Voimme myös sanoa: uskonto on äiti, uskonnot ovat hänen lapsiaan. Uskonto perustuu

ihmiskunnan povessa piilevään ikuiseen, sammumattomaan henkisen tiedon ja totuuden kaipaukseen. Uskonto on ihmissydämen kaipuu Jumalan luo. Syvimpiä ajattelijoita, suurimpia neroja ei tyydytä paljas järjen tieteellinen totuuden etsintä; he alati etsivät hengelleenkin ravintoa. He ikävöivät Jumalaa, he tahtovat yhtyä siihen tajuntaan, joka Jumalana maailmat täyttää, he tahtovat hengessään joutua kosketukseen sen ainoan elämän kanssa, joka on iankaikkinen rauha hetkellisten ja haihtuvien ilmiöiden takana. Ja niinkuin soittajain ja laulajain tie säveltaidetta kohti, sitä ymmärtämään käy suurten säveltäjain ihanain taideluomain kautta, niin käy ihmistenkin tie uskontoa kohti — Jumalaa ymmärtämään paraiten uskontojen kautta.

Teosofia, uskonnot ja totuuden tietäjät.

Kysymys. Ajatteletteko siis, että uskonnot ovat yhdenarvoisia? Että on yhdentekevä, olemmeko kristittyjä tai buddhalaisia, pakanoita tai muhamettilaisia?

Vastaus. Yksilön kannalta se tietenkin on yhdentekevä. Jos ihmisen hengessä herää totuuden kaipuu, oli hän pakana tai kristitty, niin ei hänen uskontonsa estä häntä totuutta etsimästä, vaikka kyllä kirkot ja seurakunnat saattavat sen tehdä; päinvastoin hänen uskontonsa — jos hän todella tietää, mitä se alkuperäisesti opettaa — kiihottaa ja auttaa häntä totuutta eli Jumalaa etsimään. Mutta toista on, jos katselemme uskontoja historiallisesti ja joukko-ilmiöinä. Uskonnot ovat syntyneet eri aikoina ja eri kansoissa; ne ovat siis ensi kädessä niitä aikoja ja kansoja varten. Mitä järkeä siinä olisi, että esim. kristityt kansat tulisivat buddhalaisiksi tai kiinalaisen Kongfutsen tunnustajiksi? Sehän olisi taaksepäin menoa ajassa ja historiassa. Mutta toiselta puolen ei siinäkään olisi järkeä, että kristityt omaksuisivat islamin uskon, vaikkakin Muhamet eli historiassa myöhemmin kuin Jeesus Kristus, sillä tämä taas olisi luonnotonta hyppäystä kansallisten ja roturajojen yli. Tyytyköön jokainen sivistys omaan uskontoonsa, mutta elvyttäköön sen henkistä sisältöä ja oppikoon toisilta, niin seuraa yhteisymmärrys uskonnonkin alalla.

Kysymys. Sanotte: »oppikoon toisilta». Ette siis tarkota uskontojen henkisellä elvyttämisellä, että ne sulkeutuisivat itseensä, kukin kulkien omaa tietään »tosi uskonnon luo»?

Vastaus. En suinkaan. En uskokaan, että uskontojen elvyttäminen käy päinsä ilman että ne hedelmöittävät toisiaan, oppivat toisiltaan ja omaksuvat mitä kussakin on hyvää.

Kysymys. Teillä on siis mielessänne jonkinlainen uskonnollinen synkretismi? Onhan semmoista yritetty kristikunnassa eri kirkkojen kesken, kuten historiasta tiedämme, mutta huonolla menestyksellä. Kristillisillä kirkoilla oli kuitenkin uskonsa ja oppinsa pääkohdat yhteisiä. Ettekö pelkää, että juurta jaksain erinkaltaisten suuruskontojen yhteensulattaminen menestyisi vielä huonommin? Että siten syntynyt sekasotku tekisi uskonnollisen elämän aivan mahdottomaksi?

Vastaus. Pelkäisin varmasti, jos »yhteensulattamisen» toimeenpanijoina olisi joukko tavallisia uskovaisia tai vertailevan uskontotieteen tutkijoita. Siinä tapauksessa tietäisin edeltäkin, että koko yritys olisi turha.

Kysymys. Kenen siis ajattelette siihen kykenevän?

Vastaus. En ajattele ketään yksilöä. Se on ajan hengessä. Tuo yhteensulattaminen on henkisesti jo tapahtunut. Sanoisinko, että uskonnon pyhä henki liikkuu uskontojen päällä, odottaen, koska se saisi luoda niistä uutta, yhtenäistä maailmanuskontoa? Tämä ei ole epämääräinen ennustus. Me tiedämme sen, merkki on meille annettu, se on meille todistettu.

Kysymys. Entä tämä merkki, tämä todistus?

Vastaus. Se on teosofia.

Kysymys. Ah niin, teosofia. Sanoittehan äsken jo, että teosofian avulla on uskontojen henki elvytettävä. Mutta mitä sitten on tuo teosofia? Sanoitte, ettei se ole uusi uskonto, mutta ettekö tahtoisi tarkemmin määritellä, mitä se on?

Vastaus. Se ei ole muodollisesti uusi uskonto, mutta se on uskonnon pyhän hengen uusi ilmituoja.

Kysymys. Mutta kaikki uskonnothan ovat sitä alkuperäisesti. Mikä ero sitten on teosofian ja niiden välillä?

Vastaus. Jokaisessa uskonnossa puhui uskonnon henki: »kas tässä on tie minun luokseni», ja uskovaiset lisäsivät: »tämä on ainoa tie». Teosofiassa taas puhuu uskonnon pyhä henki: »jokaisessa uskonnossa oli tie minun luokseni; se pimittyi ja haihtui näkymättömiin; kirkasta teitä, näytä, että ne ovat yhtä ja vievät minun luokseni.»

Kysymys. En sittenkään ymmärrä, mikä teidän kannaltanne teosofia on. Eikö se ole madame Blavatskyn keksintöä? Madame Blavatsky perusti Teosofisen Seuran, hän kirjotti »Salaiset Opit» ja muut teosofiset pääkirjat, joista teosofinen viisaus ammennetaan. Olihan hän inhimillinen yksilö, ja jos nyt teosofia mielestänne kykenee sulattamaan yhteen maailman uskontoja ja teosofia taas oli madame Blavatskyn työtä, niin eikö siis sittenkin yksilö ole tämän uuden synkretismin toimeenpanija kuten ennen esim. Yrjö Calixtus?

Vastaus. Ei, sillä edellytyksenne on väärä. Teosofia ei ole madame Blavatskyn »keksintöä». Madame Blavatsky pani kyllä alkuun teosofisen liikkeen ja perusti yhdessä eversti Olcottin y. m. kanssa Teosofisen Seuran (v. 1875), hän se myös ensimmäisenä julisti teosofian sanomaa maailmalle lukuisain kirjoitustensa ja kirjainsa kautta, mutta hullua olisi väittää, että madame Blavatsky oli »keksinyt» teosofian, jos sillä sanalla muutamain vastustajain tavalla tarkotetaan, että madame Blavatsky oli »kyhännyt kokoon tämän uskonnollisen sekamelskan». Yhtä hullua olisi sanoa, että Columbus »keksi» Amerikan. Amerikka oli olemassa ennen Columbusta, Columbus vain »löysi» uuden manteren. Samaten teosofia oli olemassa ennen madame Blavatskya, jos kohta madame Blavatsky ensimmäisenä nyt »löysi» teosofian.

Kysymys. Asia käy minulle yhä vaikeatajuisemmaksi. Tiedän kyllä, että teosofia on vanha, keski- ja uudelta ajalta peritty nimitys erityiselle uskonnolliselle käsityskannalle, mutta olen luullut, että nykyaikainen teosofia oleellisesti eroaa vanhasta. Ei minun tietääkseni Jakob Böhme esim. harrastanut uskontojen yhteensulattamista?

Vastaus. Eipä tietenkään. Nykyajan teosofinen liike on aivan omintakeinen, vaikka kyllä sukua entisille mystillisille ja teosofisille liikkeille. Muistakaamme, että »teosofia» on nimi, joka paraiten tarkotusta vastaavana valittiin kuvaamaan julistettavaa sanomaa. Olisihan voitu ottaa toinenkin nimi, mutta mielestäni teosofian nimi sittenkin oli onnellisesti valittu. Ehkette tiedä, että Paavali käyttää samaa nimitystä?

Kysymys. En. Missä yhteydessä Paavali sitä käyttää?

Vastaus. Korinttolaiskirjeen 2 luvussa; ja Paavali käyttää sanaa samassa merkityksessä kuin mekin. Hän puhuu »Jumalan salatusta viisaudesta» eli »Jumalan viisaudesta salaisuudessa» ja »Jumalan viisaus» on kreikaksi teosofia — Paavalin sanoilla *theou sophian en mysterio*. Ehkä sallitte, että luen teille otteen Paavalin kirjeestä? »Ja ollessani teidän luonanne minä olin heikkouden ja pelvon ja suuren vavistuksen vallassa, ja puheeni ja saarnani ei ollut kiehtovissa inhimillisen viisauden sanoissa, vaan hengen ja voiman osotuksessa, ettei uskonne perustuisi ihmisten viisauteen, vaan Jumalan voimaan. Kuitenkin me puhumme viisautta täydellisten seurassa, mutta ei tämän maailman viisautta eikä tämän maailman valtiasten, jotka kukistuvat; vaan me puhumme salaisuutena ollutta Jumalan viisautta, sitä kätkeyttä, jonka Jumala oli edeltä määrännyt ennen maailman aikoja meidän kirkkaudeksemme ja jota ei kukaan tämän maailman valtiaista ole tuntenut, sillä jos olisivat sen tunteneet, eivät he olisi kirkkauden herraa ristiinnaulinneet, vaan me puhumme — niinkuin on kirjoitettu — siitä »mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, mikä ei ole ihmisen sydämeen noussut ja minkä Jumala on valmistanut niille, jotka häntä rakastavat.» Mutta meille Jumala on sen ilmottanut henkensä kautta, sillä henki tutkii kaikki, Jumalan syvyydetkin.» (1 Korint. 2: 3–10). Sanon siis

kuten Paavali, että teosofia oli jo »ennen maailman aikoja, määrätty meidän kirkkaudeksemme» eli paremmin »opiksemme», sillä kreikkalainen sana *doksä* merkitsee alkuaan »oppi».

Kysymys. Kyllä teidän täytyy selittää enemmän, ennenkuin oikein ymmärrän, mitä teosofia on. Puhuitte Columbuksesta ja Amerikasta. Amerikka oli ja Columbus sen löysi. Se on totta. Mutta missä sitten oli teosofia ja kuinka madame Blavatsky sen löysi? Olette puhunut uskonnon pyhästä hengestä, olette verrannut sitä säveltaiteeseen. Tämän ymmärrän. Mutta uskonnon henki enemmän kuin säveltaidekaan ei ole mitään käsinkoskettavaa — sehän on vain niin sanoakseni toteutumaton mahdollisuus, ja jokainen säveltäjä luo uutta. Eikö nyt siis madame Blavatsky ollut »säveltäjä», eikö hän luonut uutta? Jos teosofia on ollut olemassa »ennen maailman aikoja», silloin madame Blavatsky todella ei luonut uutta. Mutta kuinka silloin nykyaikainen teosofia on »uskonnon pyhän hengen ilmituoja», kuten myös sanoitte, sillä käsittääkseni ei uskonnon henkeä saata ilmituoda luomatta uutta, niinkuin ei säveltaidettakaan saata ilmituoda muut kuin säveltäjät? Eikö tässä ole ristiriitaa?

Vastaus. Ristiriita on näennäinen. Madame Blavatsky todella loi uutta — tai, jollei hän itse omassa personassaan, ainakin ne mestarit, joiden lähettiläs hän oli. Samalla kuitenkin se teosofia, se jumalallinen viisaus, josta hän toi maailmaan uuden ilmotuksen, oli ennestään olemassa. Tämä ei ole vaikeasti käsitettävissä. Muistakaamme, että tässä on kysymys viisaudesta ja tiedosta, ei taiteesta. Taiteen käsitteeseen saattaa liittyä jotain mielivaltaista, joka taas puuttuu tiedon käsitteeltä. Säveltaide-vertaustamme emme niin ollen saa viedä liian pitkälle. Otetaan analogia tieteen alalta. Otaksutaan, että ennen Newtonia ei yksikään ihminen tuntenut painolakia. Merkitsikö tämä, ettei painolakia ollut olemassa? Ei suinkaan, painolaki vaikutti luonnossa huolimatta siitä, etteivät ihmiset lakia tunteneet. Mutta merkitsikö se edes, ettei painolaki ollut kenenkään tiedossa? Jos uskotte Jumalaan, jos uskotte, että luonnossa elää jonkinlainen tietoinen tajunta, täytyy teidän myöntää, että painolaki oli ainakin tämän jumalallisen tajunnan tiedossa. Newton keksiessään painolain loi tavallaan uutta, s.o. hän toi uuden tiedon ihmisten tajuntaan, mutta silti painolaki luonnon tosiasiana oli olemassa ja samalla tieto siitä jumalallisena viisautena. Samalla tavalla teosofia, kaikki henkinen tieto ja viisaus, minkä ihminen jumalallista totuutta etsiessään voi saavuttaa, on jo olemassa — olemassa alusta saakka ainakin Jumalan tajunnassa, — vaikka ihminen löytäessään murusenkin siitä viisaudesta luo uutta hengen ilmotusta ja tuo ikäänkuin uuden totuuden henkisestä maailmasta inhimilliseen maailmaan. Niinpä uskontojenkin yhteys on henkinen tosiasia, koska ne kaikki ovat saman jumalallisen viisauden inspiratsioonista syntyneet, mutta tämän yhteyden ja ykseyden ymmärtäminen on ennen kohdannut liika suuria esteitä ja vaikeuksia. Sentähden Yrjö Calixtuksen työ 17:n neljällä vuosisadalla ei onnistunut — sehän koskikin vain kristillisiä kirkkoja ja lahkoja, — mutta sentähden ei pysyvää jälkeä jättänyt sama synkretistinen liike vanhallakaan ajalla (noin kolme vuosisataa ennen ja jälkeen Kristusta). Silloiset esteet — vaillinaisen liikenneyhteys eri kansojen, rotujen ja maanosien välillä — ovat nyt poistuneet. Nyt koko maapallo on kuin yksi manner, kaikki rodut ja kansat ovat ulkonaisen yhteyden ja seurustelun kannalta kuin yhtä yhtenäistä ihmiskuntaa. Aika suorastaan vaatii, että löydetään kansojen ja ihmisten henkinenkin yhteys, uskontojen, maailmankatsomusten ja elämänymmärrysten todellinen tausta ja pohja. Jos sanomme, että madame Blavatsky ja ne, jotka hänet lähettivät, tunsivat tämän ihmiskunnan henkielämän yhteisen taustan ja tiesivät ajan nyt tulleen, jolloin ihmiset ja kansat saattaisivat vastaanottaa ja omaksua uutena elämänymmärryksenä tuon yhteisen taustan, niin ymmärrämme, mitä madame Blavatskyn työ on ollut ja mihin teosofinen liike yleensä tähtää.

Kysymys. Puhuitte »niistä, jotka madame Blavatskyn lähettivät», ja nimititte heitä myös mestareiksi. Olen ennenkin kuullut puhuttavan »teosofisista mestareista». Ketä ne ovat?

Vastaus. Kun ihminen tutkiessaan Jumalan hengen syvyyksiä, kuten Paavali sanoo, saavuttaa ennen aavistamattomia tietoja ja kykyjä, löytää hän m.m. jumalallisista lahjoista kalliimman: kuolemattoman elämän. Tullessaan Jumalan hengen täyttämäksi eli toisin sanoen täydelliseksi ihmiseksi (niinkuin Kristus sanoi: »tulkaa täydelliseksi niinkuin teidän taivaallinen isänne on täydellinen», Matt. 5: 48) hän samalla tulee kuolemattomaksi. Ja koska hänestä on tullut henkiolento, jonka ylitse kuolemalla ei ole valtaa, on hän vapaa siirtymään pois maapallolta ja etsimään työaloja muualta avaruudessa; mutta jos hän mieluummin jää

tänne ihmiskunnan opettajaksi ja auttajaksi, tulee hänestä »mestari». Semmoisia mestareita on useampia; he elävät näkyväisessä ruumiissa ja muodostavat yhdessä lähimpien opetuslastensa ynnä vielä korkeampien johtajiensa kanssa sen »salaisen eli valkoisen veljeskunnan», josta ehkä olette kuullut puhuttavan teosofian yhteydessä.

Kysymys. Olen kyllä, mutta en ole koskaan ollut selvillä siitä, missä tuo veljeskunta oli olemassa. Olen kuvitellut sen olevan henkimaailmassa, mutta jos nyt ymmärsin sananne oikein, ovat mestarit ruumiillisia, fyysillisiä olentoja, toisin sanoen ihmisiä?

Vastaus. Ovat varmasti; mutta silti salaiseen veljeskuntaan kuuluu paljon henkiolentojakin, joilla ei ole fyysillistä ruumista. Mestarit kuitenkin ovat eläviä ihmisiä.

Kysymys. Te sanoitte äsken, että mestarit ovat kuolemattomia. Kuinka tämä on mahdollista? Eihän ruumis, joka syö ja juo, saata olla kuolematon?

Vastaus. Ei olekaan. Mestariolennon näkyväinen ruumis on kyllä paljon pitkä-ikäisempi kuin tavallisen ihmisen — se saattaa elää ja toimia satojakin vuosia, sillä sehän ei ole sairauden ja synnin alainen, — mutta tietysti se kerran kuolee.

Kysymys. Entä silloin?

Vastaus. Silloin mestari valitsee itselleen toisen ruumiin, jottei yhteys näkyväisen ihmismaailman kanssa tulisi katkaistuksi. Hän syntyy jälleen uuteen ruumiiseen.

Kysymys. Tuohan kyllä voi olla teoretisesti järkevää — ja mieltäkiinnittävää se on, — mutta kuka takaa, että se todellisuudessa on totta? Tiedän monen uskovan, että »mestarit» ovat kokonaan madame Blavatskyn keksimiä kummituksia.

Vastaus. Onko madame Blavatsky keksinyt Jeesuksen ja Buddhan, onko hän keksinyt Zarathustran, Pythagoraan, Mooseksen, Orfeuksen, Krishnan, Laotsen, Kongfutsen, Hermeksen, Quetzalcoatlin y. m.?

Kysymys. Aah — ovatko nuo kaikki teosofisia mestareita?

Vastaus. Ovat — ja samalla historiallisia henkilöitä.

Kysymys. Ja te uskotte heidän elävän tänäpäivänä, vaikka ovat aikoja sitten kuolleet?

Vastaus. Eivätkö kaikki uskovaiset kristityt ole vakuutettuja siitä, että Jeesus yhä elää, jollei fyysillisesti, niin ainakin henkimaailmassa? Samaten uskovat buddhalaiset, että Gautama Buddha elää, ja hindulaiset, että Krishna yhä on olemassa. Käsitykset näiden olentojen kuolemattomuudesta ovat epäselviä ja erilaisia, mutta kukaan ei niiden kuolemattomuutta epäile.

Kysymys. »Teosofiseksi mestareiksi» olen kuitenkin luullut nimitettävän joitain tuntemattomia itämaalaisia tietäjiä, joista ei historiassa puhuta?

Vastaus. Teosofisen liikkeen varsinaisina perustajina, joiden lähettiläs madame Blavatsky oli, mainitaan kaksi mestaria: Morya ja Kuthumi; ne ovat nykyään itämaalaisessa ruumiissa. Kuthumi on kuitenkin historiasta tunnettu henkilö, sillä sama mestari esiintyi kolmatta tuhatta vuotta sitten Pythagoraana.

Kysymys. Niinkö? Eikö tämä sitten olekaan satua? Tiedetäänkö oikein vakavasti, että mestareita on?

Vastaus. Tiedetään.

Kysymys. Onko niitä kukaan nähnyt?

Vastaus. On monikin. Eversti Olcott, Teosofisen Seuran perustaja-presidentti, tuns useampia mestareita fyysillisesti. Liikkeen alkuaikoina lukuisat henkilöt näkivät mestareita; kertomuksia ja todistuksia on kosolta säilössä. Mrs. Annie Besant, Teosofisen Seuran nykyinen presidentti, vakuuttaa olevansa jatkuvassa tekemisessä mestarein veljeskunnan kanssa. Samoin Mr. C. W. Leadbeater, etevä ja tunnettu teosofinen selvänäkijä ja kirjailija. Puhumattakaan muista.

Kysymys. Entä te itse? Onko teillä tietoa mestarein olemassaolosta?

Vastaus. On.

Kysymys. Te tiedätte siis, että noita kuolemattomia, salaperäisiä ihmistietäjiä on olemassa?

Vastaus. Tiedän.

Kysymys. Olette kaikei tiedostanne onnellinen?

Vastaus. Olen. Tiedän, että mestareita on, ja uskon sieluni ja sydämeni koko voimalla että heidän sanomansa nykyajalle — teosofia — on tosi.

Kysymys. Tunnustan, että tämä on mieltäkiinnittävää. Mutta sanokaa nyt minulle, millä tavalla luulette teosofian voivan auttaa uskontoja? Nähdäkseni kaikki uskonnot — ainakin kristinusko, jonka hedelmät näkyvät ympärillämme — ovat siksi syvälle vajonneet käytännölliseen materialismiin, että tuntuu tuiki mahdottomalta enää puhaltaa niihin elävää henkeä?

Vastaus. Palaamme siis alkuperäiseen kysymykseemme teosofian työstä ja tehtävästä uskontojen yhteydessä. Tahtoisin sanoa vanhalla lausetavalla, että mitä ihmiselle on mahdotonta se on Jumalalle mahdollista. Mihin eivät mitkään synkretistiset yritykset ihmisten puolelta pystyisi, siihen pystyy totuuden ja uskonnon pyhä henki.

Teosofia ja maailmanuskonto.

Kysymys. Sanoessanne, että teosofian avulla löydetään uskontojen yhteinen pohja, tarkoitatteko, että meidän pitäisi löytämällä tuo pohja muodostaa ja panna kokoon uusi maailmanuskonto, vai tarkoitatteko, että jokainen uskonto säilyy sinään, joskin omaksumalla mitä hyvää on toisissa?

Vastaus. Ei meidän ainakaan tarvitse sommitella minkäänlaista maailmanuskontoa. Maailmanuskonto on jo olemassa aatteena, henkisenä todellisuutena, ja teosofia paljastaa sen meidän nähtäväksemme. Kuitenkaan se ei ole uusi ja ennen kuulumaton, vaan sellainen, että jokainen vanha uskonto tuntee siinä itsensä. Se on ikäänkuin jo olevien uskontojen korkeampi minä, jonka vaillinaisia heijastuksia uskontojen alemmat minät ovat.

Kysymys. Mutta minulle on sanottu, että teosofia on itämaalaista oppia, vierasta kristinuskolle, jossa siis ei ainakaan kristinuskosta saata tuntea itseään. Teosofia on buddhanoppia, väitetään, ja teosofia kieltää Kristuksen eikä kristinoppi koskaan voi hyväksyä teosofiaa.

Vastaus. Kuinka vähän perää on tuommoisissa väitteissä, tulette selvästi näkemään, kun ryhdymme tutkimaan teosofisia oppeja. Nyt olkoon ohimennen mainittu, että teosofinen liike, niinkuin kaikki muu maailmassa, on kehityksen alainen ja että meidän tietomme ja käsityksemme teosofiasta vuosi vuodelta laajenee ja syvenee. Olevat olosuhteet ja kehitys vaatii, että teosofiassa ensin painostettiin itämaaisia uskontoja ja paljastettiin niiden aarteita, mutta sama kehitys on vaatinut, että myöhemmin aikoina taas kristinuskon syvyyksiä on ryhdytty tutkimaan. Madame Blavatsky laski perustuksen kaikelle, mutta eversti Olcott esim. toimi buddhalaisten ja hindulaisten kesken; Mr. Leadbeater oltuaan kristitty pappi kallistui teosofia ensin buddhalaisuuteen, mutta on nyttemmin jälleen kääntänyt huomionsa kristinuskoon. Mrs. Besant tuli heti teosofisissa näkökannoissaan hindulaiseksi, mutta lahjotti kuitenkin maailmalle tuon kallisarvoisen helmen *Kristinuskon salainen puoli*. Vielä keskittyneemmin ja syvemmin on tohtori Rudolf Steiner Saksassa ymmärtänyt niitä hengen syvyyksiä, joita kristinopissa piilee. Tällä hetkellä on jo perin lapsellista leimata teosofiaa kristinuskon viholliseksi tai sille vieraaksi itämaalaiseksi viisaudeksi. Kyllä rehellisessä kristinuskossa on teosofiaa yhtä hyvin kuin buddhismissa tai brahmanismissa, niinkuin tulemme myöhemmin näkemään, sillä teosofia ollen totuuden pyhän hengen ilmennys paljastaa joka uskonnon sisäisen, salaisen, esoteerisen viisauden. Mutta en ole väittänyt, että teosofia olisi maailmanuskonto, vaan että teosofisen viisauden avulla maailmanuskonnon ääriä astuvat silmiemme eteen.

Kysymys. Millä tavalla tämä sitten tapahtuu?

Vastaus. Kahdenkertaisella tavalla. Teosofia antaa apuaan uskonnon molemmilla psykologisilla vaikutusaloilla.

Kysymys. Ja mitkä ne ovat?

Vastaus. Otetaan mikä tahansa uskonto esimerkiksi. Otetaan protestanttinen kirkonoppi. Jos analysoimme sitä psykologista vaikutusta, johon se tähtää, erotamme siinä selvästi kaksi puolta: älyllisen ja siveellis-mystillisen. (Voisi tehdä eroa kolmen ja useammankin vaikutuksen välillä, mutta käsillä olevan kysymyksen valaisemiseksi tyydymme mainittuun kahteen.) Tarkastakaamme ensin uskonnon älyllistä vaikutusta. Kuvitelkaamme piintynyttä materialistia, ihmistä ilman uskontoa, ilman Jumalaa, ilman henkisiä näköaloja. Hän ei vaivaa päätään minkäänlaisella »uskomisella»: hänen elämänsä alkaa ruumiin syntymästä

ja loppuu ruumiin kuolemaan; hänen ainoa onnensa on maallisissa tyydytyksissä ja ruumiillisissa nautinnoissa. Kuvitelkaamme sitten, että hän — jonkun järkyttävän tapauksen johdosta — tulee alttiiksi uskovaisen ystävänsä vaikutukselle ja omaksuu luterilaisen kirkon elämänymmärryksen. Silloin hänessä tapahtuu tuntuva muutos älyllisessä suhteessa. Hänen järkensä herää näkemään, että elämä ei lopukaan ruumiilliseen kuolemaan, että maailma ei olekaan sokeain voimain kamppailutulos, vaan Jumalan luoma ihmetyö, että ihmisen varsinainen onni ei olekaan tämän maailman haihtuvissa huvituksissa, vaan alkaa todella vasta kuoleman jälkeen, jos maallinen elämä on oikealla tavalla eletty, s. o. jos ihminen uskoo vapahtajan armoon ja yrittää heikoilla, synnillisillä voimillaan noudattaa Jumalan kymmenessä käskyssä ilmottamaa tahtoa. Näin suuri mullistus tapahtuu koko hänen ajatuselämässään. Kieltäjästä tulee uskoja. Kuoleman ammottava tyhjyys muuttuu iankaikkisen elämän autuudeksi ja rikkaudeksi. Semmoinen on uskonnon älyllinen vaikutus.

Kysymys. Ymmärrän kantanne. Älyllisesti katsoen uskonto antaa maailmankuvan. Entä siveellis-mystillisesti?

Vastaus. Niin, valitettavasti uskonnon siveellis-mystillinen vaikutus enimmäkseen on heikko, mutta joka tapauksessa havaittavissa ainakin siveellisessä momentissaan. Tarkotan, että kaikissa ihmisissä, jotka omaksuvat uskonnollisen maailmankuvan, on nähtävissä myös jonkun verran uskonnon siveellinen vaikutus heidän jokapäiväisessä elämässään. Jos ajattelemme edellistä esimerkkiä, voimme sanoa, että materialisti tullessaan uskovaiseksi koettaa myös edes jonkun verran luopua maailmasta ja sen synneistä: aina on jotakin, jota uusi uskovainen omassa elämässään tuomitsee Jumalan tahdon vastaiseksi ja josta hän sen takia päättää luopua. Muuten hänen uskonnollisen herämyksensä vaikutus jää yksin älylliseksi laadultaan, s. o. perin pieneksi, kuivaksi ja hedelmättömäksi ajan pitkään. Silloin hänen suhteensa toteutuu, kuten niin monessa tapauksessa käy, että »usko ilman tekoja on kuollut», niinkuin apostoli Jakob sanoo; ennen pitkää hänen uskonsa todella kuolee, ja hän joutuu sielullisesti ja henkisesti paljon ahtaammalle ja paljon tuskallisempaan tilaan kuin missä hän koskaan ennen on ollut. Yhtäkaikki on selvää, että uskonnon tarkoitus on saada aikaan siveellinenkin vaikutus. Eikö niin?

Kysymys. Epäilemättä, vaikka se huonosti onnistuukin. Mutta te nimitätte tätä vaikutusta siveellis-mystilliseksi. Olette puhunut siveellisestä vaikutuksesta, mutta en näe, mitä siinä on »mystillistä» eli salaperäistä! Vai sanotteko »mystilliseksi» sitä, että siveellinen vaikutus niin usein on mitättömän heikko?

Vastaus. Päinvastoin. Mikäli uskonnon vaikutus on mystillinen, sikäli se samalla on siveellinen. Tarkotan, että nimitän mystilliseksi vaikutusta siinä määrin kuin se on siveellisesti tepsivä. Uskonnon maailmankuva on tekemisissä ihmisen järjen, älyn, ajatuksen kanssa, mutta uskonnon siveellinen vaikutus koskee ihmisen tahtoa. Tahdon tulee herätä. Ja tahdon heräämistä nimitän uskonnon mystiikaksi. Eikö ihmisen tahto ole hänen henkensä salaisin ja mystillisin voima? Koko elämämme perustuu siihen, että jotakin tahdomme. Mutta mitä on tämä tahdomme? Enimmäkseen se on kokoonpantu tuhansista erilaisista haluista, himoista, toivomuksista, pyyteistä ja pyrkimyksistä. Ja se on meillä synnynnäinen. Se on meille luonnollisin asia maailmassa. Se on tosiseikka, jota näköjään on mahdoton muuttaa. Ja kuitenkin meidän täytyy myöntää, että uskonto on ottanut tehtäväkseen juuri tämän synnynnäisen, luonnollisen, »synnillisen» tahdon muuttamisen siveelliseksi ja vanhurskaaksi tahdoksi. Jos ei uskonto ole tyhjää leikkiä, on se juuri tätä merkillistä, ihmeellistä alkemiaa. Eikö siis tässä ole salaperäisyyttä kylliksi? Eikö siinä piile uskonnon mystiikka? Usko, joka todella saa ihmisen — ei ainoastaan älyllisesti muuttumaan — vaan siveellisesikin uudestisyntyminen, se usko on todella mystillinen. Ja sentähden nimitän uskonnon toista tarkotettua psykologista vaikutusta siveellis-mystilliseksi.

Kysymys. Ymmärrän — ja nyt samalla alan ymmärtää, miksikä yleensä pidätte uskontoa arvossa. Jos uskonnolla todella olisi tuommoinen vaikutus, ei se olisi mikään lastenkamarin leikkikalua, vaan ihmiskunnan suurin kasvattaja. Mutta missä on se uskonto? Olettehan itse myöntänyt, että nykyiset uskonnot vaikuttavat ylen heikosti?

Vastaus. Se on totta, vaikkei se olekaan uskontojen suoranainen syy. Aikamme kaipaa nyt uutta uskontoa — ja se uusi löytyy: se on maailman uskonto.

Kysymys. Niin, maailmanuskonto! Alamme vähitellen lähestyä pääkysymystämme. Minua todella haluttaa kuulla, miten teosofia kuvaa maailmanuskontoa.

Vastaus. Kuten jo sanoin: kahteen suuntaan teosofia auttaa meitä tajuamaan maailmanuskontoa. Ensinnäkin teosofia paljastaa meille sen älylliset ääriviivat, toiseksi teosofia näyttää, missä ja minkälainen on sen mystillinen voima, sekä herättää meissä tuon voiman, jos omaksumme maailmanuskonnon maailmankuvan; teosofia tarjoaa siis meille uuden *uskon*.

Kysymys. Puhukaa nyt siis ensin maailmanuskonnon älyllisestä sisällöstä.

Vastaus. Se on sama kuin se esoteerinen viisaus, joka piilee kaikissa uskonnoissa ja josta löytyy piirteitä joka uskonnossa. Toisin sanoen maailmanuskonnon älyllinen sisältö käsittää aineksia sekä itä- että länsimaalaisista uskonnoista. Se puhdistaa järkemme taika-, ennakko- ja harhaluuloista ja lähentää täten toisiaan itä- ja länsimaita. Se opettaa kristityille, mitä heidän tulee omaksua itämaalaisista maailmankatsomuksista, ja buddhalaisille y. m. »pakanoille», mitä heillä on kristinuskosta opittavana. Tulemme tarkemmin analysoimaan näitä opetuksia, mutta alustavasti voin mainita, että kristinuskoo saa omaksua karman ja jälleensyntymisen itämailla säilyneet opit salaisen veljeskunnan nykyisen teosofisen inspiratsioonin antamassa muodossa, ja että itämaalaiset uskonnot saavat oppia ymmärtämään Kristuksen »lunastustyön» merkityksen ja tehtävän ihmiskunnan historiallisessa kehityksessä — senkin teosofisen inspiratsioonin valossa.

Kysymys. Niinkö? Tämä viimeinen kohta on todella uusi. Te siis todella puhutte Kristuksen lunastustyöstä?

Vastaus. Puhumme kylläkin, kuten tulette näkemään, vaikkemme kirkonopin karkealla tavalla.

Kysymys. Entä sitten maailmanuskonnon siveellis-mystillinen vaikutus?

Vastaus. Se taas perustuu oikeaan käsitykseen siitä, mitä Kristus on, ja kun saavutetaan oikea suhde Kristukseen, silloin herää uskon elävä voima ihmisen tahdossa.

Kysymys. Odotan jännityksellä lähempiä selvittelyjänne.

Vastaus. Ryhdytään siis pohtimaan maailman kuvaa ensi aluksi ja alotetaan niistä opeista, joita kristinuskoo saa omaksua suurilta itämaalaisilta profetoilta.

Mikä on sielu?

Kysymys. Itämaalaisista opeista mainitsitte jälleensyntymisen. Olen kuullut tätä oppia mainittavan teosofian yhteydessä, mutta en ole perillä siitä. Onko se sama kuin »sielunvaellus», johon vanhat egyptiläiset uskoivat ja josta luimme koulunpenkillä?

Vastaus. Ei ole. Sielunvaellus on harhakäsitys. Sielunvaellusopin mukaan ihmisen sielu kuoltuaan siirtyy vaikkapa jonkun eläimen ruumiiseen; tällainen käsitys on kyllä vallalla vielä nytkin rahvaan keskuudessa sekä Indiassa että Japanissa, mutta se on taikauskoa. Oikea tieteellinen käsitys jälleensyntymisestä on se, että ihmisen henki pukeutuu kerran toisensa perästä inhimilliseen ruumiiseen. Ihminen ilmestyy siis maan päälle uudestaan ja uudestaan, mutta aina ihmisenä. Kun kerran ihminen on ihminen, s. o. kun hänellä kerran on inhimillinen, yksilöllinen minä-tajunta, ei hän koskaan voi muuttua eläimeksi.

Kysymys. Tämä on tärkeä tietää, sillä vaikka uskoisikin elävänsä kuoleman jälkeen ja vaikkapa tavalla tai toisella vielä ruumistuvansakin, niin puistattavaa olisi uskoa, että ajatteleva inhimillinen minä joutuisi sidotuksi eläimen mykkiin ja alkeellisesti kehittyneihin aivoihin. En ihmettele, että itämaalaiset, jotka niin uskovat, pysähtyvät kehityksessään! Mutta kristityn kannalta yhdessä elämässä on surua ja tuskaa kylliksi, ja miksei kuka tahansa ajatteleva ihminen myöntäisi, että tuntuu sangen vähän lohdulliselta ajatella, että uudestaan pitäisi syntyä tähän maallisen elämän myllyyn?

Vastaus. Tuohon tapaan ajatellaan buddhanuskossakin ja sentähden pyritään vapautumaan jälleensyntymisen pakosta. Buddha opetti, että kaikki olemassaolo on kärsimystä; syntyminen on tuskaa ja kuoleminen on tuskaa; tuskallista on erota ystävästään, tuskallista olla viholliseensa sidottu: missä pelastusta muualla kuin nirvaanassa, joka on ilmiöllisen olemassaolon pakosta vapautuneen arhatin tila? Syystä buddhalaisia ja hindulaisia, jotka uskovat elämän ainaiseen kiertokulkuun, pidetään elämään kyllästyneinä ja elämästä vieraantuneina.

Kysymys. Mutta miksikä sitten kristittyjen pitäisi omaksua tällainen oppi, joka on näyttänyt niin ikäviä tuloksia itämailla?

Vastaus. Ennen kaikkea sentähden, että jälleensyntymisen aate on tosi, mutta toiseksi senkin tähden, että jälleensyntymisen tosiasia ei ole saanut arvoaan vastaavaa ilmausta kansanomaisissa itämaalaisissa käsitteissä. Nykyaikaisella tavalla esitettynä se ei anna aihetta pessimismiin, vaan päinvastoin valoisaan elämänuskoon.

Kysymys. Väitätte siis, että jälleensyntyminen on luonnon tosiasia? Millä sen todistatte?

Vastaus. Asian luonnosta seuraa, ettei sitä voi aistillis-tieteellisesti eli luonnontieteellisesti todistaa — ainakaan vielä, nykyisten tieteellisten tutkimuskeinojen avulla, koska tutkittava aine ulottuu kuolemankin tuolle puolen. Sitä vastoin voidaan loogillisella ajattelulla päästä siihen loppupäätelmään, että jälleensyntyminen on välttämätön. Kun kerran kysyttiin eversti Olcottilta, Teosofisen Seuran perustaja-presidentiltä, uskoiko hän jälleensyntymiseen, vaikkei hänellä ollut siitä kokemuksesta tietoa, hän vastasi: »uskotteko te pohjoisnapaan?»

Kysymys. Perustuuko siis koko oppi filosofisiin spekulatsioneihin? Myöntäkää, että sen totuuden arvo silloin on epäilykselle avoin.

Vastaus. Jälleensyntymisoppi ei perustu aateskeluihin, vaan suoraan tietoon.

Kysymys. Mutta silloinhan sitä pitäisi voida todistaa?

Vastaus. Se todistaakin itsensä epäamättömästi jokaiselle totuuden etsijälle, joka etsinnässään on kyllin kärsivällinen ja kestävä.

Kysymys. Ja millä tavalla se hänelle »todistaa itsensä»?

Vastaus. Sillä ainoalla tavalla, joka teillekin olisi yksin pätevä, nim. sillä tavalla, että jälleensyntymismuisti herää.

Kysymys. Onko se mahdollista? Väittekö siis, että minäkin voisin muistaa ennen eläneeni tämän maan päällä?

Vastaus. Epäilemättä muistaisitte, kun muisti heräisi teissä, sillä niitä ihmisiä on aina ollut ja on nytkin, jotka muistavat.

Kysymys. Mutta voihan heidän muistinsa pettää? Tarkotan, että koko »muisti» saattaa olla paljasta mielikuvitusta.

Vastaus. Niin arvelee vain kokematon. Joka itse muistaa, hän tietää. Hän tietää, etteivät hänen muistonsa ole mielikuvituksia. Hänelle jälleensyntyminen on subjektiivisesti todistettu. Niinhän Buddhakin lähti saarnaamaan, kun hän oli saavuttanut valistuksen viisaudenpuun juurella ja nähnyt oman pitkän historiansa, omat tuhannet ruumistuksensa. Toista on, että yksilöllinen tieto totuudesta ei ole objektiivisesti pätevä todistus toiselle. Mutta välttämätöntä teidän oli saada oikea kuva jälleensyntymisopin alkusynnyistä. Pitäkää nyt siis edellytettynä, että ne suuret opettajat ja mestarit, jotka jälleensyntymistä ovat saarnanneet, eivät ole tätä oppia keksineet filosofisena ratkaisuna vaikeille ongelmille, vaan ovat omasta kokemuksestaan ja näkemyksestään olleet vakuutettuja siitä, että ihminen on jälleensyntyvä olento.

Kysymys. Tuo on mieltäkiinnittävä näkökohta. Mutta ryhtykääpä loogisesti perustelemaan itse jälleensyntymisoppia. Jos järkeni siitä tulisi vakuutetuksi, ehkä sitten voisin uskoa jälleensyntymismuistinkin mahdollisuuteen.

Vastaus. Aivan oikein. Sanokaapa minulle ensin, minkätähden materialistinen käsitys ihmisen sieluelämästä on tieteellisesti epäpätevä.

Kysymys. Mitä tarkoitate materialistisella käsityksellä? Sitäkö, että ihmisen ajatukset ja tunteet, koko hänen tajuinen elämänsä on vain aivomolekyylein vääriä? Tai vielä tarkemmin että aivot erittävät ajatuksia niinkuin maksa sapetta?

Vastaus. Sitä juuri.

Kysymys. No, en ole tieteeseen niinkään perehtynyt, mutta onhan niinkin suuri auktoriteetti kuin Ernst Haeckel, jota kai pidetään materialistina, selittänyt monistisessa maailmankatsomuksessaan, että kaikki aine on itsessään samalla sielullista. Hän tekee siis eron ruumiin ja sielun välillä eikä väitä, että sielu syntyisi ruumiista, vaan päättää, että molemmat ovat yhtä kestäviä rinnakkaisilmiöitä.

Vastaus. Siinäpä se. Materialismi perustui siihen katsantokantaan, että aine oli alkuperäinen, tajunta myöhempi ilmiö; monismi asettaa ne rinnatusten, vaikka se tekee sielun ruumiista riippuvaiseksi; ennen pitkää ymmärretään spiritualistista näkökantaa, jonka mukaan aine ja tajunta eivät ainoastaan ole

rinnakkaisilmiöitä, vaan sielu toiminnassaan ruumiista riippumaton, ja teosofista näkökantaa, joka tekee tajunnasta ja aineesta olevaisen kaksi ilmennyspuolta, jolloin milloin ruumis, milloin sielu on ilmennyksessä voimakkaampi. Jos siis kysymme, miksi materialistinen selitystapa on epätehtävä, kuuluu vastaus: sentähden että tajunnan ja aineen ilmiöt ovat olemukseltaan niin erilaatuisia, ettei sielu saata mitenkään olla ruumiillisten toimintojen tulos. Joitakuista vuosisatoja sitten luultiin, että hyönteisiä esim. saattoi itsestään syntyä liasta ja tomusta, mutta myöhempi luonnontieteellinen tutkimus todisti tämän mahdottomaksi: elollinen luonto ei synny elottomasta, elollisuus eli elämä on toisenlainen ilmiö kuin eloton aine; ne ovat toisistaan riippuvaisia, milloin yhdessä ilmenevät, mutta eivät synny toinen toisestaan. Huomatkaa nyt, kuinka suunnattomaan erehdykseen ne materialistit lankeavat, jotka luulevat, että sieluelämä syntyy ruumiista: pahaa aavistamatta he hyppäävät johtopäätöksissään kolme vuosisataa taaksepäin ajassa ja julistavat uudestaan totuutena semmoista, jonka heidän oma auktoriteetinsa luonnontiede jo on todistanut vääräksi! Ja kun kerran näin pitkälle olemme joutuneet, että tunnustamme materialismin vääräksi, silloin todella paljon tärkeämpänä ja mieltäkiinnittävämpänä kuin koskaan ennen astuu eteemme kysymys: mistä ihmissielu on saanut alkunsa? Periytykö sielu vanhemmista ruumiin ohella, luoko Jumala uuden sielun joka kerta, kun ihmislapsi syntyy, vai mistä sielu on kotoisin?

Kysymys. Ellen muista väärin, selitti uskonnonopettaja ennen koulussa, että Jumala loi sielun ihmisen syntyessä, mutta jotenkuten vanhempien myötävaikutuksella.

Vastaus. Niinpä niin, ja madame Blavatsky kertoo »Teosofian avaimessa» hauskan kaskun kristitystä lähetyssaarnaajasta, joka koetti terottaa tätä oppia »kääntyneiden» hindulaisten päähän. Muuan uskonnolliseen aateskeluun tottunut itämaalainen kysyi näet pappismieheltä, totteliko kristittyjen Jumala itse omia käskyjään? Saatuaan tähän myöntävän vastauksen narkästyneeltä ja hämmästyneeltä lähetyssaarnaajalta, jatkoi hindulainen: »mutta silloinhan Jumalanne ei ole oikeutettu luomaan sielua, kun lapsi syntyy huorinteossa, joka kuudennessa käskyssä on kielletty!»

Kysymys. Terävä huomautus, jota kristitty länsimaalainen tuskin olisi keksinyt. Muuten tuota teoriaa Jumalan luomisesta ei ota vakavalta kannalta muut kuin uskovaiset. Järkeihmisten kesken puhutaan perinnäisyyden laista, jonka mutkia ja merkillisyyksiä tiede tutkii. Niin minäkin aina olen ajatellut ja otaksunut, että sielu ruumiin ohella periytyy vanhemmista — tietysti ei ainoastaan yhdessä, vaan monessa polvessa; sillä onhan se todistettu asia.

Vastaus. Ja jos mikä asia on todistettu ja varma, niin älkää luulko, että teosofia sitä tahtoisi kumota. Mutta onkohan varma, että ihmissielu on vain perinnöllisyyden tulos?

Kysymys. En suinkaan minä osaa sitä todistaa; todistusvelvollisuuden jätän tiedemiehille. Mutta kovin todenmukaiselta se tuntuu. Te tietenkin olette teosofina toista mieltä?

Vastaus. Kuten sanoin, en halua kieltää pienintäkään tosiseikkaa. Perinnäisyyden laista olen yhtä vakuutettu kuin tekin. Kysyn vain: tyhjentykö se ihmissielun arvotuksen? Onko koko inhimillinen olemuksemme tyhjentynyt niihin ominaisuuksiin, niihin kykyihin ja taipumuksiin, niihin haluihin ja himoihin, jotka olemme saaneet perinnöksi esivanhemmiltamme? Ettekö ole koskaan tullut ajatelleeksi, mikä semmoisista edellytyksistä välttämättä seuraisi koko ihmisyyteemme nähdessä? Ettekö ole huomannut, mihin umpisokkeloiseen vankeuteen silloin joutuisimme? Jos kaikki on perittyä, on kaikki edeltäkin määrättyä. Mutta jos kaikki on edeltäkin määrätty, kuten deterministit uskovat, silloin ei voida puhua inhimillisestä vapaudesta enemmän kuin vastuunalaisuudestaan.

Kysymys. Vapaa tahtohan onkin luonnontieteelliseltä kannalta mahdoton asia.

Vastaus. Mutta entä vastuunalaisuus?

Kysymys. Järkevänä olentona ihminen tietysti on vastuunalainen omista teoistaan, vaikkei hän

olisikaan synnynnäisistä taipumuksistaan.

Vastaus. Mutta kuinka hän saattaisi olla vastuussa teoistaankaan? Jokainen teko on tarkka seuraus hänen oman luontonsa eli persoonallisuutensa edellytyksistä. Ja kun hän kerran ei ole vastuullinen luonnostaan, kuinka hän olisi vastuullinen siitä, mikä luonnosta seuraa, niinkuin ääni syntyy viulun kielistä?

Kysymys. Antakaa, kun mietin asiaa. Niin, ei viulun kieli synnytä ääntä, ellei siihen kosketa. Jos ihminen hillitsee itsensä, ei hänen luontonsakaan synnytä esim. pahoja tekoja.

Vastaus. Vaan mistä hillitsemiskyky? Eivät kaikki ihmiset osaa samalla tavalla hillitä itseään. Toisen himot ovat paljon voimakkaammat kuin toisen.

Kysymys. Niin no, kyky tietysti on perittyä.

Vastaus. Mutta jos itsensähillitsemiskyky on peritty, ei ihmistä voida syyttää siitä, ettei hän hillitse itseään. Hänellä on huono ja heikko kyky perittynä! Mihin silloin joutuu edesvastuu? Ajatelkaa: tämä on tärkein siveellinen kysymys. Jos ei ole olemassa siveellistä vastuuta, on turha puhua siveydestä ja moraalista. Se on vain sanahelinää eikä voi ketään ihmistä muuttaa.

Kysymys. Mutta paitsi perityistä ominaisuuksista puhutaan myös elämän aikana saavutetuista ominaisuuksista. Ehkä siveellisyys ja vastuunalaisuus kuuluvat niiden alalle?

Vastaus. Ne ovat siis kasvatuskysymyksiä? Kun opetamme lapselle »älä varasta», on hänestä siis tullut siveellinen ja vastuunalainen ihminen. Mutta miksikä? Näemmehän, että lapsi varastaa opetuksesta ja kiellosta huolimatta, jos hänellä on huonot synnynnäiset taipumukset. Miksikä pidämme häntä vastuunalaisena, niin pian kuin olemme hänelle sanoneet »älä varasta»?

Kysymys. Hän tietää silloin, että varkaus on väärä. Olemme valaisseet hänen järkinsä ja vedonneet hänen omaantuntoonsa.

Vastaus. Ja syösseet hänet itsensä helvettiin, kun olemme opettaneet häntä itse tuomitsemaan tekoa, jota hän ei jaksa vastustaa.

Kysymys. Jos ei hän heti jaksa vastustaa, opettaa tuska ja kärsimys häntä vähitellen luopumaan pahasta.

Vastaus. Älkää ymmärtäkö minua väärin. Tietysti olen siveellisen kasvatuksen puolella. Toivon vain, että filosofiset käsitteemme selvenisivät. Kun nyt myönnämme, että opettamalla ihmistä teemme hänestä siveellisesti vastuunalaisen olennon, mitä silloin hänessä tapahtuu? Lisätäänkö hänen olemukseensa ja luontoonsa jotakin, joka sille on vierasta? Vai herätetäänkö ainoastaan jotakin uinuvaa, joka itsestään kuuluu hänen inhimilliseen olemukseensa? Vieras ulkoläksy unohtuu ja haihtuu helposti, mutta herätetty tieto jää sieluun pysyväisesti. Kumpako laatua on siveellinen vastuunalaisuus?

Kysymys. Kas, tuota puolta asiaa en ole tullut ennen ajatelleeksi. Olen taipuvainen sanomaan, että siveellinen vastuu kuuluu ihmisen luontoon eikä ole sille vieras.

Vastaus. Nyt lähenemme ratkaisua. Missä kohden ihmisen olemuksessa hänen vastuunalaisuutensa herää?

Kysymys. Arvatenkin hänen järjessään ja omassatunnossaan, koska niihin vedotaan.

Vastaus. Oikein teette mainitessanne järjen ja omantunnon rinnatusten, sillä kuuluuhan

omatuntokin tietämisen (sisäisen näkemyksen) alalle eikä tahtomisen. Ihmisen tahto voi olla heikko ja vangittu, mutta hänen järkensä voi valistua. Hän on siis siveellisesti vastuunalainen sen nojalla, että hän on järkevä olento. Määritelläkäämme tätä vielä tarkemmin. Vastuunalaisuus edellyttää mahdollisuutta kasvattaa ja muuttaa pahaa tahtoaan, sillä vastuunalainen ei ihminen saattaisi olla siitä, jonka yli hänellä ei olisi mitään valtaa. Mutta jos hänellä kerran on mahdollisuutta valtaan itsensä yli, missä tuo valta asuu? Se ei saata asua ruumiillisissa eikä sielullisissa taipumuksissa, kyvyissä ja haluissa, vaan täytyy olla jokin ihmisessä, jolla on mahdollisuutta valtaan noiden kaikkien yli. Mikä muu se olisi kuin ihminen itse järkevänä, ajattelevana ja tahtovana minänä? Minuus on ihmisen keskipiste, hänen olemuksensa tukikohta. »Minä voin hillitä itseni, minulla on valta halujeni ja taipumusteni yli, minä voin käyttää kykyjäni järkevällä, oikealla, totuudenmukaisella tavalla.» Ja mikä minämme on? Elävä, järkevä, yksilöllinen tajunta. Kaikki mitä ruumiiseen ja sieluun kuuluu, on tämän tajunnan ilmaisumuotoja, mutta yksikään niistä ei tajuntaa tyhjennä. Minä en ole käteni, en jalkani, en ruoansulatukseni, en hengitykseni; minä en ole tämä tai tuo tunteeni, toinen tai toinen ajatukseni, haluni tai tekoni. Minä olen kaikki nuo yhdessä eivätkä ne kuitenkaan tyhjennä minua, sillä voin itsestäni analysoida ja eliminoida kaikki pois — ja kuitenkin jää minuuteni ja saattaa herätä uuteen järkevään, tahtovaan, tuntevaan elämään. Ja tämän nojalla, että minuutemme pysyy subjektina kaiken oman muodollisen sisältönsä suhteen, tämän nojalla sillä on mahdollisuus valtaan oman itsensä yli, tämän nojalla se on vastuunalainen ja tuntee itsensä siksi. Ja kun kerran niin on, on tuokin kysymys paikallaan: mistä se on syntynyt? mistä on ihmisen minä, mistä hänen sielunsa eli henkensä painopiste kotoisin?

Kysymys. Nyt kyllä ymmärrän, että kysymys on vaikeampi ratkaista. Ei se tosiaankaan tyhjennä ihmissielun arvotusta, että sanomme sen periytyvän vanhemmista kuinka monessa polvessa tahansa. Vaikka sielun koko sisältö periytyisi niistä, myönnän, että siveellinen, vastuunalainen yksilöllinen minä ei ole saattanut niistä syntyä. Johdummeko siis sittenkin siihen, että se on Jumalan luoma?

Vastaus. Epäilemättä johdumme siihen. Kun uskonto opetti, että Jumala puhalsi elävän hengen eli sielun ihmiseen ja että joka kerta kun ihminen syntyi Jumala loi vastaavan yksilöllisen minuuden, ratkaisi uskonto itse asiassa pulman filosofisemmin, totuudenmukaisemmin kuin materialistinen oppi paljaasta perinnäisyyden laista. Tätä jumalallista myötävaikutusta en teosofina tahdokaan kieltää, kysyn nyt vain, millä tavalla ja koska se tapahtuu.

Kysymys. Niin, teosofia tietysti ei usko Jumalan luovan uuden sielun joka kerta kun lapsi syntyy, sillä teosofia opettaa jälleensyntymistä. Mutta selittäkääpä, miksi reinkarnatsioni-teoria on järkevämpi ja totuudenmukaisempi kun kreationsi- eli luomisteoria?

Vastaus. Luomisteoria edellyttää tietysti luovaa Jumalaa. Jos nyt uskoisimme, että on olemassa ihmeitä tekevä Jumala, joka osaa tyhjistä luoda minuuksia eli inhimillisiä sieluja, niin meidän tietysti myös täytyisi uskoa, että hän on oikeudenmukainen, hyvää tarkottava, järkeviä päämääriä tahtova Jumala. Hän olisi tavallista oikeamielistä ja hyväsydämistä ihmistä siveellisesti huonompi, jos hän esim. loisi ihmisen vain kärsimään ja kitumaan. Jos hän on järkevä olento, miksi silloin muutamat ihmiset syntyvät paljain puutteisiin, kärsimyksiin, rikoksiin — toiset taas hellään ja hyvään päin kasvattavaan ympäristöön? Uskovaiset sanoivat ennen, että taivaassa kuoleman jälkeen saivat palkkansa ne, jotka täällä syyttä ovat kärsineet. Mutta uskovaiset eivät huomanneet, mille johtopäätöksille avasivat portit. Kaikki synnynnäiset pahantekijät kärsivät väärin, jos heidän inhimillinen elämänsä alkoi syntymästä: siis he kaikki ansaitsevat taivaan ilot sovitukseksi. Kaikki hyvät ihmiset taas, joita kohtalo on suosinut, ovat ilman ansiota kuolemanjälkeisen taivaan suhteen. Kukaties heidän pitäisi oikeudenmukaisesti joutua kadotukseen? Semmoista taivasta eivät kuitenkaan uskovaiset liene kuvitelleet! Jos taas ei olisi mitään kuolemanjälkeistä elämää, olisi erotus ihmisten maanpäällisessä kohtalossa vielä räikeämpi, vääryys vielä huutavampi. Jumala olisi silloin piru. Jumalaa ei olisi, vaan paha henki olisi maailman luonut ja yhä loisi ihmissieluja. Eikö niin?

Kysymys. Miksei? Olisihan tuo niin.

Vastaus. No niin. Nyt on meille siis selvinnyt, että Jumala ei saata luoda ihmissieluja ihmislasten syntyessä, ja myös, että vanhemmat eivät saata antaa niitä perinnöksi. Mikä teoria on jälellä? Jälleensyntyminen.

Jälleensyntyminen.

Kysymys. Väititte äsken, että jälleensyntymisen oikea ymmärtäminen ei johda pessimismiin. Ettekö nyt tahtoisi esittää minulle tätä oikeata oppia?

Vastaus. Mikä se teki jälleensyntymisajatuksen niin raskaaksi ja vastenmieliseksi? Itämaalainen käsitys *sangsaarasta* eli elämän ainaisesta kiertokulusta. Tarkotukseton kiertokulku on mitä lohduttomin ajatus ja siitä vapautuminen ihmispyrkimyksen luonnollinen päämäärä. En nyt väitä ollenkaan, että Buddha niin olisi tarkottanut; mutta hänen kirkkonsa ja tunnustajansa ovat ainakin sillä tavalla käsittäneet hänen oppinsa pelastuksen tiestä. Täällä länsimailla sitä vastoin ei ole mitään syytä katsella jälleensyntymistä semmoiselta kannalta. Suurten tiedemiestemme havainnot ja keksinnöt ovat täällä avanneet silmämme näkemään luonnon ihmeellisiä ja nerokkaasti järjestettyjä työtapoja ja länsimaiset sivistyskansat ovat sen kautta valmistuneet vastaanottamaan ja käsittämään elämän korkeampia totuuksia monipuolisemmalla ja niin sanoakseni älykkäämmällä tavalla. Mitä erityisesti jälleensyntymiseen tulee, on se käsitettävissä ainoastaan erään elämänlain valossa, jonka tieteellinen tutkimuksemme on havainneet läpikäyväksi periaatteeksi luonnon koko elämässä. Tämä on kehityksen eli evolutionsin suuri aate. Kun jälleensyntymistä ajatellaan kehitysoopin valossa, silloin se saa sisällön ja tarkoituksen. Elämä ei ole tyhjää heilumista syntymästä kuolemaan ja kuolemasta syntymään, se ei ole kuin hyönteisen järjetöntä lentoa seinästä seinään, vaan se on kuin lasten koulussa käynti ja siirto luokalta luokalle. »Elämän koulu» onkin tavallinen lausetapa teosofien kesken. Ruumistuessaan uudestaan ja uudestaan ihminen kehittyy, viisastuu, jalostuu ja henkevoituu. Tämä on uusi, optimistinen näkökanta jälleensyntymisestä.

Kysymys. Siten elämälle kyllä muodostuu tarkoitus, mutta mitättömässä määrässä tuo tarkoitus näyttää toteutuvan. Vai mitä sanotte siitä, että ihmiset nähtävästi pysyvät samoina tänään kuin eilenkin olivat? Jos luemme minkä ajan ja minkä kansan kirjallisuutta tahansa, niin aina ihmiset esiintyvät samoina sekä paheineen että hyveineen. Missä on siis kehityksen koulu huomattavissa?

Vastaus. Ihmiskunnan kehitys onkin varsin hidasta. Epäilemättä kuitenkin on eroa raakalaisheimon ja sivistyskansan kehitystasoissa. Jos osaisimme historiallisesti mennä satoja tuhansia ja miljoonia vuosia taaksepäin ajassa, olisivat kyllä elämän koulun jäljet selvästi nähtävissä.

Kysymys. Epäilemättä — ja tarkotatteko siis, että uudestaan ruumistuminen tapahtuu niin harvoin, niin pitkien väliaikojen jälkeen, että ihmiskunnan elämä todella on noussut askeleen eli luokan ylemmä, ennenkuin yksilön jälleensyntyminen tapahtuu? Olen kuitenkin luullut ymmärtäväni, että reinkarnatsioni on verrattain nopeata, että kuoleman ja uuden syntymän välinen aika lasketaan sadoissa, korkeintaan tuhansissa vuosissa?

Vastaus. Olette oikeassa. Jälleensyntyminen on — ainakin nykyään — pikemmin tiheätä kuin harvaa. Mutta elämän koulu onkin enemmän sisäistä kuin ulkonaista laatua. Ihmisen ruumis muuttuu ylen hitaasti. Meillä on nyt esim. viisi aistia, mutta oli varmasti aika, jolloin niitä oli vain neljä esim.; kuitenkin sekin aika on täydellisesti »historian takainen»; vielä etäisempi on siis aika, jolloin meidän ruumiillamme oli vain kolme aistia j. n. e. Jälleensyntymisen yhteydessä emme sentähden ajattele tätä luonnon hidasta evolutionsia niin paljon kuin sielun sisäistä kehitystä. Ihmisen yksilöllinen minä se jälleensyntyy, se oppii ja kehittyy. Ja jos ajattelette ihmisyksilöjä, täytyy teidän tunnustaa, että kaikesta yhtäläisyydestä huolimatta on olemassa suunnattomia eroavaisuuksia eri yksilöiden välillä. Olemme jo maininneet synnynnäisen pahantekijän: kuinka lohdutonta olisi uskoa, että hän — kärsivä ja iloitseva, rakastava ja vihaava ihmisolento — olisi sokean sattuman tulos tai oikeudellisen Jumalan luoma! Kuinka toista taas on olettaa, että hän on

jälleensyntyvä ja kehittyvä ihminen: muutamissa suhteissa vielä kokematon ja kehittymätön, mutta edessään matkan päämääränä sama ihana tulevaisuus kuin toisilla. Ja jos väittäisimmekin, että moraalisesti ihmiset ovat jokseenkin yhdenarvoisia, koska suurimmalla pahantekijällä on hyveensä ja siveellisesti mallikelpoisimmalla heikkoutensa, niin emme saata sulkea silmiämme esim. älyllisiltä erilaisuuksilta. Verratkaa Runebergin ja Aleksis Kiven nerontuotteita tavallisen kynäniekkan töherryksiin tai Napoleonin ja Caesarin valtioviihasta sotakomentoa tavallisen kadettikoulun käyneen kenraalin voimanponnistuksiin! Kuinka näitä seikkoja saattaisi tyydyttävästi ymmärtää muuten kuin jälleensyntymisen kannalta? Kaikki olisi kaaosta, julmaa sortoa ja ansaitsematonta armoa, ellei ihminen olisi olento, joka käy koulua ja siinä oppii.

Kysymys. Mutta miten jälleensyntyminen sitten selittää tuon eroavaisuuden luonteissa, kyvyissä ja taipumuksissa? Eivätkö ihmiset käy samaa koulua? Miksi toiset kehittyvät hitaasti, toiset nopeammin? Mikä tässä on optimistinen näkökanta?

Vastaus. Erilaisuus johtuu tietysti ensi kädessä siitä, että ihmisissä kehittyvät eri puolet ja ominaisuudet eri aikoina. Toisessa kehittyvät älylliset kyvyt varhemmin, toisessa taiteelliset taipumukset, toisessa moraaliset ominaisuudet. Mutta toisessa kädessä erilaisuus johtuu siitä, että ihmiset itse kasvattavat itseään ja toisiaan joko hitaasti tai nopeasti, joko laiskasti tai ahkerasti. Sillä muistakaamme, ettemme ole automaatteja elämän koulussa. Olemme vapaita, järkeviä minäolentoja, jotka itse otamme osaa elämän kasvatukseen. Tästä puhuimme jo äsken, ja se on huomioon otettava tekijä.

Kysymys. Niinpä niin. Aleksis Kivi esim. on käynyt elämänskoulua, mutta samalla itse ponnistanut ja kasvattanut sielunsa runollisia taipumuksia?

Vastaus. Epäilemättä, eikä yhden vaan monen elämän aikana. Tämä on todella kysymys siveellisestä vapaudesta, vastuuntunteesta ja tahdosta.

Kysymys. Mutta usein huomaamme kehittyneissä ja nerokkaissa ihmisissä suuriakin siveellisiä puutteita; jos nyt heidän kehityksensä on siveellisen ponnistuksen tulos, niin eikö tässä ilmenny ristiriitaa?

Vastaus. Ei, sillä meidän on tehtävä ero siveellisen tahdon ja siveellisten ominaisuuksien välillä. Neron siveellinen tahto ilmenee siinä, että hän uskollisesti suorittaa elämäntehtävänsä, sillä neron tunnusmerkki on aina, että kohtalo on hänelle uskonut omintakeisen, henkisen tehtävän; hän on tehtävälleen ja elämäntyölleen uskollinen huolimatta esteistä ja vaikeuksista, jotka nousevat hänen tielleen sekä olosuhteista että hänestä itsestään. Aleksis Kiven siveellinen tahto ja tarmo ilmeni siinä, että hän oli uskollinen runottarelleen. Jos hän sen sijaan olisi tavotellut hyvää maallista toimeentuloa tai antautunut vimmattuun taisteluun oman alemman luontonsa viettejä vastaan, olisi hän pettänyt tehtävänsä, vaikka olisi saavuttanut minkälaisia ennätyksiä tahansa. Maailman tuomio on nurja, mutta jumalat tietävät, kuinka tuomitsevat. Rikas tai siveellisesti »moitteeton» Aleksis Kivi olisi varmaan saavuttanut enemmän kunniaa ja menestystä eläissään, mutta runoilija Aleksis Kivi on kruunattu kuolemattomalla kunnialla sentähden, ettei hän langennut mammonan eikä siveellisen kiusaajan houkutuksiin, vaan pysyi omalletunnon uskollisena.

Kysymys. Tuo on mieltäkiinnittävä ja viisas näkökanta. Mutta eikö esim. Aleksis Kiven elämäntyölle olisi ollut edullisempi, jos hän ei olisi ollut niin köyhä ja jos hän olisi ollut raitis? Ainakin olen kuullut erään raittiusmiehen arvelevan, että runoilija — ja nimenomaan Aleksis Kivi — olisi luonut vielä suurempia ja lukuisampia taideteoksia, jollei juoppouden pahe olisi häntä vaivannut?

Vastaus. Tuommoinen oletamus on turha. Emme voi tietää, mitä työtä joku nero toisenlaisissa olosuhteissa tai toisenlaisessa ruumiissa olisi suorittanut. Ehkä hän olisi onnistunut paremmin, ehkä huonommin. Joka tapauksessa spekulatsioni on tyhjänpäiväinen. Pitäkäämme kiinni todellisuudesta, elämän tosiseikoista. Mitatkaamme olosuhteiden tarjoamat vaikeudet, punnitkaamme neron omat luonteenheikkoudet ja arvostelkaamme sitten, kuinka sankarillisesti hän kaikessa hiljaisuudessa on taistelunsa taistellut ja elämäntyönsä suorittanut. Siinä, kuten sanottu, ilmenee hänen siveellinen tahtonsa,

vapautensa ja vastuunalaisuutensa, eikä sitä himmennä jotkut siveelliset vajavaisuudet, jotka riippuvat ruumiista ja joiden vastaavia hyveitä hän myöhemminkin voi hankkia itselleen.

Kysymys. Te ette siis arvostele hyveitä ja siveellisiä ominaisuuksia vähäpätöisiksi?

Vastaus. Kuinka sitä tekisin? Kaikella vain on aikansa. Onhan ihmisiä, joiden elämäntehtävään kuuluu hyveiden harjottelu ja hankinta! Jokainen varakas ihminen, esim., jolla ei ole erityisiä lahjoja, ei taiteellista eikä muuta henkistä elämäntehtävää, on kuin luotu kasvattamaan itseään siveellisesti. Tietysti siveellinen itsekasvatus kuuluu jokaisen ihmisen elämäntehtävään, mutta elämä itse on siinä kohden paras neuvonantajamme ja myös paras koulumestariimme, joka tarpeen vaatiessa käyttää kovaakin vitsaa, ettei meidän tarvitse lähteä umpimähkään eikä liian hätäisesti kasvattamaan itsessämme kaikenlaisia siveellisiä pikkuhyveitä. Jos saan lausua ajatukseni suoraan ja peittelemättä, on mielestäni paras siveellinen itsekasvatus se, että rehellisesti ja vilpittömästi, sielumme ja sydämemme koko hartaudella, järkemme ja ymmärryksemme koko voimalla etsimme totuutta. Paraiten olemme myös mielestäni onnistuneet lasten ja toistemme kasvatuksessa, jos olemme heistä tehneet väsymättömiä, itsenäisiä, ennakkoluulottomia totuuden etsijöitä. Totuuden etsijälle selvenee aina ennemmin tai myöhemmin, mitä häneltä itseltään puuttuu ja mitä hänessä on liikaa — siveellisessäkin suhteessa.

Kysymys. Mimmoiseksi oikein kuvittelette — jos niin saan sanoa — täydellistä ihmistä? Onko hän kaikin puolin yhtä kehittynyt? Onko hän nero, taiteilija, pyhimys, sankari — kaikki samalla kertaa?

Vastaus. En usko sitä. Uskon, että täydellinenkin ihminen on yksilö. Ja kun hän kerran on yksilö omituisuuksineen ja erikoisharrastuksineen, uskon, että toinen on toisessa suhteessa, toinen toisessa etevämpi. Luonnollisesti on piirteitä — ja juuri siveellisiä, — joiden puuttuessa ihminen ei vielä ole täydellinen.

Kysymys. Mainitkaa joitakuita.

Vastaus. Ehdoton rakkaus totuuteen esim., ehdoton vilpittömyys ja rehellisyys. Samaten ehdoton epäitsekkyys, oman voiton pyytämättömyys ja sydämen puhtaus. Salaisen veljeskunnan mestarit ovat kaikki täydelliset totuudessa ja rakkaudessa, vaikka toisella on toisenlaiset taiteelliset, salaiset y. m. kyvyt kuin toisella.

Kysymys. Hm. Kyllähän jälleensyntymisoppi tällä tavalla saa toisenlaisen luonteen kuin mikä sillä on itämailla. Sillä te tietysti oletatte, että ihmisen yksilöllisyys säilyy ruumistuksesta toiseen — eihän muuten voisi olla puhettakaan mistään kehityksestä?

Vastaus. Sehän on selvää. Me teemmekin eron yksilöllisyyden ja personallisuuden välillä. Sanomme, että ihmisen minä, hänen puhdas, siveellisesti vastuunalainen järkiminuutensa, syntyy jälleen, mutta että joka kerta kun minuus pukeutuu uuteen ruumiiseen syntyy myös uusi personallisuus eli personallinen minä, joka asian luonnosta on niin sanoakseni harha-minä, koska se vain on todellisen minän fyysillinen heijastus ja ikäänkuin puhetorvi.

Kysymys. Onko ihmisellä siis kaksi minää? Olenkin kuullut puhuttavan ylemmästä ja alemmasta minästä?

Vastaus. Nuo ovat käytännöllisestä elämästä otettuja realistisia nimityksiä, ei metafyyillisistä todellisuuksista. Ei ihmisellä ole muuta kuin yksi minä, vaikka tämä, hänen minänsä on yliaistillinen henkitodellisuus eikä kokonaan ilmene ruumiillisten aivojen välityksellä. Onhan uusin kokeellinen sielutiede jo todennut, että aivot eivät tyhjennä minuuden eli sielun sisältöä. Sielu on aivoja suurempi. Aivot ovat sieluun verraten kuin segmentti ympyrän pinta-alan. Viitataan hypnotisiin ja mediumistisiin ilmiöihin, vaikken tahdo niihin nyt syventyä. Jos vain pidämme kiinni siitä tosiasiasta, että ihmisen

todellinen itse, hänen varsinainen (siis »ylempi») minuutensa on samalla hänen ainoa minänsä, niin ymmärrämme, että se realistinen ja muodollinen sisältö, se »personallisuus», minkä tämä minä ruumistuuksaan itselleen hankkii ja joka on minuuden fyysillinen ilmaus, että se on vain »heijastusta» ja »harhaa» minuuden kannalta, vaikka se ruumiin kannalta on vankkakin todellisuus. Käsitätkö tarkotukseni, vaikka se näin lyhyesti ja kömpelösti tulee esille?

Kysymys. Luulen käsittäväni, ja siinähan muuten piilee mitä mielenkiintoisin psykologinen kysymys. Mutta senpä takia minua juuri ihmetyttää, että itämailla käsitykset ovat niin hämääriä ja sekavia. Rahvas varmasti uskoo, että juuri tuo teidän »harhaminänne» eli fyysillinen personallisuus vaeltaa ruumiista toiseen ja syntyy eläimeksi. Jos nyt tämän vielä ymmärtäisi — koska minuuden käsite kouluuttamattomalle järjelle epäilemättä on kaikkea muuta kuin helpotajuinen, — on toiselta puolen vaikea sulattaa, että niin suuri ja viisas opettaja kuin Buddha ei sen tarkemmin asiaa selvittänyt. Ellen erehdy, Buddha nimenomaan kieltäytyi antamasta mitään selvää käsitystä minuudesta eli sielusta eikä sanonut opetuslapsilleen, jäikö minä olemaan kuoleman jälkeen vaiko ei. Eikö täten ole ristiriitaa nykyisen teosofisen ja buddhanopin välillä?

Vastaus. Siinä sen nyt itse näette, että teosofia ei ole buddhanoppia, vaikka meitä syytetäänkin buddhalaisuudesta! Tietysti on olemassa ilmeinen ristiriita tässä suhteessa teosofisten oppien ja joidenkuiden buddhalaisten tekstien välillä. Mutta se ristiriita on kuitenkin näennäinen. Se ei perustu siihen, että Buddhan tiedot elämänsäasioista olisivat olleet toisenlaisia kuin teosofisten mestarein. Totuus on yksi, mutta totuutta voi lähestyä ja tutkia eri näkökannoilta, ja totuutta voi nähdä eri puolilta ja eri tavoilla. Tosiasiat luonnossa ja ihmiskunnassa muuttuvat myös ajan mukaan. Ihmiskunta on — kuten alussa jo huomautimme — älyllisesti katsoen tänään toinen kuin Buddhan aikana. Ken totuutta silloin etsi, hänen täytyi lähteä toisenlaisista edellytyksistä kuin mitä tänään on tarpeellista. Buddha piti tarkasti kiinni tosiasioista, ja hän puhui niinkuin hän puhui, sentähden että hän todella niin näki. Koettakaamme asettua hänen kannalleen ja ymmärtää hänen sanansa.

Kysymys. Tarkotatteko siis, että Buddha ei »nähty» ihmisen jälleensyntyvää minää?

Vastaus. En suinkaan, sillä näkihän Buddha kaikki omatkin jälleensyntymisensä. Mutta jokainen ihminen — jokainen totuudenetsijä — on ruumiillisissa ilmauksissaan aikansa ja ympäristönsä, ajatuksissaan ja puheissaan omienkin fyysillisten aivojensa rajottama. Buddhan aikana ei puhuttu mitään »kehityksestä», ei käytetty semmoista sanaa, ei kaivattu semmoista käsitettä. Silloin puhuttiin vain karmasta eli syysuhteen laista ja jälleensyntymisten pyörästä. Sentähden Buddhakin, kun hänelle totuuden ja tiedon ylevä päivä valkeni, näki koko elämän draaman karman ja sangsaan valossa. Hän on aikansa suurin loogikko ja metodikko — niin, tokkohan yleensä toista ihmistä on ollut, jonka järki olisi ollut yhtä terävä, tasapuolinen ja laaja? Ja kuitenkin hän ei puhunut kuolemattomasta ihmisminästä, joka vähitellen kehittyy, vaan piti parempana vaieta. Kenties hän ei nähnytäkään, ei osannut ajatella ihmisminän kehitystä samalla tavalla kuin me tänään.

Kysymys. Mutta miksi ei?

Vastaus. Tiedätkö mitä? Sitä tuskin vielä tänäpäivänäkään huomaisi paljaitten henkisten näkemysten avulla, ellei ymmärtäisi sitä etsiä loogillisten syitten nojalla.

Kysymys. Kuinka niin?

Vastaus. Ihmiskunnan vielä verrattain alhaisen kehitystason takia. Katsokaa, vielä eivät ihmiset yleensä ole likimainkaan itsenäisiä minuuksia, joiden kehitys pistäisi silmiin! Ihmisyksilöt ovat sangen suuressa määrin joukkosielujen kannalla, yhteisten voimakkaiden tunnelmain, mielipiteitten, ennakkoluulojen vallassa. Yksilöllinen, kehittyvä minuus astuu huomattavasti näkyviin vasta silloin, kun ihminen itsenäistyy, kun hänestä tulee omintakeisempi personallisuus, kuten on tapana sanoa. Ja jos tämä on totta meidän päivinäme, kuinka paljon enemmän se oli totta puolikolmatta tuhatta vuotta sitten!

Kysymys. En tahdo kieltää, että selityksenne on valaiseva, mutta tahtoisin sittenkin kysyä: eikö ihmisen minuus näy henkisenä todellisuutena, eikö se elä kuoleman jälkeen esim.?

Vastaus. Hänen henkinen minuutensa tietysti näkyy ja on itsessään kuolematon, mutta hänen personallinen minuutensa, joka on ainoa minä, minkä tavallinen ihminen itse tuntee, elää vain kuolemanjälkeisessä elämässä ja haihtuu, kun jälleensyntymisen hetki lyö. Nyt ehkä ymmärrätte Buddhan aseman, jos pidätte mielessä nämä kaksi seikkaa: 1:o Buddha näki, niinkuin kaikki tietäjät näkevät, että ihmisen jokapäiväinen minä oli kuolevainen, ja 2:o hän näki, että ihmisen henkiminuus oli niin heikko, niin epäitsenäinen, niin vailla todellisen minän tunnusmerkkejä, että se teki enemmän koneellisen luonnonilmiön kuin vapaan inhimillishenkisen todellisuuden vaikutuksen. Ja tästä johtui Buddhan oppi *skandhoista*. Skandhat, kuten tietänne, ovat ruumistuksen karmalliset tulokset, jotka säilyvät siemeninä tulevan ruumistuksen varalle. Näitä skandhoja on viisi: *ruupa* eli muoto, ruumiin magnetiset eli pysyvät atomit; *veedaana* eli aistimis- ja tuntemistavat; *sanna* eli abstraktiset aatteet; *sankhara*, mielen taipumukset; ja *vinnaana*, älylliset kyvyt. Ei puhettakaan minuudesta!

Kysymys. Hm. Mutta kai Buddha itse oli mahtava poikkeus? Ja näkihän hän omat menneet ruumistuksensa. Eikö hän niissä havainnut kehitystä?

Vastaus. Jos havaitsikin, hän kutsui sitä vain karman nimellä.

Kysymys. Karmahan on teosofinenkin oppi?

Vastaus. On kyllä, ja sitä kai olisi nyt aika tarkastaa.

Karman laki.

Kysymys. Buddha näki kaikki karman eli syysuhteen lain valossa, sanoitte. Eikö karma ole itämaalaisten kohtalonusko? Karma-opin aiheuttamaksi väitetään itämaalaisten saamattomuus, uneliaisuus ja välinpitämättömyys. Valaiseeko teosofia nyt karma-oppiakin uudella tavalla.

Vastaus. Karman tosiseikat eivät kaipa uutta valaistusta, mutta kehitysoopin rinnalla karma-käsite muuttaa sisältönsä niin sanoakseni.

Kysymys. Eikö karma merkitse sitä, että jokaisella teolla on seurauksensa, että ihminen »niittää mitä hän on kylvänyt»?

Vastaus. Merkitsee. Karmasta meillä oikeastaan on ollut paljonkin puhetta jo — jälleensyntymisopin yhteydessä. Sovimmehan siitä, että maailmaa ei johda oikullinen jumala eikä sattuma? Maailma on järjestetty kosmos, jossa esim. ihminen jälleensyntyvänä olentona saavuttaa henkisiä päämääriä. Kun nyt kysymme, millä tavalla kosmoksen ilmennyt elämä on järjestetty, kuvaamme tätä järjestystä yhdellä ilmeikkäällä sanalla: karma. Karma on syysuhteen, oikeuden ja tasapainon laki, karma on välttämättömyys, kohtalo. Voimme sanoa, että luonnon lakisiteisyys, jonka tiede on paljastanut, on karman ilmausta. Samat edellytykset — samat seuraukset. Viekkä vettä pakkaseen — vesi jäätyy. Pistäkää sormi tuleen — tuli polttaa. Luonto ei kysy motiiveja, vaikuttimia. Syöstessänne palavaan taloon, olette tukehtumisen vaarassa, vaikka tarkoituksenne on pelastaa toisen henki. Luonnon lait ovat järkähtämättömät. Ne ovat karman toimintaa elementeissä ja luonnonvoimissa, saatamme sanoa. Nykyaikaiset tiedemiehet tutkivat myös kansojen ja yhteiskunnallisen elämän historiallisen kehityksen lakeja; niissäkin ilmenee karman toiminta. Mutta mitä lakeja vallitsee yksilön elämässä ja ihmisten keskinäisissä persoonallisissa suhteissa, sitä tietemme ei vielä ole pystynyt tutkimaan. Me sanomme: siinäkin vallitsee karma. Ja kuten tiedätte, puhutaan karmasta parhaasta päästä juuri ihmiselämän yhteydessä. Karma on rajotetummassa merkityksessä ihmiselämässä vaikuttava syyn ja seurauksen laki. Sana karma merkitseekin toimintaa. Kaikki elämä on toimintaa. Ihminen toimii ja toiminnasta syntyy seuraus; tämä on karmaa. Eikä ihmisen toiminta ole rajottunut ainoastaan hänen tekoihinsa. Toimintaa, elämää, ovat myös hänen ajatuksensa, tunteensa, sanansa. Kaikki ne synnyttävät seurauksia. Ajatukset synnyttävät uusia ajatuksia ja vievät tekoihin. Teot aiheuttavat seurauksia, ja seurauksista ihminen joko kärsii tai nauttii.

Kysymys. Karmasta sanotaan välistä, että se rankaisee tai palkitsee. Onko tämä oikein?

Vastaus. Ei. Karma ei rankaise eikä palkitse. Karma ainoastaan palauttaa häirityn harmonian entiselleen. Järjestetty kosmos on tasapainotilassa. Jokainen elonilmaus häiritsee hetkeksi tasapainoa — hetkeksi, sillä karma palauttaa tasapainon. Voimain summa on maailmankaikkeudessa aina sama.

Kysymys. Mutta eikö karma vaikuta ruumistuksesta toiseen?

Vastaus. Vaikuttaa. Jokainen ruumistus on edellisten tulos ja muodostuu taas syyksi seuraavalle.

Kysymys. Olen kuullut teosofien sanovan, jonkun onnettomuuden heitä kohdatessa: »tämä on minun karmani».

Vastaus. Aivan oikein. Karman lakiin uskova ihminen saa uskostaan suurta lohdutusta vaikeina hetkinä. Hän ei syytä Jumalaa eikä sattumaa. Hän tietää, että niin on sallittu, koska hän itse on

menneisyydessä luonut onnettomuutensa syyt.

Kysymys. Mutta eivätkö syyt usein ole nykyisessäkin elämässä?

Vastaus. Epäilemättä. Karma toimii silloin nopeammin. Turha meidän onkin etsiä syitä kaukaa, jos ne läheltä ovat löydettävissä. Ainoastaan semmoiset tapahtumat, joita emme muuten mitenkään ymmärrä, viittaavat menneisyyteen.

Kysymys. Välistä sattuu elämässä iloisia ja onnellisiakin yllätyksiä. Ovatko nekin karmaa?

Vastaus. Ovat tietenkin.

Kysymys. Mutta eikö tällä tavalla kaikki ole edeltäkäsikin määrätty? Eikö ihminenkin ole kohtalon orja?

Vastaus. Miksi niin? Karma määrää edeltäkäsikin, minkälaisiin oloihin ja minkälaiseen ympäristöön ihminen syntyy; niitä asioita ei yksikään ihminen kykene muuttamaan. Samaten ihmisen karmassa on, minkälainen luonne, mitä kykyjä ja taipumuksia, mitä heikkouksia, ruumiillisia ja sielullisia, hänen tulevilla persoonallisuudellaan on. Myös karma määrää semmoiset »sattumat» elämässä, jotka tulevat ulkoapäin ja joita ei voi välttää. Mutta koko ihmisen elämä on muuten vapaa. Karma on piirtänyt ääriviivat, mutta ääriviivojen sisäpuolella ihminen on vapaa. Ja hän voi vaikkapa astua ääriviivojen ulkopuolelle, jos hän on kyllin vapaa ja itsenäinen. Teoissaan, ajatuksissaan, sanoissaan ihminen on vapaa, niinkuin hän tuntee olevansa, ja niin paljon kuin järjellinen ja vastuunalainen olento on vapaa. Välttämätön on ainoastaan tehdyn teon seuraus, ei itse teko.

Kysymys. Mutta kerran näin erään ihmisen tekevän väärin ja sitten syyttävän karmaansa.

Vastaus. Itseen hän sillä syytti. Mikään ulkopuolinen karman mahti ei pakottanut häntä väärin tekemään, mutta karmaa hänen tekonsa oli siinä mielessä, että se varmasti oli seuraus hänen omista vääristä ajatuksistaan.

Kysymys. Sepä satuttava selitys. Voimme siis sanoa, että itsemurhakin on tavallaan karmaa?

Vastaus. Tavallaan. Kun malja täytetään itsemurhan ajatuksilla, vuotaa se lopulta yli »äkillisessä mielenhäiriössä». Ja joskus sattuu, että tuo maljan täyttäminen on tapahtunut edellisessä elämässä: silloin itsemurha on vielä synkemmässä merkityksessä karmaa. Sama koskee tietysti muitakin rikollisia tekoja.

Kysymys. Mutta niin ollen saamme kaikki vaeltaa sangen suuressa epävarmuudessa? Emme tiedä, mikä lankeemus meitä milloinkin uhkaa!

Vastaus. Ja miksi emme saisi? Vanha sana kuuluu: joka seisoo, katsokoon, ettei hän lankee. Älkäämme luottako liikaa omaan vanhurskauteemme. Se vie farisealaisuuteen ja toisten tuomitsemiseen. Mutta tehkäämme, niinkuin Jeesus neuvo: valvokaamme ja rukoilkaamme, s. o. koettakaamme aina ajatella, puhua ja tehdä mitä on oikein, puhdasta kaunista ja totta. Silloin ainakin on mahdollista, että jaksamme pysyä pystyssä, kun kiusauksen, ahdistuksen tai epätoivon hetki tulee. Karmaa emme saata muuttaa, mutta suhtautumalla siihen vapaiden järjellisten olentojen tavalla me voimme siltä kärjen taittaa ja siten ikäänkuin voittaa karman.

Kysymys. »Voittaa karman», sanotte. Aioin juuri kysyä, miten on mahdollista vapautua karmasta, kun kaikki toiminta synnyttää seurauksia ja kaikki seuraukset taas uutta toimintaa. Eikö syyn ja seurausten kiertokulku ole loppumaton? Eikö kaikki käy kehässä?

Vastaus. Siinäpä oivallatte nyt Buddhan pulman. Hän näki, miten karman vaikutukset kulkevat elämästä toiseen, miten koko oleminen näyttää toivottomalta kiertokululta. Ottaessaan lisäksi huomioon, kuinka eläminen enimmäkseen ja miltei yksinomaan oli surua ja murhetta, kärsimystä ja tuskaa, hän luonnollisesti tiedusteli pääsyä, pelastusta fyysisen olemisen tuskasta. Hän ei nähnyt mitään sovittavaa pürrettä elämässä, sillä hän ei nähnyt ihmisten kehittyvän, kasvavan ja oppivan. Hän näki vain, kuinka jotkut harvat — hän itse niiden joukossa — ottamalla oppia kärsimyksistään ja säälimällä toisten kärsimyksiä saattoivat vapautua karman pyörästä ja saavuttaa pelastuksen nirvaanan. Hänen havaintonsa oli vallan oikea: 1:o ainoastaan harvat ottivat oppia ja 2:o opissa oli pelastus. Hän näki kyllä joidenkuiden kehittyvän, mutta negatiiviseen suuntaan niin sanoakseni: pois päin ilmiöllisestä elämästä. Hän siis näki vain karmasta vapautumista, mutta ei karman voittamista.

Kysymys. Mikä on ero?

Vastaus. Joka pyrkii karmasta vapautumaan, hän pyrkii vapaaksi kärsimyksistä. Mutta joka pyrkii karmaa voittamaan, hän ottaa kärsimykset ilomielin kantaakseen, tietäen, että ne ovat hänen autuutensa ja viisautensa hintana; ja monet kärsimykset muuttuvat hänen käsissään aavistamattomiksi iloiksi.

Kysymys. Lakkaammeko siten luomasta uutta karmaa? Vai miten seisahtuu karman ja jälleensyntymisen pyörä?

Vastaus. Buddhan neuvo oli: »poistakaa itsestänne se syy, joka sitoo teidät sangsaaran pyörään, ja te olette vapaat». Ja koska tämä syy viime tingassa oli *tanha* eli elämisen halu, neuvoi Buddha, että elämisen halu oli voitettava. Kuinka toisella tavalla me taas saatamme katsella elämää kehitysoopin valossa! Emme pelkää kärsimyksiä, pelkäämme vain pahuutta. Lakatkaamme tahtomasta pahaa, rakastakaamme ja auttakaamme toisiamme, niin voitamme kohtalon ja muodostamme olemassaolon onnen paratiisiksi. Tämä on positiivinen neuvo, tämä on aktiivinen elämänymmärrys. Molemmat keinot vievät samaan päämäärään: karman loppumiseen. Mutta buddhalainen nirvaana on autuutta sen nojalla, ettei tarvitse fyysisesti syntyä, teosofinen karman voittaminen taas autuutta sen nojalla, että elämä rakkaudessa ja totuudessa aina on onnea, elettiin se missä muodossa tahansa. Molemmissa tapauksissa karma on suuri opettajamme, karma on se »hyvä laki», jonka turvissa viisastumme ja kehitymme. Jos erehdymme, tiedämme, että karma opastaa oikeaan. Jos teemme oikein, tiedämme, että kykymme ja halumme oikein tekemään yhä kasvaa. Ei mikään yrityksemme mene hukkaan, sillä kaikki merkitään karman muistikirjoihin.

Kysymys. Onko karma siis paha vai onko se hyvä asia?

Vastaus. Pessimistisin buddhalainen kiittää karman »hyvää lakia». Jos ei olisi karmaa, ei olisi vapautumista jälleensyntymisen pyörästä. Karma sitoo, mutta karma myös irrottaa.

Kysymys. Onko karma käsitettävä koneelliseksi, automatiseksi laiksi — niinkuin luonnonlakeja käsitämme — vai onko se järjellinen?

Vastaus. Mitä tarkoitatte koneellisuudella?

Kysymys. Tuossa nyt on kelloni, järjetön kappale. Mutta sen kulku on matematisen tarkka ja erehtymätön. Hyvää kellosepän työtä.

Vastaus. Tepä sen sanotte. Kellosepän järki on siinä saanut ilmauksensa. Vaikka kello itsessään on »kuollut» kone, toimii siinä kellosepän järki, joka on ottanut luonnonvoimat palvelukseensa.

Kysymys. No niin, sentapaista tarkotin karmankin koneellisuudella. Onko Jumalan järki pannut karman toimimaan ja toimiiko karma nyt koneellisesti itsestään?

Vastaus. Voi niinkin sanoa, mutta väite kaipaa valaistusta. Missä karma toimii?

Kysymys. Maailmassa arvatenkin.

Vastaus. Ja missä Jumala eli Jumalan järki asuu?

Kysymys. Paikkaa en tiedä; kaivanneeko paikkaa ollenkaan. Ehkä kaikkialla?

Vastaus. Kellosepän järki asuu kellosepässä ja kello, joka on kellosepän järjen ja kätten työn tulos, on paikallisesti kellosepästä erillinen olio. Karma, olemisen lakisiteisyys, toimii maailmassa, ja maailma on ääretön; karma on siis kaikkiallinen, paikallisuudesta riippumaton. Karma on Jumalan viisauden ja järjen ilmaus. Jumala on myös kaikkiallinen. Siis ei ainakaan paikallisesti ole eroa Jumalan ja karman välillä. Mitä buddhalaiset sanovatkin? Karma on Jumala. Muusta Jumalasta he eivät tiedä. Heidän Jumalansa on ehdottoman oikeasti, järkevästi ja muuttumattomasti toimiva hyvä laki. Meidän ei tarvitse sanoa niin. Me uskomme Jumalaan, Jeesuksen Kristuksen isään, joka rakastaa ja jonka viisaus hallitsee maailmaa karman muodossa.

Kysymys. Jumala itsekö siis on karman toimeenpanijana?

Vastaus. Sitä meidän ei tarvitse ajatella. Jumalan olemus on paikan ja ajan ulkopuolella. Karma toimii paikassa ja ajassa, joskin kaikkialla ja aina. Palatkaamme äskeiseen vertaukseemme kellosta. Millä tavalla kellosepän järki toimii kellossa? Siten, että se on ottanut palvelukseensa joitakuita luonnonvoimia ja määrännyt niille tehtävän. Sama on Jumalan suhde karmaan. Jumalan viisaus toimii karmassa, mutta millä tavalla? Siten, että Jumala on ottanut joitakuita voimia palvelukseensa ja antanut niille tehtävän. Mitä voimia ne ovat? Tehtävän luonnosta seuraa, että niiden täytyy olla arvostelukykyisiä ja järjestäviä. Kun esim. ihmisen syntymää varten on etsittävä sopiva ympäristö, sopiva aika, sopivat vanhemmat j. n. e., ei tämä käy päinsä automatisesti, vaan viisaan valinnan ja harkinnan avulla. Semmoinen työ täytyy olla uskottu järkiolennoille. Ja niin se onkin. Karman valvojina ja toimeenpanijoina on miltei ääretön joukko eriaisteisia henkiolentoja, joita johtavat n. k. karman herrat eli *lipikat*. Jumalan viisaus ja tahto on ikäänkuin personoitunut karman herroissa ja heidän palvelijoissaan.

Kysymys. Tietävätkö buddhalaiset niistä?

Vastaus. Tietävät luonnollisesti. Buddha puhuu usein jumalista. Lipikahan on itämaalainen nimitys. Buddha ei puhunut Jumalasta, sentähden että hän näki Jumalan toiminnan ainoastaan karman muodossa, kuten ennen olen sanonut. Jos hän olisi nähnyt — kuten Jeesus Kristus — Jumalan toiminnan rakkaudessaakin, olisi hän arvatenkin puhunut rakastavasta isästä. Mutta hän ei nähnyt ihmisten kehittyvän persoonallisesti ja positiivisesti.

Kysymys. Olen elänyt siinä luulossa, että teosofian Jumala oli personaton. Mutta tästä päättäen se onkin persoonallinen?

Vastaus. Teosofisessa filosofiassa puhutaan ehdottomasta jumaluudesta, *parabrahmanista*, joka on ainoa todellisuus kaiken elämän ja kuoleman takana ja jota ei mikään järki saata määritellä. Koska persoonallisuuskäsite sisälsi madame Blavatskyn mielestä jotain rajotettua, hän luonnollisesti kielsi ehdottomalta jumaluudelta persoonallisuuden. Ehkä kuitenkin olisi ollut viisaampi sanoa, että koska ehdoton on ilman määritelmiä, se ei ole persoonallinen eikä personaton; molemmat käsitykset siihen sisältyvät ja uppoutuvat. Sentähden en mene filosofina väittämään, että ehdoton jumaluus on persoonallinen Jumala. Kun puhun Jumalasta, en puhu ihmisenkaltaisesta persoonallisesta olennoista. Sanalla Jumala en kuvaakaan Jumalaa. Kuinka minä pieni luotu olento osaisin kuvata elämän alkuperää? Sana Jumala on minulle symboli omasta suhteestani olemisen ikilähteeseen. Jumala on minulle rakastava isä tai ehkä vielä

paremmin sanoen itse rakkaus, ääretön, ihana elämä, jonka läsnäolon tunnen hengessäni. Ja minun suhteeni Jumalaan on personallinen, sillä minä rukoilen häntä ja keskustelen Hänen kanssaan. Eikä uskoni Häneen kaipaa mitään antropomorfisia määritelmiä.

Kysymys. Näissä teidän sanoissanne on jotain sympatista. On kuin te todella lähentelisitte kristinuskoa sen kauneimmassa kohdassa: lapsen uskossa isään. Kristilliset ihmiset moittivat teosofeja siitä, että nämä järkeilevät ja aina vain järkeilevät, mutta minusta alkaa tuntua, että teidän järkeilemisessänne on paljon hartautta ja tosi tunnetta mukana.

Vastaus. Olen iloinen ja kiitollinen tästä lausunnostanne. Alussa teosofialla oli itämaalaisempi leima kuin nyt. Ei aivan alussa, sillä madame Blavatskyn ensimmäinen Amerikassa ilmestynyt teos *Isis Unveiled* oli kirjoitettu länsimaalaiseen henkeen. Mutta kun hän sai tehtäväkseen tutustuttaa länsimaita jälleensyntymisen ja karman oppeihin ja sitä varten muutti Indiaan, oli luonnollista, että hänen kirjoituksensa ja opetuksensa saivat suuremmassa määrässä hindulais-buddhalaisen leiman. Tänäpäivänä ei ole enää syytä pysytellä yksinomaan siinä hengessä saadaksemme oikean kuvan maailman uskonnosta. Olemme tuoneet kristinuskoon jälleensyntymis- ja karma-opin itämailta. Nyt on meidän katsottava, mitä länsimailta on kristinuskosta vietävää itämaille.

Kysymys. Tehän sanoittekin alussa, että teosofia auttaa uskontoja löytämään maailmanuskontoa myös sillä tavalla, että se selittää, mikä Kristuksen lunastustyö on ollut ihmiskunnan historiallisessa kehityksessä.

Vastaus. Niin, kristinuskon suurta ydintotuutta meidän nyt on tutkittava.

Logos.

Kysymys. Maailmanuskonnon tuoma uusi maailmankuva astuu vähitellen näkyviin pääpiirteissään. Elämä voittaa tosiaan aivan uuden vakavuuden ja viehättyksen, kun sitä teosofisella tavalla ymmärtää jälleensyntymisen ja karman valossa. Olen oikein utelias kuulemaan, mitä uutta tähän kuvaan vielä kristillinen lunastusoppi saattaa tuoda ja millä tavalla se on teosofisesti käsitettävä.

Vastaus. Niin. Karma-oppi esittää meille maailmanrakenteen viisaan järjestelyn eli ruumiin, jälleensyntymisoppi näyttää meille maailman alati kehittyvän elämän eli sielun, ja vihdoinkin lunastusoppi paljastaa meille maailman sisällä toimivan rakkauden eli hengen. Puhun »lunastusopista», mutta olen jo maininnut, ettei sitä ole käsitettävä tavallisessa kirkollisessa hengessä. Yhtä hyvin voisi käyttää nimitystä »oppi Kristuksesta, Jumalan pojasta, Logoksesta», kun joka tapauksessa koko asia on selitettävä uskonnon pyhän hengen valossa eli toisin sanoen teosofisesti. Emme saa olla ahdasmielisesti kristityitä emmekä liian kirkollisia. Samoin kuin eivät itämaalaiset uskonnot keksineet eli sepittäneet karman ja jälleensyntymisen tosiasioita, samoin ei kristinuskokaan ole keksinyt Logos-oppia. Karma ja jälleensyntyminen olivat luonnon tosiasioita, ennenkuin indialaiset *rishit* eli viisaat tiesivät niistä opettaa. Samoin Logoksen rakkaus on elähyttänyt aurinkokuntaa luomispäivästä saakka, vaikka se vasta Jeesuksen Kristuksen esiintymisellä tuli selvästi tajuttavaksi ihmiskunnalle. Ei kristinuskon oppijärjestelmässä ole varsinaisesti mitään uutta. Vanhan ajan mysterioissa opetettiin samoja oppeja vapahtajasta, uhrista, pelastuksesta j.n.e., joita pidetään kristillisinä oppeina ennen muita; tämän nykyajan uskonnonhistoriallinen tutkimus toteaa päivä päivältä selvemmin. Se mitä kristinuskossa on varsinaisesti uutta ja keskeistä, on Jeesuksen Kristuksen persoona ja hänen elämäntyönsä. Buddhanuskokin toistaa opinjärjestelmässään vanhoja hindulaisia oppeja, ja varsinaisesti uusi buddhanopissa on Buddhan oma ylevä persoonallisuus. Maailmanuskonto ei suosi toista uskontoa tai kirkkoa toisen kustannuksella.

Kysymys. Teosofisen maailmankuvan kolmas piirre on siis Jumalan rakkaus Kristuksessa — vai kuinka? Pyydän, että selittäisitte tätä oppia. Kuka Jeesus Kristus oli? Oliko hän jumala vai ihminen? Olen uskonut, että teosofia pitää häntä ihmisenä, »mestarina», sen saman salaisen veljeskunnan jäsenenä, josta ennen olette puhunut?

Vastaus. Epäilemättä Jeesus Natsarealainen oli ihminen, epäilemättä hän niinkään oli mestari ja salaisen veljeskunnan jäsen. Ja kuitenkin hänen kauttansa Jumala ilmotti itsensä täydellisemmin kuin koskaan ennen, kuitenkin hän itse muodostui suuremmaksi mysterioksi kuin kukaan ihminen ennen häntä. Sallikaa minun painostaa sitä tosiseikkaa, että samalla tavalla kuin Jeesus Kristusta ei koskaan ennen häntä yhtäkään opettajaa tai vapahtajaa ole kuoleman jälkeen jumaloitu. Ensimmäisestä Jerusalemin seurakunnasta lähtien, joka teki hänestä Messiaan ja taivaallisen kuninkaan, aina nykyisiin kirkkoihin saakka, jotka pitävät häntä Jumalana ja maailman valona ja samana, jonka kautta »kaikki on luotu, mikä luotu on», on häntä aina palvottu ja rukoiltu. Väärin olisi mielestäni vetää tästä se johtopäätös, että ihmiskunta viimeisen profeetan ilmestyttyä olisi vajonnut suurempaan taikauskoon kuin ennen ja taantunut älyllisessä kehityksessään. Kaikki tosiseikat osottavat päinvastoin, että älyllinen edistys ei koskaan ole ollut niin vilkas, niin laajalle ulottuva ja niin monipuolinen kuin juuri kristillisellä ajalla ja kristillisen kulttuurin suojassa. Syyt, miksi Jeesus Kristusta niin itsepintaisesti on jumaloitu, täytyy sentähden löytyä syvemmällä. Hänen on täytynyt itse olla ennen saavuttamattomassa suhteessa Jumalaan. Tässä on mysterio, jota kirkot ovat julistaneet ja yrittäneet ymmärtää, mysterio, jonka käsittämiseen todella tarvitaan uskonnon pyhää henkeä.

Kysymys. Ja tämä mysterio?

Vastaus. Sisältyy kreikkalaiseen filosofiseen *Logos*-käsitteeseen (Herakleitos, stoalaiset, Filo Judaeus; sittemmin uusplatonikot), jonka Paavali samoin kuin Johanneksen evankeliumin kirjottaja ja monet kirkkoisät omaksuivat kristilliseksi opiksi. Logos (suomeksi sana, luku, järki) on »maailmanjärki», jonka kautta ja avulla maailma luodaan; Logos on »Jumalan vanhin poika», joka on lähinnä Jumalaa; Logos on »välittäjä» Jumalan ja ihmisten välillä; Logos on »maailman valo», jossa ihmiset löytävät pelastuksensa ja vapautensa pahasta; Logos on »taivaallinen ihminen», jossa Jumala ilmottaa itsensä ja johon on puettu luomisen ihanne ja tarkoitus. Nämä määritelmät ja opit muodostavat sen historiallisen pohjan, jolle kristillinen kirkko rakensi kristologiansa eli oppinsa Kristuksesta. Mutta niitä ei saa sivuuttaa asiaan kuulumattomina lisäkkeinä, kun tahtoo syventyä Kristuksen mysteerioon, sillä niillä, kuten sanottu, ei ole suotta koristeltu Jeesuksen inhimillistä persoonaa. Tajutaksemme tämän tulee meidän ensin tarkastaa, mitä on asiallista ja totta Logos-opissa, toiseksi, mitä yhteyttä Logos-opilla on Jeesuksen Kristuksen kanssa.

Kysymys. Olen kuullut teosofittavien puhuvan »kolmiyhteisestä» Logoksesta, joka on tuonut mieleeni vanhan kirkollisen, järjen kannalta käsittämättömän jumalkäsitteen.

Vastaus. Logos on, niinkuin madame Blavatsky sanoo »Salaisessa Opissaan», kollektiivinen käsite. Meidän aurinkokuntamme hallitsijana ja johtajana esim. on henkisesti äärettömän pitkälle kehittynyt Logos-niminen olentoryhmä; samaten toisten aurinkokuntain. Aurinkokunnat taas ryhmittyvät maailmankaikkeuksiksi, joilla jokaisella on yhteinen Logos. Logoksia on täten eriasteisia ja käytännöllisesti katsoen lukemattomia. Niiden kaikkien takana on se Jumala, jota emme osaa määritellä, ainoa, ikuinen, ehdoton. Niin juutalaisetkin tekivät eron nimettömän Jumalansa ja Elohimin eli Sebaotin välillä. Elohim on monikko ja merkitsee »jumalat»; Sebaot samaten monikko, merkiten »taivaalliset (sota) joukot».

Kysymys. Eikö tämä kaikki ole hieman vaikeatajuista? Minkätähden pitää uskoa niin monenlaisiin henkiolentoihin? Eikö riittäisi yksi ainoa, ikuinen Jumala?

Vastaus. Meidän täytyy ottaa maailma semmoisena kuin se on. Mitä sille mahdamme, että on olemassa henkimaailma ja lukemattomat paljoudet henkiolentoja? Me itsekkin olemme henkiolentoja. Mutta te tarkoitate, ettette filosofisesti käsitä tällaisen järjestelmän välttämättömyyttä? Minä puolestani en taas käsitä, mitä muuta voisi olla, kuinka ilmenevä ja ilmennyt elämä muuten olisi ajateltavissa. Olettehan yhtä mieltä kanssani siitä, että elämän ilmennyksessä on kaksi puolta, kaksi suurta napaa: henki ja aine, tajunta ja muoto? Jos ehdotonta jumaluutta tahtoisimme kuvata, täytyisi meidän ainakin sanoa, että siinä piilee hengen ja aineen, tajunnan ja ulottuvaisuuden mahdollisuus. Ehdottomassa piilee tajunnan äärettömyys ja aineen äärettömyys. Mutta kaikki ilmennys on rajotusta. Ääretön sinään ei ilmene. Ääretön aine — se olisi rajaton, tyhjä tai »täysi» avaruus; ja ääretön tajunta olisi tajuttomuutta, koska sillä ei olisi mitään kohdetta. Siis kaikki ilmennys on rajotusta. Eikö tämä silloin merkitse, että tajunta ilmenee muodoissa, oli nämä kuinka suuret ja laajat tahansa? Mutta mitä muotoon puettu tajunta korkeammilla asteilla on muuta kuin elävä tajuinen olento? Sentähden sanomme, että avaruus on täynnä eläviä älyolentoja, enkeleitä ja jumalia. Ja Jumalan henki, viisaus ja tahto ilmenee maailmankaikkeudessa tuhansien ja miljoonien jumalolentojen välityksellä, on itse asiassa niihin ruumistunut. Meidän Logosjoukkomme kuuluu niihin. Sen yläpuolella on toisia, joita emme tunne, sen alapuolella taas toimivat meidän maailmassamme ne taivaalliset hierarkiat eli enkelijoukot, joista uskonnot puhuvat ja joiden kanssa ihminen elämänsä taipaleella joutuu tekemisiin. Nämä asiat eivät tietenkään selviä järjelle käden käänteessä; teidän täytyy niitä miettiä ja taasen miettiä. Mutta ihmeellinen on se panoraama, mikä nousee silmiemme eteen, kun ymmärrämme, että koko luomakunta todellisuudessa on kuin suuri jumalallinen orkesteri kuoroineen ja solisteineen.

Kysymys. Teosofinen käsitys Logoksesta on siis toinen kuin kreikkalaisen filosofian ja myös Johanneksen evankeliumin, sillä niissä puhutaan vain yhdestä Logoksesta, ei Logosjoukosta?

Vastaus. Niin. Kun työn, toiminnan, vaikutuksen kannalta ajattelee Logosta, sulavat kaikki nuo lukemattomat olennot yhteen yhdeksi ainoaksi mahtavaksi jumaltajunnaksi, jota elähyttää sama rakkaus,

sama viisaus, sama tahto, sama majesteetti. Mutta esoteerisesti eli sisäisesti katsoen asia on toisin.

Kysymys. Äsken puhuitte myös enkelijoukoista. Miksi tehdään eroa Logosjoukkojen ja enkelijoukkojen välillä? Eivätkö kaikki ole joko toista tai toista?

Vastaus. Eivät, toiset ovat herroja, toiset palvelijoita.

Kysymys. Mistä taas semmoinen ero johtuu?

Vastaus. Ero on iässä ja kehityksessä.

Kysymys. Enkelit ja jumalat ovat siis kehittyviä olentoja? Ovatko ehkä kerran olleet ihmistenkin asteella?

Vastaus. Tuskin vielä, vaikka heillä jokatapauksessa on ääretön kehitys takanaan. Luovan jumalan asemaan joutuminen edellyttää tosiaankin työskentelyä ja kokemusta tuhansien maailmankausien aikana.

Kysymys. Mitä näköaloja! Mutta ovatko siis ihmiset korkeampia kuin enkelit ja jumalat, koska sanotte »tuskin vielä»?

Vastaus. Ei ihminen näkyväisenä personallisuutena nykyisellä kehitystasollaan, mutta hänen olemuksensa sisin ydin. Sillä sisimmässään ihminen juuri on Logos eli Jumalan poika. Madame Blavatsky sanoo Salaisessa Opissaan, että Ihminen todella on luomakunnan kruunu, enkeleitä ja jumalia korkeampi.

Kysymys. Niinkö? Tämä on todella mieltäkiinnittävää. Entä nuo muut taivaalliset hierarkiat, enkelijoukot? He ovat alapuolella Logosta, siis vähemmin kehittyneitä, mutta kehittyvät Logokseen päin ja tulevat siis kerran ihmisiksi?

Vastaus. En tiedä mitään varmaa sanoa näiden hierarkiojen tulevaisuudesta, mutta otaksun että niillä joskus on edessään Logos-tehtävä.

Kysymys. Mutta minkätähden teosofitkin puhuvat »kolmiyhteisestä» Logoksesta, samoin kuin kristinuskossa »kolmiyhteisestä» Jumalasta? Ette äsken vastannut tähän kysymykseeni.

Vastaus. Ei ainoastaan kristinuskossa, vaan useat muutkin uskonnot puhuvat Jumalan kolmiyhteydestä. Tunnettu on hindulainen *trimurti* (»kolmikasvot»): Brahmaa, Vishnu ja Shiva; samaten vanha egyptiläinen Osiris, Horus, Isis, babylonialainen Anu, Ea, Bel, keltiläinen Teutates, Esus, Taranis y. m. Teosofia osottaa, että Jumalalla tässä tarkotetaan Logosta, joka tosiaan toimintapuoleltaan katsottuna on kolminainen. Se äärettömän suuri taivaallinen olentojoukko, joka käy Logoksen nimellä, jakautuu luonnonmukaisesti kolmeen suureen, mahtavaan ryhmään, joilla kullakin on oma erikoinen yhteistajuntansa, vaikka samalla yhdessä muodostavat mahtavan yhteisen Logostajunnan.

Kysymys. Entä nämä kolme ryhmää?

Vastaus. Ne voidaan paraiten ymmärtää psykologiselta kannalta, vertaamalla niitä omaan inhimilliseen sieluelämäämme, joka on niiden heijastus eli kuva. Jokainen meistä on »kolmiyhteinen», s. o. suhtautuu kolmella tavalla ympäröivään maailmaan: ajatuksillaan, tunteillaan ja teoillaan (tahdollaan). (Sielutieteen tahto, tunto ja tieto). Samalla tavalla Logoshierarkia, Elohim eli Herra Sebaot suhtautuu kolmessa psykologisessa ryhmässä muodostamaansa maailmaan: tahto-ryhmässä, tunto-ryhmässä, tieto-ryhmässä. Monenlaisilla nimityksillä kuvataan näitä ryhmiä: ensimmäinen on Isän ryhmä, joka ilmentää Logoksen vallan eli majesteetin, Hänen tahtonsa; toinen on Pojan ryhmä, joka ilmituo Logoksen rakkauden, viisauden, opin, kunnian eli tunteen; ja kolmas on Pyhän Hengen ryhmä, joka edustaa

Logoksen järkeä eli tietoa ja sentähden esiintyy totuutena, lohduttajana, muistina. Koska jokaisella ryhmällä on oma johtajansa, olento, joka ennen muita tajuaa ryhmän tehtävän niin sanoaksemme, nimitetään myös tätä korkeinta Logosolentoa ryhmän erikoisnimellä: ensimmäisen ryhmän johtajaa kutsutaan niinmuodoin Isäksi, toisen Pojaksi, kolmannen Pyhäksi Hengeksi.

Kysymys. Pakanat, jotka uskoivat moniin jumaliin, taisivat sittenkin olla oikeassa?

Vastaus. Epäilemättä polyteismi omalla tavallaan kuvaa jumalallista totuutta. Mutta älkäämme unohtako, että kaikkien näiden hierarkiojen ja Logosten takana on se ikuinen Jumala, se kaikkien Isä, joka on kaiken monoteismin ainainen, ehdoton perusta. Kaikkien kolminaisuuksien takana on ainoa Isä Jumala, vaikka kolminaisuuden joku persoona kantaisikin »Isän» nimen.

Kysymys. Logos-oppi alkaa kyllä nyt selvitä tajunnalleni, mutta mitä yhteyttä sillä todellisuudessa on Jeesuksen kanssa? Ymmärrän kyllä, että kristillinen kirkko jumaloidessaan Kristusta teki hänestä Jumalan eli Jumalan »toisen persoonan» eli Logoksen, mutta mitä pohjaa tosiasioissa oli semmoiselle väitteelle ja uskolle, sitä en ymmärrä. Äsken kuitenkin sanoitte, että kirkon usko ei ole ilman pohjaa todellisuudessa.

Vastaus. Ei olekaan, kuten tullette näkemään. Monet teosofisetkin tutkijat arvelevat kyllä, että koko asia on ratkaistu sillä, että sanotaan Kristusnimen tarkottaneen Logostakin. Logosta ja varsinkin Logoksen toista »persoonaa» eli Poikaa nimitettiin Kristukseksi, s. o. voidelluksi. Koska Jeesuksellekin annettiin kunnianimi Kristus eli Messias (= voideltu), tapahtui sekotus asioissa niinkuin nimissä — sitä suuremmalla syyllä, koska juuri Pojan, s.o. viisauden ja rakkauden, henki vaikuttaa kaikissa mestareissa, opettajissa ja profeetoissa. Jeesuksessa samoin kuin Buddhassa, Krishnassa, Zarathustrassa y. m. vapahtajissa vaikutti Logoksen toinen persoona eli »Kristusprinsiippi». Niin totta kuin tämä kaikki onkin, piilee Jeesuksen Kristuksen salaisuus sittenkin vielä syvemmällä. Jeesuksen Kristuksen suhde Logokseen oli erikoinen, toisenlainen kuin varhempain vapahtajain ja profeettain.

Kysymys. Minkälainen?

Vastaus. Koetan kuvata eri kannoilta. Buddha, Zarathustra y. m. tunsivat tietysti Logoksen eli Kristuksen, mutta ulkopuolella itseään olevana taivaallisena hierarkiana. He lähestyivät Logosta ennen kaikkea erikoisessa haltio- ja mietiskelytilassa, selvänäköisinä tai ulkopuolella ruumistaan ollessaan. Niinhän tavallinenkin ihminen tänäpäivänä saattaa nähdä unta enkeleistä, mutta ei näe niitä fyysillisillä silmillään. Jeesus Kristus sitä vastoin vaelsi yhtämittää hengessään Jumalan kasvojen edessä. Tällä en tarkota mitään »uskonnollista» tai subjektiivista Jeesuksen mielentilaa, vaan objektiivista tosiseikkaa. Jeesuksen kasteen jälkeen, jolloin Jumala tunnusti hänet pojakseen, oli Logos aina läsnä hänen tajunnassaan. Vielä enemmän. Buddhasta y.m. saatamme tietysti väittää, että Logos eli Kristus puhui heidän kauttansa, koska he paljastivat jumalallisia totuuksia ja toivat ilmi Logoksen viisautta, mutta Jeesuksesta yksin saatamme sanoa, että »Kristus oli hänessä saavuttanut miehuuden täyden mitan», että Logos asui hänessä ja täytti hänet kokonaan. Miksikä? Sentähden että Elohimien joukosta toisen eli Poika-ryhmän johtaja, Kristukseksi nimitetty olento astui alas maan päälle ja ruumistui Jeesus Natsarealaisessa. Tämä oli Logoksen inhimillinen inkarnatsioni, joka tapahtui ensi kerran täydellisesti Jeesuksessa Kristuksessa. Jordanin kasteen jälkeen Jeesuksesta todella tuli Jumalan oma poika ja Logos oli samalla astunut alas maan päälle ihmisen haahmossa. Sentähden oli tosiaan totta, mitä Johanneksen evankeliumi lausuu, nim. että »sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme, ja me katselimme hänen kirkkauttaan, kirkkautta sellaista kuin ainosyntyisellä pojalla on isältä, — täynnä armoa ja totuutta» (1: 14). Ja totta oli myös, mitä hebrealaiskirje sanoo: »Sittenkun Jumala muinoin monin erin ja monin tavoin oli puhunut isille profeettojen kautta, on hän näinä viimeisinä päivinä puhunut meille poikansa kautta, jonka hän on pannut kaiken perilliseksi ja jonka kautta hän myös maailmat loi, ja joka, ollen hänen kirkkautensa säteily ja hänen olemuksensa perikuva ja kantaen kaikki voimansa sanalla, on, sittenkun oli itse kauttansa toimittanut puhdistuksen synneistä, istuutunut majesteetin oikealle puolelle korkeuksissa, ja tullut enkeleitä niin paljon paremmaksi, kuin hänen perimänsä nimi on jalompi heidän.» (1: 1–4.) Kun Jeesus kastettiin Jordanissa ja taivaallinen ääni ilmotti: »tämä on

minun rakas poikani, jonka tänään olen synnyttänyt», silloin todella tapahtui se historiallinen merkkitapaus, että Jumalan sana, Logos eli Kristus tuli ihmiseksi ja vaelsi ihmisten keskellä maan päällä kolmen vuoden aikana.

Kysymys. Niinhän kyllä kirkkokin opettaa, mutta onhan ero suuri. Kirkonopin mukaan itse ääretön Jumala, avaruuksien ja maailmankaikkeuksien Jumala puristautui ihmisen muotoon ja syntyi maan päälle neitseellisestä kohdusta. Teosofinen käsitys on kuitenkin toista. Se on psykologinen, joskin samalla metafyyssillinen. Eikä siinä väitetä mitään ehdottomasta, äärettömästä Jumalasta. Se Jumala, joka maan päälle syntyy, on rajotettu olento, Logos, aurinkokunnan johtava enkeli. Kyllä tämänkin käsitän. Minulla taitaa mennä järki sekaisin näin teidän kanssa keskustellessa, koska lopulta näyn ymmärtävän mitä tahansa.

Vastaus. Tehtäväksemme jää siis tarkemmin vielä perustella eroa kirkollisen ja teosofisen näkökannan välillä.

„Sana tuli lihaksi.”

Kysymys. Minulla onkin mielessäni useita kysymyksiä. Minkätähden Jeesus Natsarealaisesta tuli Logoksen inkarnationi? Missä merkityksessä Jeesus Kristus teidän mielestänne on vapahtaja? Mikä on lunastustyö? Miksi Logos inkarnoitui?

Vastaus. Odotin näitä kysymyksiä. Ensimmäinen varsinkin on tärkeä uskontohistoriallisesti: minkätähden Logos »tuli lihaksi» Jeesus Natsarealaisessa? Minkätähden ei Buddhassa tai jossain muussa profeetassa?

Kysymys. Sitä minäkin. Pitäessämme kiinni Kristuksen erikoisuudesta saatamme herättää katkeruutta muiden uskontojen tunnustajissa, puhumattakaan siitä, että täten lisäämme kristittyjen ylpeyttä, paremmuudentuntoa, ahdasmielisyyttä ja suvaitsemattomuutta toisia uskontoja kohtaan, jota kaikkea meillä kristityillä — Jumala paratkoon — ennestäänkin on liikaa. Eikö Teosofisen Seuran ohjelmassa ole ehdoton ja täydellinen suvaitsevaisuus kaikkia uskontoja ja mielipiteitä kohtaan? Kuinka siis teosofisessa maailmankatsomuksessa on piirre, joka ylentää yhtä uskontoa toisten kustannuksella?

Vastaus. Mainio huomautus! Tähän saakka olemme niin tottuneet kuulemaan, että teosofia on »naamioitua buddhanuskoa», että se ylentää itämaalaisia uskontoja kristinuskon kustannuksella, — että väitös päinvastaiseen suuntaan todella olisi uutuudellaan virkistävä. Pelkään kuitenkin, ettei kukaan — lukuunottamatta teitä — tule semmoista väittämään. Kristilliset uskovaiset, jotka itsepintaisesti tahtovat pysyä »lapsuudenuskossaan», tulevat sanomaan, että teosofinen kristologia on liian monimutkainen ja vaikeatajuinen; itämaalaiset taas ovat luonnostaan liian suvaitsevaisia vaaniakseen järkevässä esityksessä mitään salakavalaa hyökkäystä heidän omien uskontojensa kimppuun. Se on joka tapauksessa totta, että teosofia ei suosi nykyistä kristin kirkkoa eikä kristinoppia sen nykyisessä muodossa enemmän kuin toisiakaan uskontoja tai kirkkoja. Tutustukaa vain kristillisen kirkon historiaan, sen uskonsotiin, sen inkvisitioniin, sen noitain vainoamiseen, sen moninkirjaviin pimityskeinoihin ja taikatemppuihin, niin näette, missä määrin se on pysynyt uskollisena herransa ja mestarinsa käskyille ja elämänopille, hänen hengelleen ja esimerkilleen. Toista on, että teosofia tahtoo kirkkoa auttaa, sen oppia puhdistaa. Ei teosofia millään tavalla hyväksy niiden ohjelmaa, jotka Voltaireä matkien huutavat »écrasez l'infâme!» Päinvastoin! Teosofia toivoo, että kaikki uskonnot ja kirkot ympäri maapallon hyväksyisivät ja omaksuisivat maailmanuskonnon pyhät totuudet ja siten ryhtyisivät totuudella palvelemaan ihmiskuntaa ja ihmiskunnan Jumalaa eikä vain kansallisia ja rotujumalia. Kun teosofia puhuu jälleensyntymisestä ja karmasta, puhuu se niistä sentähden, että ne ovat tosiasioita luonnossa ja elämässä — ei suosiakseen buddhanuskoa tai hinduismia. Kun teosofia puhuu Kristuksen ruumistumisesta, puhuu se siitä sentähden, että se on historiallinen ja mystillinen tosiseikka — ei suosiakseen kristinuskoa. Mutta olemme poikenneet aineestamme. Mistä puhuimmekaan?

Kysymys. Poikkeus oli paikallaan. Muuten oli kysymys siitä, miksi Logos eli Kristus ruumistui Jeesus Natsarealaisessa eikä jossain toisessa profeetassa.

Vastaus. Aivan oikein. Tähän kysymykseen voimme vastata kahdelta kannalta, Jeesuksen kannalta ja Kristuksen eli alhaalta- ja ylhäältäpäin. Ensimmäiseltä kannalta katsoen tiedustelemme niitä psykologisia y. m. edellytyksiä, jotka tekivät Jeesuksesta sopivan välikappaleen Logokselle. Tehdäkseni niistä lyhyesti selkoa sanon, että Jeesuksen temperamentti monen ruumistuksen aikana oli osottautunut vallan erikoiseksi ja muista poikkeavaksi; jos sitä yrittäisin jollain sanalla kuvata, sanoisin, että se oli rakkauden temperamenttia ennen kuulumattomassa voimakkuudessa ja puhtaudessa. Hän oli jo varhain kohdistanut

kaiken huomionsa oman sydämensä rakkauden kykyyn ja pysyi sille uskollisena koko henkisen kehityksensä ajan. Hän pyrki totuuden tietoon niinkuin kaikki etsijät, mutta ei tahtonut tietää mitään aivoillaan, vaan tahtoi, että kaikki tieto kasvaisi sydäimestä. Hän ei koskaan tehnyt mitään — tarkoitan usean ruumistuksen aikana, — jota ei hänen sydämensä puhdas rakkaus hyväksynyt. Vaikka enkeli olisi hänelle ilmestynyt ja pyytänyt häntä jotakin tekemään, hän ei sitä tehnyt, ellei hän voinut tehdä sitä rakkauden riemussa. Hänen tottelevaisuutensa oli aivan kuin uutta laatua. Siinä ei ollut mitään sokeata, ei mitään orjamaista. Henkisessä kehityksessä oli aina ennen totuttu siihen, että opetuslapsi kysymättä, nurkumatta noudatti mestarinsa neuvoa. Jeesus — eli se ihminen, joka sitten ilmestyi Jeesus Natsarealaisena, — ei koskaan ymmärtänyt tällaisista ehdotonta tottelevaisuutta, siksi korkeat käsitteet hänellä oli ihmisen arvosta. Jokaisen ihmisen piti hänen mielestään olla kuin kuninkaanpoika. Kun ihminen totteli, piti sen tapahtua ehjästi, kokonaan, täydellä antaumuksella ja rakkaudella. Tämä oli mahdollista ainoastaan sen kautta, että ihminen tunsi itsensä täydellisesti vapaaksi ja itsenäiseksi, riippuvaksi ainoastaan elämän Isästä, äärettömästä Jumalasta. Eläen ja toimien tässä hengessä Jeesus kohosi sielussaan niin korkealle, hänen ruumiillinen olemuksensa puhdistui niin kirkkaaksi, että Logos — Kristus — saattoi valita hänet välikappaleekseen inhimillisessä inkarnatsionissaan.

Kysymys. Tämä on erinomaisen mieltäkiinnittävä näkökohta — muistan, kuinka kuuluisa prof. Adolf Harnack esim. tunnustaa suoraan, ettemme koskaan voi päästä ymmärtämään Jeesuksen sielullista kehitysprosessia, vaikka hän muuten pitää Jeesusta ihmisenä — mutta jos Jeesus-yksilö oli näin tavallisuudesta poikkeava, nousee taas kysymys, mistä se johtui? Mistä johtui, että hänen temperamentinsa oli niin omaperäinen?

Vastaus. Noin pitkälle meidän ei tarvitse mennä. Ei Jeesuksen temperamentti ollut millään tavalla yli- tai epäinhimillinen. Hänen luonteenlaatunsa oli perin inhimillinen. Monella, monella ihmisellä oli samanlainen temperamentti. Ja jos tänään tutkimme ihmiskuntaa, löydämme vielä enemmän senlaatuaisia ihmistyyppejä. Jeesuksen erikoisuus oli enemmän siinä, että hän oivalsi tyyppinsä ja rupesi sitä kehittämään. Hänen erikoisuutensa oli hänen itsenäinen rohkeutensa ja neroutensa, hänen vapautensa ja lujautensa. Hän oli veljiään ahkerampi ja sen kautta »monista veljistään ensimmäinen». Hän osasi täydellisesti uhrata itsensä rakkaudelle. Kuvatkaamme hänen temperamenttiaan vielä toisella piirteellä. Olemme puhuneet hänen lujudestaan ja itsenäisyydestään, siitä, että hän ei umpimähkään eikä orjamaisesti totellut. Tätä emme nyt saa käsittää itsepäisyydeksi eikä ylpeydeksi. Päinvastoin. Rakkauden tunnusmerkki on nöyryys, itsensä unohtaminen, alistuminen rakastetun tahdolle. Rakkaus on vallanhimon vastakohta. Tämäkin piirre oli alusta saakka huomattavissa Jeesus-yksilössä. Hän aina kieltäytyi vallasta ja vallankäytöstä. Valta oli hänen sisimmälle itselleen vierasta. Hän ei tahtonut hallita, vaan vapaasti palvella. Hän ei tahtonut itselleen kunniaa eikä valtaa, vaan luopui kaikesta. Sentähden Logos — Kristus — saattoi valita hänet välikappaleekseen, kun hän jumalallisesta olotilastaan tahtoi laskeutua alas maan päälle ihmisen muotoon.

Kysymys. Luulen kyllä nyt ymmärtäväni »sanon lihaksi tulemisen» edellytykset Jeesuksessa, mutta sanoitte äsken, että jumalallista inkarnatsionia saattoi katsella toiseltakin puolelta, ylhäältäpäin Kristuksen kannalta.

Vastaus. Aivan oikein, ja se onkin lopullisesti ratkaiseva kanta. Emme näet saa katsoa tapahtumaa miksiäkään sattumaksi, vaan jumalalliseen luomissuunnitelmaan kuuluvaksi oleelliseksi pääkohdaksi. Mitä näet on luominen ja yleensä koko olemassaolo? Se on äärettömyyden helmassa uinuvien tajuntakeskusten eloon herättäminen ja itsetietoisiksi kehittäminen. Ehdottomassa jumaluudessa piilee näet tajunnan ja aineen salaisuus. Tajunta on kaiken yhteys, suuri yksikkö, aine on jakautuvaisuus, yksikköjen äärettömyys. Niiden suhde toisiinsa on, kuten äsken jo huomautin, elävien yksilöiden lukemattomuus. Nämä yksilöt eivät kerta kaikkiaan ole valmiit; päinvastoin ne, kuten sanottu, »luodaan»; ne ovat kuin munia, joita kana hautoo; ne ovat kuin siemeniä, jotka maassa kasvavat, saaden elinvoimansa auringolta. Näitä henkiyksilöitä ei »luoda» tyhjästä. Ne syntyvät iankaikkisuudessa ikuisessa Isä Jumalassa. »Luominen» on niiden emanatsioni Jumalasta, eloonherääminen ja kehittyminen; toiselta puolen Jumalan tietoiseksi ja

itsetietoiseksi herääminen niissä. Niitä nimitetään teosofiassa Leibnitzin mukaan monaadeiksi, ja ihmiskunnan monaadit muodostavat yhden Logos-hierarkian. Kaikki hierarkiat auttavat ja palvelevat toistensa kehitystä. Maapallon nykyisessä, ulkonaisessa historiassa ihmiskunta saavuttaa elämän kruunun, s. o. korkeimman kehityksen; sentähden meidän kannaltamme katsoen kaikki toiset taivaalliset hierarkiat auttavat ja palvelevat ihmismonaadein kehitystä. Logos-hierarkiat, jotka ovat ihmiskuntaa lähinnä, ottavat erityisen tehokkaalla tavalla osaa tähän kasvatukseen ja auttamiseen. Poika-ryhmän johtaja, Kristus, valvoo kokonaan ihmiskunnan henkistä kehitystä, eikä ainoastaan valvo, vaan yhtyy ihmismonaadein tajuntaan ja on ikäänkuin niiden liikkeellepanevana voimana, niiden henkisenä tukena, ylläpitäjänä ja inspiroijana. Kristus on tältä meidän kannaltamme »maailman Logos» eli järki, henki, joka astuu aineeseen, aineellistuu, ja seuraa ihmismonaadeja niiden pitkällä toivioretkellä luomakuntien läpi. Kuta syvemmälle henki aineeseen astuu, sitä enemmän se kadottaa alkuperäistä luontoaan, sitä heikommaksi käy järjen valo ja tajunnan voima, aivan niin kuin auringon säteet näkyväisessä maailmassa yhä enemmän kadottavat kirkkauttaan ja lähenevät pimeyttä, kuta kauemmaksi etenevät valon lähteestään, niinkuin uusplatoonikko Plotinos oikein opetti. Sentähden meistä tuntuu, niinkuin kivikunnassa ei olisi tajuntaa, ei henkeä eikä järkeä ollenkaan. Mutta saavutettuaan tämän alimman kohdan luonnon kehitysjärjestelmässä alkaa monaadien tajunta taas pyrkiä ylöspäin, takaisin omaan itseensä, ei sillä tavalla, että se vetäytyisi aineesta pois, vaan siten, että se toimien aineessa taistelee itsensä vapaaksi aineen ylivallasta ja aste asteelta voittaa ainetta ja nousee sen herraksi ja käskijäksi. Kivikuntaa seuraa »ylöspäisellä kaarella» kasvikunta, jossa jo havaitsemme tajunnan oireita aistimuksissa ja tunteissa, sitten eläinkunta, jossa elämän painopiste jo on aistimuksissa, tunteissa, jopa ajatuksissakin, ja vihdoinkin ihmiskunta, jossa jumalallisen tajunnan kolmiyhteys jo ilmenee järjen, tunteen ja tahdon toiminnoissa. Ihmiskunnassa maailman järki, Logos, jo löytää ja tuntee itsensä; kun siinä vielä herää vapaa, kuolematon tahto, on luomisen tarkoitus saavutettu, aineellinen maailma lunastettu ja Logoksen, Kristuksen, Jumalan pojan työ suoritettu.

Kysymys. Vapaa, kuolematon tahto?

Vastaus. Niin, se tahto, joka on yhtä »Isän tahdon» kanssa. Ihmiskunnan, ihmisyksilöjen tahto on pahan kahleissa, se on itsekäs, syntinen, luonnollinen, aineellinen, lunastamaton.

Kysymys. Vaan miksikä? Eikö Jumala heti olisi voinut luoda hyvää tahtovia olentoja? Tässä nyt ollaan tuossa vanhassa pahan problemissa! Mistä paha ja kärsimys?

Vastaus. Voisiko sitten olla hyvää ilman paha, valoa ilman varjoa ja pimeyttä?

Kysymys. Kun ei olisi muuta kuin hyvää ja valoa!

Vastaus. Mistä silloin tietäisitte, että se, mikä on, on hyvää? Ehkä se olisikin paha?

Kysymys. Kun ei olisi mitään, mikä onnea ja sopusointua häiritsisi, niin ei olisi kärsimystä eikä paha.

Vastaus. Kaikki olisi siis aina ja iankaikkisesti samanmallista, ilman häiriötä, ilman vaihtelua. Ei mitään saattaisi koskaan mihinkään verrata. Mutta sehän ei olisikaan mitään ilmennyttä elämää! Se olisi kuolemaa, olemattomuutta, tajuttomuutta, sillä tajunta kohta väsyisi itseensä ja ilmennyksen yksitoikkoisuuteen. Eihän hyvästä ja onnesta voi mitään tietää, ellei sitä saata verrata kokemaansa pahaan, kärsimykseen, onnettomuuteen. Ansaitsematon onni ei ole onnea. Eikö tämä ole selvää totuutta?

Kysymys. On, ja kyllähän minä myönnän, että vastakohdat ovat elämässä välttämättömiä. Kysyin muuten vain, koska se on tavallinen vastaväite.

Vastaus. No niin, paha on siis välttämätön. Ilman pahan tietoa ei olisi tietoa hyvästä. Sentähden kärsimys on luonnon suuri opettaja. Kärsimys opettaa kasveja, kärsimys opettaa eläimiä, senhän näemme

jokapäivä. Mutta paha ei ole vain kärsimystä. Me ihmiset puhumme toisenlaisestakin pahasta. Puhumme siveellisestä pahasta, syntisestä, pahasta tahdosta. Ettekö huomaa, että analogia pitää paikkansa tämänkin pahan suhteen? Siveellinenkin paha on välttämätön siveellisen hyvän takia. Ei olisi synnittömyyttä ellei ensin olisi syntiä. Ei olisi pelastusta, ellei olisi vankeutta. Ei olisi vapaata tahtoa, ellei olisi kahlehdittua, epävapaata tahtoa. Mitä on vapaa tahto? Tokkohan se on muuta kuin tahto, joka vapaasta rakkaudesta valitsee hyvän ja oikean, s. o. Jumalan tahdon? Itsekäs tahto ei vielä ole vapaa. Mutta tahto ei voi kasvaa vapaaksi, ellei se saa kokea monenlaista orjuutta. Tahto ei rakasta hyvää, ellei se ole rakastanut pahaa ja huomannut sen köykäiseksi. Eikä se kasvaisi ollenkaan, ellei järki sitä kädestä taluttaisi. Sentähden jumalallisen järjen, Logoksen, täytyi antaa ja uhrata itsensä ihmiselle, että ihmisestä tulisi olento, joka voi valita hyvän ja pahan välillä. Koettakaa kuvitella mielessänne tätä ihmeellistä näytelmää! Jumalan puhdas järki on ikäänkuin ristiinnaulinnut itsensä ihmiskunnan aineensekaiseen tajuntaan, jotta ihmiskunta voisi nousta valoon ja vapauteen. Jokaisessa ihmisyksilössä on Logos, Kristus, ristiinnaulittu. Levittäkää käsivartenne, niin huomaatte muodostavanne ristin. Tässä on vapahtaja ristiinnaulittu! Puhdas järki, pyhä tahto on antautunut palvelemaan meidän pimitettyä tajuntaamme, meidän itsekkäitä halujamme, jotta kerran ylösnousemuksen päivä koittaisi. Jumala meissä pyytää meidän apuamme, ja me yhä vaellamme sokeudessaamme emmekä nosta ihmisen poikaa itsessämme, emme näe sitä valoa, joka pimeydessämme loistaa. Tämä on Logoksen suuri uhrityö — karitsa, joka maailman alusta saakka on teurastettu.

Kysymys. Entä Kristuksen inkarnatsioni Jeesuksessa? Minkätähden sen piti tapahtua?

Vastaus. Niin, se on Hänen uhrityönsä huippukohta ja samalla sen voitonriemu. Ajatelkaamme asiaa Logoksen, Kristuksen kannalta. Hän on »taivaallinen ihminen» henkimaailman yläilmoissa ja hänen »kuvansa» on joka ihmisyksilössä. Mutta hänen silmämääränään on päästä eläväksi voimaksi, elämäksi ja hengeksi maallisissa ihmisissä. Hänen pitää tehdä ne osallisiksi itsestään, omasta minuudestaan, jumalallisuudestaan, kuolemattomuudestaan. Tämä ei voi käydä päinsä muuten kuin yksitellen, siten, että taivaallinen ihminen tulee maalliseksi yksilössä toisensa perästä. Mutta ensin on alkuun päästävä, kulmakivi laskettava, ja sitä varten Poika-ryhmän johtajan, Kristuksen tulee ruumistua maan päällä. Tämä on mahdollinen siten, että jossakussa ihmisessä tapahtuu täydellinen antautuminen Jumalan Pojalle, niin että Kristus hänessä voi tulla ihmiseksi ja samalla tehdä ihmisen Jumalaksi, alistua kuoleman vallan alle ja samalla voittaa kuoleman. Kun se kerran on yhdessä ihmisessä tapahtunut, on muu ihmiskunta jo lunastettu. Toisten yksilöiden tarvitsee vain kulkea ensimmäisen jäljissä, ja Kristus, joka on ihmiseksi tullut, ymmärtää ihmisiä ja osaa heitä auttaa. Käsitätkö tämän logikan? Vaikka tässä koskettelemme Jumalan syvintä mysteriota, on se minusta samalla mitä selvin ja yksinkertaisin asia.

Kysymys. Puhuitte »alkuunpääsemisestä». Eikö siis entisissä profeetoissa ja vapahtajissa päästy edes alkuun? Kuitenkin sanoitte äsken, että hekin tunsivat Kristuksen, ja todistaahan uskontojen historia, että he kykenivät esimerkillään ja opillaan pelastamaan miljoonia ihmisieluja tietämättömyyden ja synnin epätoivosta.

Vastaus. Epäilemättä — määrättyyn kohtaan saakka. Vanhojen uskontojen salaiset opit ja menettelytavat, vanhan ajan mysteeriöt ja salakoulut kehittivät ihmistä pitkälle ja korkealle. Hän tuli tietoiseksi henkimaailman kansalaiseksi, hän oppi seurustelemaan enkelien ja jumalien kanssa, hän oppi tuntemaan näkymättömässä maailmassa itse Logoksen, itse Kristuksen. Mutta häneltä puuttui viimeinen voitelu niin sanoaksemme: hän ei persoonallisessa päivätajunnassaan täydellisesti yhtynyt Kristusminään, hän ei voittanut kuolemaa ruumiillisessa olemuksessaan, hän ei fyysillisyydessään ollut Jumala. Ja tähän kuitenkin koko luominen tähtää! *Jumalan valtakunta on totentuva maan päällä.* Sentähden oli välttämätöntä, että se aluksi toteutui yhdessä ihmisessä ja yhden ihmisen kautta. Jeesuksessa Kristuksessa Logos saavutti miehuutensa; hänessä Jumala ajatteli ihmisen aivoilla, hänen kädellään Jumala teki ihmisen töitä, hänen ruumiissaan Jumala kulki kuoleman porttien läpi ja voitti kuoleman. Personallinen ylösnousemus, vapaa, itsetahdottu, — kas siinä uusi, minkä Jeesus Kristus toi maailmaan. Niin oudolta kuin se ehkä teistä tuntuukin: pääsiäisihme, Jeesuksen ylösnousemus katoamattomassa henkiruumiissa on minusta hänen elämänsä huippukohta ja muuten suurin tapahtuma, mikä ihmiskunnassa on tapahtunut.

Kysymys. Hyväksytte siis ylösnousemusdogmin? Mutta eikö se perustu mahdottomaan ihmeeseen? Kuinka kuollut ruumis voi nousta ylös?

Vastaus. En väitäkään, että karkea kuollut fyysillinen ruumis olisi noussut ylös. Väitän, että Jeesukselle Kristukselle oli muodostunut katoamaton henkiruumis, fyysillisen kaltainen ja sisältäen kaikki kuolemattoman fyysillisen ruumiin ominaisuudet, tehden siten karkean ruumiin tarpeettomaksi. Täten on esimerkillä ja ensimmäisessä saavutuksessa näytetty ja osotettu, minkälainen on ihmisen lopullinen päämäärä. Kaikissa vanhoissa mysterioissa ja uskonnoissa siihen viitattiin; viisaat ja tietäjät aavistivat, että se kerran piti tapahtuman. Mysteriovihkimys oli siitä ennustus vaikka se ei vienyt yhtä pitkälle. Vihkimyksessä kotelas voitti kuoleman, mutta voitto tapahtui henkimaailmassa eikä tehnyt fyysillistä ruumista tarpeettomaksi. Vihittävä poistui ruumiistaan ja eli itsetietoisesti ruumiinsa ulkopuolella, puettuna sieluruumiiseensa. Kun hän palasi fyysilliseen ruumiiseensa kolmen päivän tuonellassaolon jälkeen, hän aivankuin nousi kuolleista ja toi mukaansa kuolleitten valtakunnasta muiston ja tiedon siitä, että hän siellä oli elänyt ja ollut oma itsensä. Sen jälkeen kuolema ei häntä pelottanut, sillä hän tiesi mitä häntä kuoleman tuolla puolen odotti. Mutta iankaikkista elämää ja ruumista hän ei ollut saavuttanut ja kuinka harva tämän oli kokenut! Ei todellisia vihityitä ollut montakaan samassa kansassa. Sillä saavuttaakseen tämän varmuuden piti kokelaan läpi käydä pitkä puhdistus — puhdistus, joka saattoi ulottua yli useamman elämän, s.o. jonka piti uudistua ruumistuksessa toisensa jälkeen, ennenkuin se vei siihen suuremmoiseen tulokseen, jota vihkimys edusti.

Kysymys. Onko sitten nyt toisin? Minusta tuntuu, että vihkimyskokemus olisi ylen tärkeä saavutus kelle tahansa meidänkin ajallamme? Mitä mekään tiedämme kuolemasta ja elämästä kuoleman jälkeen?

Vastaus. Aivan oikein. Vihkimys on kokemus, joka odottaa joka ihmissielua ja johon jokaisen kerran tulee pyrkiä.

Kysymys. Missä sitten on ero nykyisen ja menneen ajan välillä?

Vastaus. Ero on siinä, että ennen Kristusta tämä kokemus oli saavutettavissa ainoastaan mysterioissa ja oli siis vain harvoille mahdollinen, nyt se sitä vastoin on avoinna joka ainoalle ihmissielulle, joka Kristukseen uskoo ja turvautuu. Tie on niinkuin ennenkin jokaisen itsensä käytävä, mutta tie on nyt lyhyempi. Mystillinen Kristus on nyt meissä. Sitäpaitsi kokemuksin voi muuttaa muotoaan.

Kysymys. Tämäpä vasta on mieltäkiinnittävää! Vakuutatteko siis, että uskomalla Kristukseen tulee ihminen autuaaksi?

Vastaus. Jos niin tahdotte sanoa. »Autuas» on epämääräinen käsite, mutta sen sanon, että ihminen, joka uskoo, hän saa kokea kuoleman ja sitä seuraavan elämän, hän saa nousta ylös Kristuksen kanssa haudasta, hän saa kokea saman kuin vanhan ajan vihkimyskokelaat. Eikä hänen tarvitse poistua ruumiistaan; hän ruumiissaan saa kaiken kokea, selvässä päivätajunnassaan. Kuitenkin, huomatakseni, hänen kokemuksiinsa myös kuuluu ruumiista poistuminen.

Kysymys. No, en ole ikinä sen kummempia kuullut. Mutta tietääkö yksi ainoakaan uskovainen näistä asioista mitään?

Vastaus. Eipä moni, vaikka luulen kyllä, että niitäkin on.

Kysymys. Mistä se sitten johtuu?

Vastaus. Eivät tiedä, mitä tosi usko on. Maailmanuskonto tämän vasta selvittääkin. Ja kun nyt siirrymme uskoa tarkastamaan, joudumme itse asiassa maailmanuskonnon mystillissiveelliseen vaikutukseen.

Uskon mysterio.

Kysymys. Ennenkuin siirrymme uskosta puhumaan, pyytäisin teidän vielä vastaamaan kysymykseen: kuinka oli mahdollista, että Kristuksen eli Logoksen inhimillinen inkarnatsioni saattoi vaikuttaa niin mullistavasti koko ihmiskunnan elämään, että henkisen kehityksen edellytykset siitä muuttuivat?

Vastaus. Sitä asiaahan minä pitkin matkaa olen koettanut selittää. Mutta ehkä seuraava seikka vielä valaisee asiaa. Mitä ihmisen yksilöllis-henkinen kehitys aina on ollut ja on? Täydellisyyteen päin pyrkimistä. Mitä täydellisyys on? Onko se jokin aate tai epäselvä ihanne? Ei, se on elävä todellisuus, taivaallinen ihminen, jumalallinen minuus, Kristus. Täydelliseksi tuleminen on sama kuin oman sielunsa avaaminen taivaalliselle minuudelle eli Kristukselle. Ennen Kristusta tämä tapahtui henkimaailmassa, sielun salaisessa pyhätössä eikä päivätajunta koskaan tullut siitä täysin tietoiseksi. Mutta sen jälkeen kun taivaallinen ihminen Jeesuksessa oli saavuttanut täyden miehuuden ja Kristus siis minuudessaan astunut fyysilliseen maailmaan ja fyysillisen ihmisen päivätajuntaan, sen jälkeen jokainen pyrkivä ja kamppaileva ihmissielu on uudessa suhteessa Jumalaan. Jumala ei ole enään kaukaisissa taivaissa, vaikeasti saavutettavissa ylailmoissa; hän asuu nyt maan päällä, ihmiskunnan omassa minuudessa ja odottaa jokaisen ihmissydämen ovella, että hänet kutsuttaisiin sisään. On vielä syvempiä mysterioita, mutta en tahdo niitä kosketella. Teidän täytyy miettiä näitä asioita, sitten ne voivat teille selvitä. Se on ainainen neuvoni.

Kysymys. Ehkä vähitellen alan käsittää. Kyllä tahdon pohtia näitä kysymyksiä. Mutta nyt tekisi mieleni kuulla, mitä oikea usko Kristukseen on. Onko se uskoa Kristuksen lunastustyöhön?

Vastaus. Tavallaan, mutta ei vanhassa merkityksessä. Kristikunta uskoo Kristuksen sovituskuolemaan: ihmiskunta lankesi syntiin ja sai palkakseen kuoleman ja iankaikkisen kadotuksen, sillä niin vaati Jumalan vanhurskaus; mutta silloin Jumala rakkaudesta langennutta ihmiskuntaa kohtaan antoi ainoan poikansa syntyä maailmaan ja kuolla ihmiskunnan syntien puolesta; tämän kautta Jumalan oikeutettu viha tuli sovitetuksi, niin että se, joka nyt uskossa ottaa vastaan Jumalan armon, hän ei joudu kadotukseen, vaan saa iankaikkisen elämän. Koko tämä vanha dogmiusko lepää väärällä edellytyksellä: Jumalan vihan ja ikuisen kadotuksen opilla, sillä semmoisella opilla ei ole pohjaa todellisuudessa. Jumala ei vihaa; ikuista kadotusta ei ole. Siis ei tarvita pelastusta kummastakaan. Näiden vanhojen ennakkoluulojen asemasta maailmanuskonto terottaa mieliimme suurenmoiset näköalansa ihmisen kehityksestä karman ja jälleensyntymisen turvissa. Nämä näköalat ovat tosiaan niin hurmaavat, että ensi näkemältä tuntuu, niinkuin ei mitään pelastusta enää kaipaisi, ei mitään pahaa enää olisi, ei mikään hätä enää uhkaisi. Vasta syvemmin ajatellen ja kokien tulee huomanneeksi, että hätä on, paha on, ja että pelastus on tarpeen. Hätä ja paha ei ole ulkonaista, vaan sisällistä laatua: sielun rikkinäisyys, sydämen yksinäisyys ja toivottomuus, mielen väsymys ja alakuloisuus, tietämättömyyden ja syntisyyden tuska. »Missä on vapahtajani, joka pelastaa minut omasta itsestäni?» vaikeroi ihmisen sielu. »Mistä saan voimaa nousta jokapäiväisyyden, pikkumaisuuden, tyhjyyden, välinpitämättömyyden ja haluttomuuden suosta? Missä on hän, joka antaa valoa, rikkautta ja sisältöä elämälleni?» Ja silloin maailmanuskonto tulee ja esittää oppinsa Logoksesta, Kristuksesta, vapahtajasta: »tulkaa minun luokseni kaikki, jotka olette raskautetut, ja minä tahdon virvottaa ja lohduttaa teitä.» Mikä on tämä uusi oppi? Se on tuo alkuperäinen vaikka sittemmin unohtunut kristinuskon oppi, että vapahtaja, Kristus, Logos itse, asuu meissä, meidän omassa sielussamme ja henges-sämme — se sama vapahtaja, se sama Kristus, joka Jeesus Kristuksen persoonassa ilmotti itsensä meille. Vapahtaja, joka meissä asuu, ei ole mikään paljas aate tai ihanne, vaan elävä todellisuus, joka pari tuhatta vuotta sitten ilmestyi ihmisenä ja näytti meille Jumalan täydellisyyden, Hänen rakkautensa ja Hänen totuutensa. Kun me siihen vapahtajaan uskomme, alkaa meissä jumalallinen pelastustyö.

Kysymys. Usko ei siis ole paljas sen asian tai opin totena pitäminen, että Kristus eli Logos pari tuhatta vuotta sitten vaelsi maan päällä näkyväisessä muodossa?

Vastaus. Ei suinkaan, ei suinkaan. Usko ei ole mitään »totena pitämistä» ainoastaan. Usko, kreikaksi *pistis*, on luottamusta, antaumusta. »Kuollut» usko on totena pitämistä, mutta todellinen usko on »elävä». Ja elävä usko Kristukseen on Kristuksen omaksumista hengessä, Jumalan vastaanottamista sieluun, ristiinnaulitun vapahtajan ylösnousemista ihmisen ruumiillisessa olemuksessa.

Kysymys. Mistä semmoisen uskon voi saada?

Vastaus. Ensin täytyy etsiä totuutta, pinnistää ajatustaan ja järkeään äärimäisiin ponnistuksiin ja antaa maailman uskonnon älyllisen sisällön puhdistaa mieli ja sielu kaikesta taikauskosta ja ennakkoluuloista sekä täyttää ne oikeilla käsityksillä ihmiselämän kehityksestä ja päämäärästä, vapahtajasta j. n. e. Sitten usko tulee itsestään ja äkkiä. Tulee henkinen herämys. Tulee sisäinen totuuden näkemys. Tulee usko Kristukseen, niinkuin se tuli Paavalille Damaskuksen tiellä.

Kysymys. Ja onko sitten uskon kautta kaikki saavutettu? Onko ihminen sitten pelastunut? Eiköhän moni kristitty ole näin pitkällä? Eiköhän moni ole päässyt oikeaan uskoon? Ovatko he siis tietämättään teosofeja niin sanoakseni?

Vastaus. Ovat epäilemättä, jos heillä on tosi sisäinen suhde Kristukseen ja jos eivät uskon heräymykseen pysähdy.

Kysymys. Tähän tähtäsin: »autuus» ei siis seuraa vielä uskosta?

Vastaus. Tosi usko ei pysähdy itseensä. Se alati kasvaa. Niin, usko on vasta tien alkupää. Uskosta alkaa pelastustyö eikä siihen loppu.

Kysymys. Pelastustyö?

Vastaus. Niin, ihmisen sisäinen vapautuminen pahasta: itsekkyydestä, tietämättömyydestä, synnistä.

Kysymys. Tapahtuuko se itsestään, kun ihmisellä on usko?

Vastaus. Eihän toki. Työtähän se on.

Kysymys. Pelastaako ihminen siis itse itsensä?

Vastaus. Ei suinkaan. Kristus hänessä vapahtaa ja pelastaa, mutta ihmisen täytyy alati tehdä työtä ja olla varuillaan, »valvoa ja rukoilla», ettei hän sulkisi vapahtajaa ulos sielustaan.

Kysymys. Tuohon suuntaan olen kyllä kuullut uskovaistenkin puhuvan, mutta en tiedä, ovatko he sen kauemmas pelastuksessaan edistyneet?

Vastaus. Kaikki riippuu siitä, että usko on elävä, että se on elämää. Uskovaiset saattavat siitä puhua, mutta jolleivät he tiedä, miten käytännöllisesti on meneteltävä, kadottavat he suhteensa vapahtajaan, saavat etsiä sitä yhä uudestaan ja uudestaan eivätkä siten pääse uskon ensimmäisen asteen ohi.

Kysymys. Miten siis on meneteltävä?

Vastaus. On jokapäiväisessä elämässä ehdottomasti noudatettava esim. Jeesuksen oppia ja esimerkkiä, niinkuin se evankeliumissa on esitetty.

Kysymys. Niinpä niin! Siinäpä luulenkin, että useimmat uskovaiset epäonnistuvat!

Vastaus. He eivät tiedä asian tärkeyttä. »Uskosta» puhutaan aina ja kaikkialla. »Usko» pelastaa, »usko» yksin. Ken »tekoihin» luottaisi? He eivät tiedä, mitä usko on. He eivät tiedä, mitä »teot» ovat. Teot sinään eivät merkitse mitään, mutta teot, jotka alinomaa syntyvät uskosta, ovat uskon suojelusenkeleitä ja vartijoita. Ja mitä tekoja tarkoitan? Hyväntekeväisyystöitäkö? Ei suinkaan, »hyvät työt» siinä merkityksessä kuuluvat elämän juhlahetkiin. Ne teot, joista tässä on puhe, ovat oikeat suhtautumiset ja menettelyt jokapäiväisen elämän pienissä ja suurissa asioissa. Niissä kaikissa on kuljettava esim. Jeesuksen jäljissä. Niissä kaikissa on seurattava Kristuksen neuvoja ja käskyjä.

Kysymys. Minkätähden sanotte »esimerkiksi Jeesuksen» jäljissä? Voiko siis kulkea jonkun muun mestarin, esim. Buddhan, jälkiä?

Vastaus. Voi ehdottomasti.

Kysymys. Niinkö? Tämäpä on merkillistä. Tässä kohden tosiaan uskon kristittyjen olevan toista mieltä.

Vastaus. Epäilemättä, mutta se ei asiaa muuta. Olenhan jo sanonut, että maailmanuskonto ei suosi kristinuskoa toisten kustannuksella. Kristusta ja Kristuksen »lunastustyötä» ei ole sekotettava kristinuskoon. Ei Kristuksen elämäntyö ollut mikään »kristillinen» tapahtuma, se oli merkkikohta ihmiskunnan historiassa. Se on uskossa omaksuttava. Mutta menetelmiksi, ihanne-ohjelmiksi uskon elämässä kelpaavat kaikkien suurten mestarein neuvot, kun niitä vilpittömästi noudatetaan. Tietysti tunnustan omasta puolestani, että Jeesuksen neuvot ja käskyt ovat meille lähimpiä ja luonnollisimpia. Minkätähden mentäisiin hakemaan vettä kaivoa kauemmaksi? Mutta buddhalaiselle voivat Buddhan elämänohjeet — hänen kahdeksankertainen tiensä — tuntua rakkaimmilta ja kotoisimmilta, samoin kuin kiinalaiselle Kongfutsen tai Laotsen opetukset ja ohjesäännöt; muodoissa ei ole pääpaino, vaan elämässä. Noudattakoot buddhalaiset Buddhan siveyssääntöjä ja käskyjä, samalla kun he omaksuvat ja ymmärtävät Kristuksen, silloin he ovat todellisia buddhalaisia! Ja älkööt kristityt kerskailko Kristuksestaan ja kristillisyydestään, ennenkuin he jokapäiväisessä sekä yksityisessä että yhteisessä elämässään noudattavat Jeesuksen suoria ja selviä käskyjä! Eikö tämä ole yksinkertainen totuus?

Kysymys. On kyllä, on varmaankin. Kummallista, mitä näköaloja tämä teidän teosofianne avaa. Saanko muuten tunnustaa totuuden? Te puhutte Jeesuksen käskyistä ja elämänohjeista. Minä en tiedä muusta kuin yhdestä Jeesuksen käskystä: »tämän uuden käskyn annan minä teille, että te rakastaisitte toisianne sillä rakkaudella, jolla minä olen teitä rakastanut.» Entä hänen elämänohjeensa: eivätkö ne kaikki sisälly tuohon »uuteen» käskyyn? Olenhan minäkin saanut »kristillisen» kasvatuksen, mutta en muunlaisista käskyistä ole kuullut. Olisin sentähden kiitollinen, jos tarkemmin tahtoisitte tätä asian puolta valaista.

Vastaus. En lainkaan ihmettele tietämättömyyttänne. Se on tavallinen kristittyjen kesken. Sangen vähän kristikunta tähän päivään mennessä on välittänyt Jeesuksesta ja hänen opistaan. Mooseksen laissa tässä yhä vielä kiinni riiputaan.

Kysymys. Mutta väitetäänhän Jeesuksesta, ettei hän ole tullut kumoamaan, vaan täyttämään lakia ja profeettoja?

Vastaus. Niinpä tietenkin. Uusi, joka enemmän vaatii, ei kumoa vanhaa, sillä vanha häipyä uuteen.

Kysymys. Onko Jeesus siis antanut uusia käskyjä, joihin Mooseksen vanhat »häipyvät»?

Vastaus. Ettekö ole koskaan lukenut Jeesuksen vuorisaarnaa?

Kysymys. Suokaa anteeksi. Luulin teidän tietävän, että minussa on sangen vähän teologin vikaa. En ole totta puhuen raamattuja tutkinut.

Vastaus. No niin, en sitä teille viaksi lue, sillä onhan se ollut ajan henki semmoinen. Mutta ettekö ole Tolstoita lukenut?

Kysymys. Sangen vähän. Ehkä »Anna Kareninan» ja »Ylösousemuksen» ja joitakuista toisia.

Vastaus. Sitten en ollenkaan ihmettele, ettette tunne Jeesuksen viittä käskyä, jotka luetaan Matteuksen evankeliumin viidennessä luvussa. Jokainen niistä alkaa nimenomaisella huomautuksella: »olette kuulleet sanotuksi (niin ja niin), mutta minä sanon teille (näin).» Ensimmäinen esim. viittaa Mooseksen vanhaan käskyyn »älä tapa» ja kuuluu »älä vihastu veljellesi»; ei se siis mitenkään kumoa Mooseksen käskyä, sillä tappaminen on yhä kielletty; koko käsky on vain syvennetty, tehty ankarammaksi: »älä edes suutu.» Jeesus tiesi hyvin, että se, joka ei vihastu, ei tapakaan. Ja ikäänkuin pannakseen vastalauseen niille, jotka väittävät, että sodassa tapetaan ilman vihaa, Jeesus viidennessä käskyssään tahtoo poistaa sodan psykologiset syyt viittaamalla vanhoihin lauseisiin »rakasta lähimmäistäsi» ja »vihaa vihollistasi (nim. vieraan maan asukasta)» ja antamalla uuden käskyn »rakasta kaikkia, sekä oman että vieraan maan kansalaisia». En kuitenkaan tahdo tässä syventyä käskyihin. Neuvon teitä ennen kaikkea tutkimaan evankeliumin omia sanoja ja sitten lukemaan kirjaa »Jeesuksen salakoulu» samoin kuin Tolstoin ja Arvid Järnefeltin eksegetisiä (raamattua selittäviä) teoksia. Syystä saisi moittia kristikuntaa siitä, ettei se paremmin ota selvää Jeesuksen omista opetuksista. Mutta aika kyllä muuttuu. Materialismilta on kärki taitettu. Joskin mielet vielä ovat kiinni maallisissa, on kuitenkin maailmansota vallankumouksineen ravistanut ihmissieluja niin, että pian aletaan muutakin etsiä kuin aistillisen elämän antimia.

Kysymys. Olisin mielelläni kuullut enemmän Jeesuksen käskyistä, jotka todella ovat minulle hämmästyttävän uusia, mutta suostun myös lukemaan mainitsemianne kirjoja.

Vastaus. Sen tahdon tässä mainita, että Jeesus aivan uudella käytännöllisellä tavalla opettaa meitä suhtautumaan karmaan. Hän ei tietysti puhu »karmasta», vaan käyttää milloin mitäkin sanontatapaa; mutta kun ottaa hänen sanansa ja ymmärtää ne eikä väännä niiden merkitystä, niin tajuaa selvästi, että hän sekä käskyissään että vertauksissaan neuvoa meitä uudella tavalla suhtautumaan karmaan. Koko hänen opetuksensa henki on, ettei meidän tule pelästyä kärsimyksiä eikä pitää niitä pahoina. Jokainen kantakoon ristinsä, mutta ei nurkuen, vaan ilomielin, sillä kun Kristuksen on uskossa omaksunut, on kärsimysten taakka kevyt ja niiden ies suloinen. Kellä usko on, hän on saanut uuden elämän. Hänen elämänsä positiivinen sisältö on taivaan valtakunnan etsiminen ja täydelliseksi tuleminen, niinkuin Isä on täydellinen. Sentähden hän jokapäiväisessä elämässään pyrki noudattamaan mestarin käskyjä.

Kysymys. Mutta eikö semmoinen määrättyjen käskyjen noudattaminen ole mahdoton ja toivoton asia? Kun nuoruudessani asetin itselleni jonkun päiväohjelman noudatettavakseni, lankesin aina siitä pois. Päivän touhussa ohjelmani unohtui. Pian hylkäsinkin tuommoiset keinotekoiset yritykset ja otin elämän semmoisena kuin se on. Mitä tähän sanotte?

Vastaus. Mainio huomautus. Edellytys on tosin toinen, kun ihminen uskoo Kristukseen, mutta sittenkin hyvät aikomukset ja päätökset unohtuisivat elämän hyörinässä ja pyörinässä, ellei olisi olemassa keino, millä niitä saa mielessä pysymään.

Kysymys. Niinkö? Kaikki havainnot ja huomiot onkin sitten tehty. Entä tuo keino?

Vastaus. Se on säännöllinen mietiskely ja rukous.

Kysymys. Miten semmoinen tapahtuu?

Vastaus. Ajatelkaamme nyt, että tahdotte vakavasti harjotella itseänne Jeesuksen käskyjen noudattamisessa. Silloin menettelette järjestelmällisesti. Otatte ensin yhden käskyn, sanokaamme: ensimmäisen, »älä suutu». Päätätte esim. yhden vuoden aikana harjotella tämän käskyn noudattamista. Mitä sitä varten teette? Joka aamu, ennenkuin lähdette ulos elämään, päivän työhön, ennenkuin seurustelette kenenkään kanssa, te istutte rauhallisesti mietiskelemään. Te mietiskelette suuttumattomuutta, te mietiskelette, kuinka turha on suuttua, kuinka paljon haittaa ja vahinkoa siitä on, te kuvittelette tilanteita, jotka ovat omiansa teitä ärsyttämään, ja pysytte mielessänne täysin rauhallisena ja hyvän suopaisena. Te painatte täten alitajuntaanne itsesuggestionin voimalla oman inhimillisen tahtonne, ja alempi minänne oppii vähitellen vaistomaisesti sitä noudattamaan. Näistäkin asioista olen seikkaperäisesti puhunut kirjassa »Jeesuksen salakoulu», johon siis viitataan. Ilman tällaisia itsekasvatusmenettelyjä ei ihminen pysy uskossaan elävänä, vaan hänen käy, kuten useimpien uskovaisten, niin, että öljy hänen lampussaan palaa loppuun ja hän taas löytää itsensä pimeässä. Mutta se, joka — alituisesti »valvoen ja rukoillen» — on uskollinen loppuun saakka, hän pysyy valossa ja valo hänessä ja hänelle käy, niinkuin Jeesus lupaa niille, jotka tekevät, mitä hän on käskenyt: hänen luoksensa tulee »lohduttaja», totuuden pyhä henki, joka opettaa hänelle kaikki.

Kysymys. Niin, aioin juuri kysyä, että tällä tavallako se usko sitten vie siihen tietoon, joka vihkimyksessä saavutetaan, kuten sanoitte?

Vastaus. Tällä tavalla.

Kysymys. Ja se tieto on tietoa kuoleman salaisuudesta?

Vastaus. Niin on. Kuten Lutherkin sanoi: »Jos uskossa käsität Jumalan sanan, saat toisen silmän, joka kuoleman läpi osaa nähdä ylösnousemukseen ja tajuta paljaita elämänajatuksia ja elämänkuvia. Tämä on juuri osa ylösnousemuksesta ja alkua uuteen elämään, joka myös luo uusia aisteja; niitä aisteja ei muuten kukaan omista, joka ei jo uskon kautta ole toisella puolella ja ymmärrä ylösnousemusta». (Saarna Torgaussa v. 1533).

Kysymys. Voitteko tarkemmin kuvata tuota tietoa?

Vastaus. Mielelläni. Sitä varten meidän on hieman tarkastettava ihmisen psykologinen olemus. Kun se meille pääpiirteissään selviää, ymmärrämme n. s. tietoteoretisen problemin ja esim. kuolemanjälkeisen elämän.

Ihmisen näkymättömät ruumiit.

Kysymys. Olen kuullut teosofein — ihmisen olemuksesta puhuttaessa — mainitsevan »seitsemän periaatetta». Mitä nämä ovat? Ettekö hyväksy vanhaa psykologista kolmijakoa tahtoon, tietoon ja tunteeseen?

Vastaus. Hyväksyn tietenkin, mutta ei ihmisen koko olemus ole siinä tyhjennetty. Teosofiset periaatet käsittävät sekä sielulliset että ruumiilliset olemuspuolet. Mainitsemanne psykologinen kolmijako koskee vain sielua. Jos siihen vielä luette ruumiin, saatte neljä periaatetta. Ja jos minä lisään: mitä nuo tahtot, tiedot ja tunteet ovat ilman sitä minää, joka tahtoo, tietää ja tuntee, huomaamme oitis, ettemme ihmistä analysoidessamme saa unohtaa hänen minuuttaan. Täten tulemme jo viiteen periaatteeseen.

Kysymys. Mutta jos tahto, tieto ja tunto ovat minuuden toimintamuotoja, kuten ne luonnollisesti ovat, koska juuri muodostavat ihmisen sieluelämän, — minkätähden sitten teette niistä eri »periaatteita»? En minä ainakaan vielä näe kuin kaksi pääperustetta: ruumiin ja sielun eli minän.

Vastaus. Aivan oikein. Syy, miksi niitä mainitaan periaatteina, ei olekaan siinä, että ne nykyisessä kehitysmuodossaan sitä olisivat; toistaiseksi ne kyllä vain ovat minuuden niin sanoakseni vaistomaisia, itsetiedottomia, luonnollisia toimintamuotoja. Mutta tulevaisuudessa on oleva toisin. Juuri tahdossa, tunnossa ja tiedossa (järjessä) piilevät ihmisen suuret kehitysmahdollisuudet, ja jokainen niistä kehittyy niin voimakkaaksi, että subjektiivisuudestaan riippumatta samalla ikäänkuin muuttuvat objektiivisiksi ja joutuvat samanlaiseen suhteeseen minuuteen kuin nykyään on fyysillinen ruumiin. Ihmisen minä näet on aina hänen olemuksensa keskus ja tukikohta. Onhan filosofeja, jotka eivät ihmisessä varsinaisesti näe muuta kuin hänen tajuavan minänsä, joiden mielestä siis ei ole ihmisellä kuin yksi pääperuste eli periaatte. Mooseksen Jumala nimitti itseään sanoilla »minä olen (se mikä olen)», — ehkä juuri opettaakseen ihmisille, että heidän olemuksensa keskus ja ydin piili heidän minuudessaan.

Kysymys. Tämän kyllä ymmärrän, mutta vaikeatajuinen oli puheenne tahdon, tiedon ja tunnon vastaisesta kehityksestä ja niiden »muuttumisesta objektiivisiksi subjektiivisuudesta huolimatta».

Vastaus. Tahdotte sanoa, että mielestänne puheeni oli paljasta pötyä. Älkää kursailko, en pane pahakseni. Pitäkäämme nyt vain mielessä, että tahto, tunto ja tieto luetaan periaateiksi niiden vastaisen kehityksen nojalla. Teosofisessa kirjallisuudessa niitä nimitetään sanskritinkielisillä nimillä: tahtoa sanalla *aatmaa*, tuntoa sanalla *buddhi* ja tietoa sanalla *manas*. Näissä vieraskielisissä nimissä piilee viittaus tulevaan kehitykseen, sillä aatmaa merkitsee »itse, henki», buddhi »tietämiskyky, viisaus» ja manas »ajatteliskyky, mieli, järki». Madame Blavatsky sanoi aina, että aatmaa-buddhi-manas oli ihmisen »korkeampi kolmio», hänen »korkeampi eli Kristus-minänsä», joka toistaiseksi pysyi salassa. Tämä ei sinään ole vaikea käsittää, mutta puheessani sielunvoimien objektiivisuudesta te ette nähnyt mitään järkeä. Miettikäämme asiaa. Minun tekee mieleni väittää, että se, mitä nytkin ruumiillisuudella ymmärrämme, ei ole muuta kuin objektiivitua tahtoa, tuntoa ja tietoa. Jos hieman ajattelette, ette kaipaa mitään »todistuksia». Mitä fyysillinen ruumiinne on muuta kuin tietämisenne, tuntemisenne ja tahtomisenne välikappale? Ruumiin välittää yhteytenne näkyväisen maailman kanssa. Teidän suhteenne tähän maailmaan on osaksi passiivista, osaksi aktiivista laatua. Passiivinen suhteenne ilmenee tietämisenä ja tuntemisenä, joka tapahtuu ruumiin aistien ja hermoston välityksellä; te otatte vastaan vaikutelmia ympäröivästä maailmasta ja aivojenne välityksellä niitä ajattelette. Mutta tuntemisenne ja ajatuksenne herättävät teissä toiminnan halua. Te haluatte aktiivisellakin tavalla suhtautua maailmaan, ja teidän tahtonne alkaa liikkua. Senkin välittäjänä on ruumiinne hermostonsa avulla. Ruumiin on täten elävä organismi, joka välittää minuuteen sielullisia toimintoja.

Mutta niin ihailtava ja täydellinen kuin se onkin tarkoituksenmukaisuudessaan, todistaa pieni harkinta meille, ettei se vielä läheskään ole kaikkea, mitä me jo mielikuvituksessamme saattaisimme siltä odottaa. Ajatelkaamme tietämistä. Meidän näkemisemme esim. on sangen rajoitettua aikaan ja paikkaan nähden. Me näemme, mitä ympäröivässä maailmassa tapahtuu, mutta ainoastaan nykyhetkellä ja ainoastaan näköpiirimme rajojen sisäpuolella. Emme osaa nähdä, mitä seinän takana tai toisessa kaupungissa tapahtuu, emme, mitä eilen tai kymmenen tai tuhat vuotta sitten tapahtui, emme liioin, mitä huomenna tai kymmenen vuoden perästä tulee tapahtumaan, vaikka syiden ja seurausten sarja jatkuu katkeamatta eteenpäin päivä päivältä ja vuosi vuodelta. Meidän tietämisemme siis on pientä ja rajoitettua siihen verraten mitä se voisi olla.

Kysymys. Mutta täytyyhän meidän pysytellä mahdollisuuden rajoissa! Kuinka olisi ajateltavissakaan, että silmämme saattaisivat nähdä esim. tuon seinän läpi?

Vastaus. Miksi ei? Ettekö koskaan ole kuullut x-säteistä? X-säteet eivät läpäise kaikkea ainetta, mutta miksi ei olisi olemassa vaikkapa jonkunlaisia z-säteitä, jotka kaiken fyysisen aineen läpäisevät, ikäänkuin se olisi lasia? Semmoisia säteitä varmasti on. Ja jos kerran niitä valonsäteitä on, ei mitenkään ole järjetöntä ajatella, että meidän silmämme herkistyisivät niitäkin heijastamaan ja kokoomaan.

Kysymys. Tuo on todella näkökanta, jota en ole tullut ajatelleeksi.

Vastaus. Sama pitää paikkansa kaukonäköisyyden suhteen. Emme fyysisillä silmillämme täällä istuessamme näe, mitä esim. kaukana merellä tapahtuu, mutta jos teillä olisi rakas poika merimiehenä ja hän tällä hetkellä olisi hengenvaarassa tai hukkumaisillaan, on varsin mahdollista, että te näkisitte »näyssä» koko tapahtuman. Semmoinen on monelle äidille tapahtunut. Hädessä olevan tai kuolevan kiinteät ajatukset kiitävät luoksenne läpi avaruuden tuntemattomia säteitä pitkin ja saavat aivoissanne väräilyä ja sitä vastaavan näköilmiön aikaan yhtä hyvin kuin tunnetut valonsäteet fyysisten silmien välityksellä. Ja kun kerran on olemassa lukemattomia varmoja yksityistapauksia, miksi ei semmoinen satunnainen kaukohavainnon kyky saattaisi kehittyä normaaliksi? Tällä kaikella olen vain tahtonut painostaa sitä tosiseikkaa, että ruumiimme on tietämisen, mutta ei millään tavalla vielä täydellisen tiedon välikappale.

Kysymys. Tarkotatteko siis, että kun tahto, tunto ja tieto tai tässä tapauksessa tietämisen periaatti kehittyi kyllin voimakkaaksi ja täydelliseksi, — se periaatti silloin muovailee ja muuttaa ruumista niin, että se pukeutuu ikäänkuin uusien näkemis- y. m. aistien muotoon ja siten tulee objektiiviseksi tietämiseksi?

Vastaus. Olette erittäin hyvin nyt käsittänyt alkuperäistä tarkotustani. Mutta puhutaanpa tästä vähän tarkemmin. Kun väitin ruumiillisuuden nytkin jo olevan objektivoitua sieluntoimintaa eli tietämistä, tahtomista ja tuntemista, en ajatellutkaan ainoastaan meidän fyysillistä ruumistamme. Tai ehkä olisi parempi sanoa, etten ajatellut ainoastaan sitä, mitä tavallisesti nimitämme fyysilliseksi ruumiiksi; ajattelin sitäkin, mikä tässä ruumiissa näkymättömänä todellisuutena on läsnä. Voimme sanoa tahdosta, että se liikuntohermojen välityksellä toimii ruumiimme kaikissa jäsenissä, mutta voimmeko sanoa samaa ajatuksesta ja tunteesta? Joskin tunteista voisi sanoa, että ne tuntuvat toimivan sydämessä, rinnassa, vatsassa, täytyy taas ajatuksesta, mielikuvituksesta ja älystä yleensä tunnustaa, että se toimii yksinomaan aivoissa. Ei kukaan sano ajattelevansa pikku sormellaan eikä tuntevansa sieluntuskaa isossa varpaassaan. Tiedemiehet väittävät — ja lienevät oikeassa, — että kaikki tajallinen elämä keskittyy aivoihin; paikkansa tämä väite pitää ainakin ruumiillisten aistimusten suhteen, sillä jos esim. peukalo haavottuu, ei minämme tiedä siitä eikä tunne kipua, ennenkuin uutinen hermoja pitkin on sähkötetty aivoihin; sähkötyks tapahtuu kyllä silmänräpäyksessä ja mielikuvituksemme syystä lokalisoivat kivun heti oikeaan paikkaan, joten aivot vain ovat toimineet tiedon välittäjinä. Mutta kun on kysymys puhtaasti sielullisista affekteista, kuten suuresta henkisestä riemusta tai kalvavasta sieluntuskasta, olemme oikeutetut tiedustelemaan, miksi mielikuvituksemme sijoittaa ne rintaan eikä tyydy pitämään niitä aivotointoina. Vaikka sillä seikalla olisikin jotkut fysiologiset edellytyksensä, joudumme kuitenkin nyt alalle, johon tieteellisellä tutkimuksella ei ole pääsyä, mutta joka vanhastaan on tuttu tietäjille ja viisaille. Minkätähden luulette, että useimmat

sielulliset, sisäiset tunteemme sijottuvat rintaan?

Kysymys. En tiedä. Eivätköhän ole tekemisissä sydämen ja verenkierron kanssa? Saahan sydäntauti aikaan tuskan tunteita ja voihan toiselta puolen äkillinen ilon tai pelon puuska aikaansaada sydänhalvauksen ja kuoleman. Sydän on minusta suurena tekijänä tunne-elämässä — vai kuinka?

Vastaus. Epäilemättä. Vaan menettekö niin pitkälle, että väitätte kaiken tunne-elämän olevan vain heijastusta aivojen kautta tajuntaan erilaisista kemiallisista ja koneellisista ärsytyksistä sydämessä ja hermoissa? Sitähän kaikki aistiminen on: näkeminen, kuuleminen, tunteminen j. n. e. Entä jos sielullisetkin tunteet ovat samaa?

Kysymys. Olisivatkohan sitä yksinomaan? En ole tullut ennen tätä ajatelleeksi, sillä jokapäiväisessä kokemuksessaan ihminen kyllä pitää sielullisia ja henkisiä tunteitaan puhtaasti tajunnan ilmiöinä. Mutta kai niilläkin täytyy olla vastaava fysiologinen perusta?

Vastaus. Epäilemättä. Mutta kysymys onkin nyt: ovatko tunteet ja mielenliikutukset aina paljaita subjektiivisia heijastuksia tajuntaan erinäisistä fysiologisista prosesseista ruumiissa vai ovatko nämä fysiologiset prosessit esim. vain rinnakkaisilmiöitä silloin, kun on puhetta puhtaasti sielullisista affekteista?

Kysymys. Niin, tekisi mieli sanoa, että ne ovat rinnakkaisilmiöitä tai jotain sentapaista, mutta mistä tällainen maallikko arvaa asian oikean laidan?

Vastaus. Pohtikaa asiaa. Jos sielulliset tunteet aiheutuisivat fysiologisista prosesseista, silloin täytyisi näiden ruumiillisten tapahtumain käydä ajassa edellä, kuten kaikkien aistimusten, — eikö niin?

Kysymys. Tietysti.

Vastaus. Mitä nyt osottaa kokemus? En luonnollisesti nyt puhu semmoisista sisätuntemuksista, jotka suorastaan johtuvat ruumiin terveyden, hyvinvoinnin, sairauden, väsymyksen, levon y. m. tiloista, vaan »tunteista». Te kuulette esim. iloisen uutisen, joka koskee läheistä ystävääne: heti te hengessänne otatte osaa hänen iloonsa ja nautitte omastakin puolestanne hänen onnestaan. Riemun tunne täyttää rintanne, sydämenne sykkii iloisemmin, veri virtaa suonissanne nopeammin. Voitteko väittää, että nämä ruumiilliset ilmiöt aiheuttavat ilontunteenne? Ette suinkaan. Ilonne aiheuttaja oli uutinen tai paremmin sanoen ne mieluisat ajatuskuvat omassa tajunnassanne, jotka uutinen herätti. Siis sielullinen prosessi teidän tajunnassanne oli ensimmäinen; sitten seurasi vaikutus aivojenne kautta hermostoon, sydämeen, verenkiertoon. Eikö totta?

Kysymys. Totta, totta. Muuta en ymmärrä.

Vastaus. Sehän on selvää järkeä ja kokemusta. Ei pintapuolisinkaan fysiologi saata väittää, että uutinen olisi vaikuttanut hermostoon ja sydämeen, ennenkuin se ennätti tajuntaan, sillä eivät paljaat ilma-aallot korvan rumpukalvoon koskettaessaan voineet vaikuttaa sydämeen. Ja näin ollen joudumme nyt sangen merkilliseen kysymykseen: mitä ovat tuommoiset ajatuskuvat ja tunteet, jotka sydämeen ja verenkiertoonkin saattavat vaikuttaa? Ovatko ne paljaita »subjektiivisiä» ilmiöitä, siis objektiivisesti, todellisesti olemattomia? Ovatko ne paljasta »hengen» tyhjyyttä? Vai *ovatko* ne jotain? Mitä sanotte?

Kysymys. Te avaatte taas niin outoja näköaloja. Mitä muuta osaan sanoa kuin myöntää, että ajatukset ja tunteet »ovat jotain»?

Vastaus. Keksikäämme niiden olemukselle joku nimi! Emmekö voisi sanoa, että ajatukset ja tunteet ainakin ovat voima-ilmiöitä, voimia? Ja mitä taas voima on? Voima ei ole mitään ilman aineellista substraattia, joka sitä ilmentää. Kuinka materialistit sanovat? »Ei ole ainetta ilman voimaa eikä voimaa

ilman ainetta». Siis: koska ajatukset ja tunteet ovat voimia, täytyy niillä samalla olla aineellinen alusta. Tämä alusta ei ole näkyväinen, ei aistillisesti havaittavissa; siis se on näkymätön fyysilliselle silmälle. Ajatukset ja tunteet ovat siis voimanpurkauksia näkymättömässä aineessa. Meidän ruumiissamme eli olemuksessamme on siis olemassa näkymätöntä, sielullista ainetta. Me olemme toisin sanoen sielullisestikin jotakin objektiivista, todellista. Meillä on sielullinen ruumis niin sanoaksemme, ajatuksiemme ja tunteittemme käyttöväline. Tämä on se *astraaliruumis*, josta teosofia puhuu ja josta kaikki tietäjät ja viisaat ovat puhuneet, mikä milläkin nimellä. Nyt pääsimme määrän päähän! Huomaatteko, että sekin astraaliruumis, joka on tuntunut niin hullunkuriselta, kun siitä on teosofian yhteydessä kuullut, taitaa sentään olla rehellistä ja vankkaa todellisuutta?

Kysymys. Niin, kyllä te nyt ainakin olette kietonut minut verkkoonne. Järkeni on puolellanne. En osaa ulos enkä sisään.

Vastaus. Hyvä. Nyt voitte ymmärtää, mitä Paavali tarkoittaa, kun hän jakaa ihmisen kolmeen osaan: henkeen, sieluun ja ruumiiseen (*pneuma, psyche* ja *sooma*). Ruumis on ruumis ja henki on minämme kolminaisuudessaan (tahto, tieto, tunto), mutta sielu on astraaliruumis ja sen tunteva ja ajatteleva tajunta. Nyt ymmärrätte myös paremmin, mitä minä olen tarkottanut tahdon, tiedon ja tunnon objektiivoisuudella. Koko ruumiillisuus on objektiivoitua tajuntaa eli tahtoa, tietoa, tuntoa, olen sanonut. Eikö niin ole? Ruumiillisuus ei käsitä ainoastaan näkyväistä ruumista, vaan myös näkymättömän astraaliruumiin. Tunto ja tieto objektiivoituvat astraaliruumiissa ja heijastuvat fyysilliseen, tahto vaikuttaa välittömämmin fyysilliseen ruumiiseen ja objektiivoituu siinä, kuten jo edellä mainitsimme. Nyt teidän ei liioin ole vaikea käsittää, että tahto, tunto ja tieto saattavat kehittyä ja samalla aikaansaada vaikutuksia ruumiillisuudessa, että ne saattavat ikäänkuin luoda ihmiselle uusia ruumiita, näkymättömiä ja näkyviä. Mutta sanokaa: kuinka monta »prinsiippiä» nyt saimme ihmiselle?

Kysymys. Ensin ylempi kolmio: aatmaa, buddhi, manas, sitten keskusprinsiippi eli minä, sitten astraaliruumis ja fyysillinen ruumis — yhteensä kuusi. Missä on seitsemäs?

Vastaus. Muutamat erottavat astraaliruumiissa kaksi puolta: »tunneruumiin» ja »ajatusruumiin» eli varsinaisen astraaliruumiin ja mentaaliruumiin. Sillä tavalla saamme seitsemän. Mutta kaikki erottavat myös fyysillisessä ruumiissa kaksi puolta: »karkean ruumiin» ja »etteriruumiin», josta kohta tulen puhumaan. Silloin prinsiippejä tulisi jo kahdeksan. Tämän välttävät ne, jotka puhuvat mentaaliruumiista, siten, että pistävät ihmisen minän ylempään kolmioon ja antavat sen sieltä heijastua ruumiisiin. Joka tapauksessa luetellaan seitsemän »prinsiippiä», kun pidetään kiinni vanhoista traditsioneista.

Kysymys. Seitseenjako ei siis ole ehdoton?

Vastaus. Luulen, että tarkalla analyysillä voidaan päästä kahteentoista prinsiippiin, mutta se siihen. Palatkaamme asiaan.

Kysymys. Niin, minä aion juuri kysyä kehityksestä. Meidänhän piti puhua siitä tiedosta, joka elävässä uskossa saavutetaan ja joka m. m. on tietoa kuoleman salaisuudesta, ja minun tekee mieleni kysyä: kuinka on mahdollista saavuttaa tietoa kuolemasta — omakohtaista tietoa, — ennenkuin on kuollut? Eikö se tieto luonnon pakosta ole paljasta uskoa?

Vastaus. Älkää unohtako, mitä uskosta olemme puhuneet. Ettekö muista, että usko on oleva elävä eikä kuollut? Elävä usko Kristukseen syntyy vasta pitkän ponnistelun jälkeen. Vasta kun on antanut rnaailmanuskonnon älyllisen sisällön puhdistaa mieltä ja järkeä ennakoluuloista ja taikauskosta, vasta sitten herää elävä usko. Molemmat nämä jaksot ovat totuuden etsimisen ja löytämisen kannalta yhtä tärkeitä: se, joka käy ennen uskon heräämistä, ja se, joka sitä seuraa. Jos katselemme edellistä jaksoa, älyllistä puhdistusta, sen valossa, mitä nyt olemme oppineet näkymättömästä ruumiista, huomaamme ja ymmärrämme sen olevan minuutemme työtä astraaliruumiissa (mentaaliruumiissa). Ajattelemisemme

ulkonainen ja luonnollinen pohja on aistihavaintomme ja niiden herättämät mieltymyksen tai vastenmielisyyden tunteet; niitä järjestellessämme ja arvostellessamme opimme järkevästi ja tieteellisesti ajattelemaan. Mutta korkeamman loogillisen ajattelun sisäinen ja henkinen pohja on meidän omassa jumalallisessa olemuksessamme ja niissä aatteellisissa opetuksissa, joita tietäjiltä ja viisailta olemme vastaanottaneet. Kun nyt heidän — siis maailmanuskonnon — älyllisten opetusten avulla puhdistamme ja kehitämme ajatustamme, tapahtuu se, jota Jeesus Kristuskin tarkoittaa sanoessaan, että »totuus tekee teidät vapaiksi». Meidän järkemme vapautuu ennakkoluulojen kahleista. Meidät täyttää suloinen vapauden tunne. Meidän ajatuksemme tulee niin kirkkaaksi ja teräväksi, että se näkee älyllisen totuuden. Meidän järkemme muuttuu itse jonkinlaiseksi älyllisen tiedon ja totuuden mittapuuksi. Toisin sanoen yhä suuremmat alat tunneruumiissamme älyllistyvät, astraaliruumis yhä enemmän mentalisoituu, tunteemme muuttuvat järjeksi. Kun sitten usko herää ja uusi jakso alkaa henkisessä itsekasvatuksessamme, astuu uusi tekijä näyttämölle. Tämä uusi tekijä on meidän tahtomme. Usko on sisäisen, henkisen, siveellisen tahdon heräämistä. Ja sentähden täytyy niiden harjoitusten, jolla uskoa säilyttämme elävänä, alati kasvavana voimana, tähdätä tahdon lujittamiseen ja kehittämiseen. Sentähden on opittava jokapäiväisessä elämässä noudattamaan esim. Jeesuksen käskyjä. Kaikki tällaiset siveelliset käskyt kasvattavat tahtoamme, kun niitä noudatamme. Ne antavat meille valtaa itsemme yli, ne juurruttavat meistä pois itsekkyyden, ne herättävät meissä ymmärtämystä ja rakkautta kaikkia kohtaan. Niiden siveellinen ja ihanteellinen vaikutus on päivänselvä. Mutta niillä on toinenkin tehtävä. Tässä taas pitää paikkansa Jeesuksen sana: »totuus tekee teidät vapaiksi». Totuus siveellisessä merkityksessä on epäitsekäs, jumalallinen rakkaus. Kun sen rakkauden käskyjä noudattamalla kasvatamme ja kehitämme tahtoamme, vapautuu tämä tahtomme vähitellen tapojen ja taipumusten kahleista. Muistattehan meidän sopineen siitä, että tahdon toiminta suuntautuu välittömämmin fyysilliseen ruumiiseen? Tahto vie tekoihin, ja fyysillinen ruumiimme on tekojen välikappale, se on ennen muuta ikäänkuin objektivoitua tahtoa. Sentähden tahtomme kasvatusta vaikuttaa salaperäisesti fyysilliseen ruumiiseen ja muuttaa elävän uskon salaiseksi tiedoksi.

Kysymys. Niinkö? Millä tavalla?

Vastaus. Eetteriruumiiseen vaikuttamalla. Mikä eetteriruumis on? kysytte. Sitä mainitsin äsken nimeltä ja lupasin selittää ennen pitkää. Eetteriruumis on fyysillisen ruumiin näkymätön puoli. Fyysillinen ruumis on rakennettu ja kokoonpantu fyysillisen maailman aineksista. Se on tehty neljästä elementistä, sanovat keskiajan alkemistit. Siinä on maata, vettä, ilmaa ja tulta. Me sanomme nyt: se on muodostettu kiinteistä, juoksevista ja kaasumaisista aineista. Kiinteät aineet vastaavat »maata», juoksevat »vettä» ja kaasumaiset »ilmaa». Mutta entä »tuli»? Eikö ruumiissamme ole »tulta»? On epäilemättä. »Tuli» on vanhanaikuinen nimitys sille, jota nyt sanomme eetteriksi ja joka käsittää lämmön, elonvoiman, magnetismin, sähkön y. m. Nämä ovat fyysillisen maailman voimia ja aine, jossa ne välittömästi toimivat ja saavat väräilyjä aikaan, on n. k. hypoteettinen eli luultu eetteri. Samat voimat toimivat ja vaikuttavat ihmisen ruumiissakin siinä löytyvässä eetterissä ja muodostavat yhdessä n. k. eetteriruumiin eli fyysillisen ruumiin kaksoispuolen. Jos ei meissä olisi lämpöä, elonvoimaa, magnetismia ja sähköä, olisi fyysillinen ruumiimme kuollut möhkäle. Eetteriruumis läpäisee karkean ruumiimme joka kohdan. Jos kätenne puuttuu esim., on vastaava eetterikätenne hetkeksi siirtynyt sijoiltaan. Jos menette tainnoksiin tai jos teidät vaivutetaan hypnotiseen uneen, kunnes joudutte n. k. kataleptiseen tilaan, on eetteriruumiinne suureksi osaksi tai kokonaan siirtynyt syrjään fyysillisestä.

Kysymys. Tämä on erittäin mieltäkiinnittävää, mutta onko varsinaista havainnollista todistusta eetteriruumiin olemassaolosta?

Vastaus. On sitäkin. Kai tunnette spiritismiä niin paljon, että tiedätte henkiolentojen näkyväisinäkin esiintyvän istunnoissa? Se henkilö, joka palvelee mediumina eli välittäjänä, antaa silloin oman eetteriruumiinsa henkiolentojen käytettäväksi, eikä ainoastaan eetteriruumista, vaan vieläpä karkeitakin fyysillisen ruumiinsa osia. Viitataan näihin seikkoihin, sentähden että monet tutkijat ja tiedemiehet ovat vakuutettuja ilmiöiden todenperäisyydestä. Onhan monta monituista kertaa otettu valokuvakin tuommoisista silmälle näkyvistä henkiolennoista. Pyydän teitä tutustumaan asianomaiseen

kirjallisuuteen, jotta voisitte muodostaa itsellenne mielipiteen ilmiöistä. Emme kiinnitä niihin tässä sen enempää huomiota. Pääasia on, että teillä nyt olisi jonkinlainen käsitys eetteriruumiista ja sen olemassaolosta.

Kysymys. Tähänkö eetteriruumiiseen tahto vaikuttaa?

Vastaus. Siihen. Ja tahto saa aikaan sangen merkillisen tuloksen, kun tahtoa kasvatetaan ja kehitetään, niinkuin uskonelämässä on tehtävä. Se aikaansaa n. k. kaksistumisilmiön. Ihminen vapautuu fyysillisen ruumiin vallasta ja astuu itsetietoisena ulos fyysillisestä asunnostaan. Tuossa hänen silmiensä edessä makaa karkea ruumis tajuttomana ja ihminen itse vapaana, keveänä olentona, täydellisesti omana itsenään liikkuu ja toimii, ajattelee ja tuntee ruumiistaan riippumatta.

Kysymys. Kuinka? Näkeekö ihminen unta vai tarkoitatteko, että hän on aivan tajuissaan?

Vastaus. Ei mitään unta. Ihminen on yhtä hereillä kuin te ja minä nyt olemme.

Kysymys. Onko hän sitten ilman ruumista — muodoton, aineeton?

Vastaus. Ei suinkaan. Kuka voisi olla oma itsensä ilman muotoa? Ehkä joku abstraktinen filosofi mielikuvituksessaan, mutta ei elävä ihminen todellisuudessa. Ei, tietysti ihmisellä on muoto. Hän on puettu ruumiiseen, joka on aivan karkean ruumiin näköinen, mutta, kuten sanoin, kevyt, terve, iloinen, onnellinen. Ja hän ajattelee heti: »tämmöistä on siis kuolema!»

Kysymys. Jopa jotain. On siinäkin sitten kokemusta. Ja te sanotte, että se kokemus tulee uskossa?

Vastaus. Tulee ja sehän se muuttaa uskon salaiseksi tiedoksi.

Kysymys. No, kyllä ymmärrän, että semmoinen kokemus heittää uutta valoa kuoleman kysymykseenkin.

Vastaus. Heittää tietenkin, eikä se kokemus kerrottuun pysähdy. Siinä tilassa ollen ihminen voi saada luvan käydä tuonelankin tuvilla, kuolleitten valtakunnassa. Ja silloin hän voi väittää tietävänsä kuolemasta yhtä ja toista.

Kysymys. Tottakai tietää, jos itse on nähnyt. Ettekö tahdo sitten niistäkin asioista jotain kertoa?

Vastaus. Tahdon tietenkin, sillä niistähän meidän pitikin nyt puhua.

Kuoleman jälkeen.

Kysymys. Te puhutte kuolleista ja kuolleitten valtakunnasta ja siellä käymisestä. Missä tämä tuonela siis on?

Vastaus. Näkymättömässä maailmassa, joka paikallisesti ei ole erillään näkyväisestä. Täällä me »elävät» elämme ja asumme maan pinnalla, vaikka saatamme työskennellä kaivoksissa maan sisällä ja kohota ylös ilmaan lentokoneissamme ja -laivoissamme. Samaten kuolleet elävät paikallisesti katsoen »maan alla», maan päällä ja yläilmoissa »aina kuuhun saakka», kuten vanhoilla oli tapana sanoa. Heidän ruumiinsa ovat aineellisen kokoonpanonsa puolesta toisenlaisia kuin meidän, he kun ovat astraaliruumiittensa verhoamina, eikä fyysillinen aine niin muodoin aseta heidän liikkumiselleen mitään esteitä. »Me hengitämme kuolleitamme», sanoi madame Blavatsky leikillisesti.

Kysymys. Koska kuolleet siis elävät ja asuvat samassa paikassa kuin me, miksi puhutaan heidän luonaan käymisestä? Eikö heidän seuraansa joudu heti, kun astuu ulos ruumiistaan?

Vastaus. Ei, sillä heidän asuinsijojaan vartioidaan ja suojellaan. Siksi puhutaan »kuolleitten saaresta». Näkymätön maailma on paljon, paljon laajempi kuin näkyväinen maapallo, siinä on monenlaista elämää ja taajat joukot erilaisia henkiolentoja ihmisvainajien lisäksi. Kun ihminen tietoisena astuu henkimaailmaan, joutuu hän tekemisiin uuden, fyysillistä paljon rikkaamman olemistason kanssa. Kuolleitten valtakuntaan hän ei astu ilman pätevää syytä.

Kysymys. Mutta juuri sanoitte, että kuolleet elävät tässä, missä mekin?

Vastaus. On otettava huomioon, että paikallisuus ei henkimaailmassa merkitse samaa kuin fyysillisessä. »Etäällä» on siellä se, joka työntää pois, on vastenmielistä tai yhdentekevää, »lähellä» taas se, mikä vetää puoleensa, jota kohtaan tuntee sympatiaa tai intressiä.

Kysymys. Nyt ymmärrän. Mutta miksi kuolleet asuvat suojatussa »saaressa»? Miksei heidän luokseen ole vapaa pääsy?

Vastaus. Pääsy on kyllä vapaa, jos on asiaa. Käsittääksemme todellisesti vainajain elämää, täytyy meidän ajatella sitäkin jälleensyntymisen valossa. Jälleensyntymisen kannalta kuolemanjälkeinen elämä on lepoa. Se on verrattavissa yön rauhaan fyysillisen inkarnationin aikana. Kuolemaa onkin nimitetty unen vanhemmaksi veljeksi. Niinkuin ihminen raskaan päivätyön jälkeen kellahtaa illalla uneen herätäkseen virkistyneenä aamun valjetessa uuden päivän työhön, niin kuolemakin kutsuu ihmissielua elämän surujen ja murheiden jälkeen juomaan uutta eloa ja voimaa taivaallisen onnen ja levon maljasta; sillä odottaahan häntä taivaan tuolla puolen uuden maallisen elämän huolet ja murheet.

Kysymys. Onko siis jokaisen ihmisen kuolemanjälkeinen tila onnea ja autuutta? Pääseekö jokainen »taivaaseen»?

Vastaus. Pääsee. Ihmisen kuolemanjälkeinen elämä on varsinaisesti onnea ja riemua.

Kysymys. Onko sitten jokainen ihminen taivasta ansainnut?

Vastaus. On ehdottomasti jo sen nojalla, että hän on viettänyt vuosikausia maan päällä, missä

elämä — haaveista ja unelmista huolimatta — vielä toistaiseksi on kaikkea muuta kuin ruusuista.

Kysymys. Mutta onhan sentään maallinenkin elämä erilainen eri yksilöillä. Ja mitä sanotte siitä, että toiset kuolevat nuorina, jopa lapsinakin, toiset elävät vapiseviksi vanhuksiksi? Onko heillä kaikilla samanlainen taivas — ja yhtä pitkä?

Vastaus. Ei tietenkään. Siinä suhteessa luonto mittaa »ansion» mukaan. Taivaselämä vaihtelee sekä pituuden että voimakkuuden puolesta. Lyhyttä maallista elämää seuraa luonnonmukaisesti lyhyempi taivas, maallisesti rikasta elämää heikompi taivas. Mutta henkevyys ja hyvyys ja henkisten asiain harrastus johtaa luonnollisesti pitkään ja voimakkaaseen taivaselämään, vaikka ihminen maan päälläkin olisi ollut onnellinen; sillä hänen onnensa on silloin ollut sisäistä ja henkistä laatua. Itsekäs ja paha ihminen taas valmistaa itselleen laihaa ja lyhyttä taivasta, sillä autuuden kentillä paha ei viihdy.

Kysymys. Tämähän on kyllä sekä järkevää että lohduttavaa. Niin muodoin siis pieni lapsi vain lyhyen levon jälkeen syntyy jälleen maan päälle?

Vastaus. Syntyy, välistä samaan perheeseenkin.

Kysymys. Ja vanha, väsynyt elämänvaeltaja saa levätä kauan?

Vastaus. Siihen saakka, kunnes viimeinen muistokin väsymyksestä ja surusta on haihtunut.

Kysymys. Oikeudenmukaista! Mutta näin ollen ei siis yksikään ihminen »joudu helvettiin»? Olen kuitenkin käsittänyt, että kaikissa uskonnoissa on opetettu, että pahat ihmiset joutuvat »kadotukseen» eli »helvettiin». Jos nyt pidämme kiinni siitä teosofisesta näkökannasta, että kaikissa uskonnoissa piilee jumalallista viisautta ja totuutta, mistä johtuu, että ne kaikki ovat tuolla tavalla erehtyneet kurjaan taikauskoon?

Vastaus. Ei niinkään kurjaan taikauskoon, sillä kyllä helvettikin on olemassa.

Kysymys. Kuinka? Ken on sitten se onneton raukka, joka siihen syöstään?

Vastaus. Kaikki ihmiset siihen joutuvat — joko täällä maan päällä eläessään taikka kuoleman jälkeen.

Kysymys. Kaikki ihmiset? Tunnustan, etten teitä ymmärrä.

Vastaus. Luuletteko sitten, että ihminen muitta mutkitta on valmis taivaan iloon? Johan sanoin, että pahuus ja itsekkyyks eivät viihdy autuaitten asunnoilla. Mutta joka ihmisessä on pahuutta ja itsekkyyttä: kuinka hän siis kykenisi astumaan taivasten valtakuntaan, jos pahuus ja itsekkyyks yhä hänessä asuisi? Tämä kohta on ollut uskovaisillakin loukkauskivenä, sillä ajattelevammat heistä ovat ymmärtäneet, että taivas kadottaa paljon viehätystään ja suloaan, jos kaikki uskovaiset siihen tunkeutuvat heikkouksineen ja puutteellisuuksineen. Luterilainen kirkko ei kuitenkaan ole uskonut kuolemanjälkeiseen kehitykseen; vainajat nukkuvat kuolon liikkumattomassa unessa, kunnes viimeisenä päivänä tuomion pasuunat herättävät heidät haudoistaan; tosin yleisesti uskotaan, että silloin kaikki äkkiä muuttuvat enkeleiksi. Mutta jos Pekasta ja Paavosta äkkiä tulee enkeleitä, kuinka paljon heidän omaa itseään silloin jää jällelle? Sentähden luonnossa itsessään on semmoinen tuli, joka polttaa pahuuden ja itsekkyyden ihmisestä pois, ennenkuin hän taivaaseen pääsee.

Kysymys. Ja se tuli on helvetti? Missä siis helvetti on?

Vastaus. »Tämä maallinen elämä on ainoa todellinen helvetti», oli madame Blavatskyn tapana

sanoa, mutta kyllä hän myönsi helvettiä silti olevan kuolemankin tuolla puolen. Helvetti on ennen kaikkea tila, sieluntila. Helvetti on siinä, missä himo raatelee ihmissielua, siinä, missä himon tyydytys ei enää ole mahdollinen, siinä, missä ihminen näkee pahuutensa tai tyhmyytensä, siinä, missä omatunto häntä ruoski! Oh, helvettejä on monta. Onnellinen tavallaan se ihminen, joka jo maan päällä eläessään joutuu helvettiin, sillä taivas odottaa häntä pikemmin kuoleman tuolla puolen. Toista taas on sen, joka temmataan pois keskeltä itsekkyyttään, keskeltä maallisia halujaan ja himojaan; hänen täytyy käydä läpi pitkä puhdistus, ennenkuin taivaan portit hänelle avautuvat. Helvetti, kuten näette, ei ole mikään ikuinen kadotus, vaan pikemmin sama kuin katolilaisten kiirastuli.

Kysymys. Ja se on joka ihmiselle ehdoton?

Vastaus. Yhtä ehdoton kuin taivas, psykologisesti katsoen. Joka ihmissielun tulee puhdistua pahuudestaan ja itsekkyydestään joko maanpäällisessä helvetissä tai kuolemanjälkeisessä kiirastulessa.

Kysymys. Mutta arvattavasti kuolemanjälkeinen piina on erilainen eri yksilöillä!

Vastaus. Tietysti — sangen vaihteleva pituuteen, voimakkuuteen, muotoon nähden. Maallisessa ajassa lukien se on paljon lyhyempi kuin fyysillinen elämä, niinkuin taas taivas on monta, monta kertaa pitempi. Madame Blavatsky ei tahtonutkaan, että siitä — helvetistä eli kiirastulesta (*kaamalookasta*) — paljon puhuttaisiin; hänen mielestään pääpaino kuolemanjälkeisessä olotilassa oli pantava taivaselämälle. Niinkuin onkin. Jos täällä maan päällä eläessämme koetamme noudattaa viisaiden opetuksia, vältämme pahinta helvettiä sekä täällä että kuoleman jälkeen. Kuta vähemmin ajattelemme pahaa, sitä parempi. Ajattelemalla sitä lisäämme sen voimaa.

Kysymys. Saanko yhtäkaikki tehdä kysymyksen? Kun nyt ihminen ainakin kuoltuaan läpikäy moraalisen puhdistuksen, miksi hän jälleensyntyneenä on uudestaan itsekäs ja paha?

Vastaus. Ensinnäkin sentähden, että tuo puhdistus koskee ainoastaan sitä pahaa, mitä hänessä elämän aikana on ilmennyt; se ei kaiva esille mitään latenttista eli uinuvaa pahaa hänen olemuksestaan. Fyysillinen elämä sitä vastoin on erilainen eri ruumistuksissa: kohtalo eli karma on toinen, kokemukset ovat toisia. Ihmisen sisäiset mahdollisuudet hyvään ja pahaan nousevat vähitellen pinnalle elämien vieressä, tänään toiset, huomenna toiset. Helvetti puhdistaa tänään toisesta viasta, huomenna toisesta.

Kysymys. Sillä tavalla! Onko ihminen siis lopullisesti päässyt viasta, joka on kuollut helvetin tulesta?

Vastaus. Ei aivan lopullisesti. Siemen jää vielä hänen olemukseensa, ja se siemen on hänen itsensä kiskottava pois.

Kysymys. Millä tavalla?

Vastaus. Olettakaamme, että hän on juoppo. Kuoltuaan helvetin tuskat polttavat hänestä pois juoppouden himon. Mutta siemen jää, s. o. ensi ruumistuksessa hän vielä on altis juoppouden viettelyksille. Ainoastaan jos hän silloin voittaa viettelyksen eikä uudestaan lankea juoppouden paheeseen, on hän lopullisesti vapaa siitä synnistä.

Kysymys. Oivallinen kasvatusjärjestelmä, se on myönnettävä. Ja tietysti ihminen vielä voi langeta uudestaan?

Vastaus. Voi, sillä lopullinen voitto on joka asiassa oleva vapaa ja itsehaluttu. Ja tämä on toinen syy, miksi helvetti ei lopullisesti puhdistaa, vaan miksi ihminen vielä jälleensyntyneenä on heikko ja viettelyksille altis. Kärsimys on suuri kasvattaja, mutta ihmisen tahto on oleva suurempi.

Kysymys. Ette ole vielä kuvannut tarkemmin taivaallista elämää.

Vastaus. Sekin on ennen kaikkea sieluntila, joka on verrattavissa ihanimpiin onnen hetkiin, mitä ihminen maan päällä on maistanut. Ihmisen onneen kuuluu esim. menestys siinä työssä, jota hän rakastaa; edistys siinä opissa, taidossa, taiteessa tai tieteessä, jota hän harrastaa; niiden ihmisten läsnäolo, joita hän rakastaa; sen uskonnon mestarin tai Jumalan palveleminen, joka on hänen sydämelleen kallis. Kaikkea tätä hänellä on taivaissa yllin kyllin. Hän saa viettää aikansa rakkaimpansa kanssa, hän saa nähdä mestariaan kasvoista kasvoihin, hän saa ilman esteitä, ilman pettymyksiä, ilman väärinkäsityksiä antautua harrastuksiinsa ja töihinsä ja nähdä niiden menestyvän. Hän elää maallisen elämänsä uudestaan, mutta ilman sen suruja ja huolia, hänelle toteutuu taivaissa mitä hän maan päällä uneksi. Jokainen ihminen on kuvitellut, minkälainen elämä voisi ja pitäisi olla, — ja se kuvitelma muuttuu taivaissa todellisuudeksi. Taivas on ajatusmaailmaa ja sen aineellisuus ei estä unelmain ja mielikuvitusten silmänräpäyksellistä toteutumista. Kun ajattelette, miten hitaasti kaikki suunnitelmamme luonnon pakosta toteutuvat maan päällä, ymmärrätte eron fyysisen ja taivaallisen elämän välillä. Taivas on ihanteiden ilmituoja.

Kysymys. Kumpi elämä on todellisempi, maallinen vai taivaallinen?

Vastaus. Jos kysytte kuolleelta, saatte heti vastaukseksi: »ei ole muuta todellisuutta kuin taivaallinen!» Mutta viisaat sanovat, että maallinen elämä on todellisempi sen nojalla, että se meitä varsinaisesti kasvattaa. Taivaissa niitämme hedelmät, mutta maan päällä kylvämme.

Kysymys. Onko taivaselämä vain subjektiivista? Onko se vain olemassa kuolleiden mielikuvituksessa?

Vastaus. Ei suinkaan, vaikka jokaisen vainajan mielikuvitus sitä värittää. On olemassa vanha apokryfyinen kristillinen teos nimeltä »Pietarin Ilmestys». Siinä kuvataan taivasta ja helvettiä. Apostolit pyytävät Jeesusta näyttämään heille jonkun kuolleen, vanhurskaan veljen. Jeesus suostuu heidän pyyntöönsä, ja äkkiä apostolit näkevät kaksi sanomattoman kaunista miestä. Näiden kasvot loistavat aurinkona, vaatteet ovat valoisammat kuin koskaan ihmissilmä on nähnyt, ruumiit ovat valkoisemmat kuin lumi ja punaisemmat kuin ruusu ja valkoinen ja puna sekaantuvat toisiinsa. Heidän tukkansa on kihara ja kiiltävä ja kietoutuu kasvojen ja olkapäiden ympäri narduskukkain ja kirjavain kukkain kiehkurana. Etenkin Pietari saa myös nähdä paikan, jossa autuaat oleskelevat. Se on mittaamattoman suuri paikka meidän maailmamme ulkopuolella, hohtava valosta ja auringosta, lakastumattomien kukkien peittämä, täynnä ihania tuoksuja ja kukkivia kasveja, jotka kantavat mitä suloisimpia hedelmiä. Maan asujaimet ovat puettuina kuin valonenkelit ja enkelit yhtyvät heidän joukkoihinsa. Tämä »Pietarin Ilmestys» oli rakas kirja kristityillä jo toisella vuosisadalla, vaikka sen tiedot ja kuvaukset olivat kotoisin vanhoista kreikkalaisista mysteριοista. Kristikunnan alkuaikoina ei näet vielä ylenkatseella hylätty sitä, mikä tietona ja viisautena periytyi pakanamaailmasta.

Kysymys. Mutta jos nyt taivastapahtumille on objektiivistakin todellisuutta, kuinka silloin ihminen kuolleen saattaa olla rakkaittensa ympäröimänä, jos, sanokaamme, osa hänen rakkaistaan elää maan päällä, toinen helvetissä?

Vastaus. Siitä yksinkertaisesta syystä, että osa meistä — paras meistä, — olimmepa vaikka helvetissä, aina elää taivaissa. Taivas on henkemme varsinainen koti. Minämme vain kohdistaa huomionsa milloin maalliseen elämään, milloin helvettiin, milloin taivaisiin. Mutta se osa olemustamme, joka on taivaissa, on niidenkin luona, jotka meitä taivaissa kaipaavat. Me emme tosin kuolevaisessa tajunnassamme siitä tiedä — kuin ehkä joskus. Sillä varmaan tekin joskus olette tuntenut ikäänkuin jonkun rakkaan vainajan läsnäolon hengessänne? Se vainaja on silloin erityisellä rakkaudella teitä ajatellut ja teidän kanssanne seurustellut.

Kysymys. Mutta vieläkin kysyisin, seurusteleeko vainaja todella minun kanssani, kun en itse tiedä

kuin sattumalta?

Vastaus. Ehkä on selvempi sanoa, että vainaja seurustelee oman muistikuvansa kanssa, mutta että se muistikuva samalla on läheisesti tekemisissä teidän henkenne ja sielunne kanssa.

Kysymys. Nyt asia selviää. Vaan vieläkin kysymys: saattavatko vainajat taivaista päin ilmottaa itsensä eläville?

Vastaus. Eivät. Ainoa keino saada yhteyttä aikaan elävien ja kuolleitten välillä on, että elävät käyvät kuolleita tapaamassa.

Kysymys. Niinkö? Vaan mitä spiritistit sanovat? Itsekin taannoin puhuitte istunnoista ja henkiolentojen ilmestyksistä. Väitittepä, että ilmestyksiä on valokuvattakin.

Vastaus. Aivan oikein. Mutta nyt olikin puhe taivaan asujaimista.

Kysymys. Helvetin asujaimetko siis voivat aikaansaada yhteyttä maanpäällisten kanssa?

Vastaus. Niin, helvettien ja kiirastulten asujaimet.

Kysymys. Eipä tuo juuri ole imartelevaa. Spiritistisissä istunnoissa kuuluu kuitenkin ilmestyvän sangen korkeita ja viisaita henkiä.

Vastaus. Hyvä ja viisas ihminen on viisas ja hyvä kiirastulessakin. Muuten kiirastulen hienoimmat muodot, korkeimmat osastot ovat kuin paratiisia ainakin, joissa ei ole paljon muuta kärsimystä kuin ikävän ja kaihon tunne. Mutta spiritistisissä istunnoissa puhuu ja ilmestyy toisenlaisiakin henkiolentoja kuin ihmisvainajia, esim. n. k. luonnonhenkiä, jotka ovat kuin astraalimaailman eläinkuntaa. Ne saattavat elähyttää istunnossa läsnäolevien ajatuskuvia rakkaista vainajista ja sitten esiintyä niinä.

Kysymys. Eipä sitten ole paljon luottamista spiritismiin.

Vastaus. Miksi niin? Spiritistiset ilmiöt ovat tosia, mutta niiden selittäminen ja ymmärtäminen kaipaakin kokemusta ja tietoa. Sentähden tieteelliset tutkijat menettelevät oikein, kun eivät umpimähkään usko vainajien myötävaikutukseen. Mutta kun ihminen totuutta etsii eikä vielä ole saapunut uskon satamaan, on hänellä apua ja hyötyä spiritismin tutkimisesta. Moni materialisti on sitä tietä päässyt sokeudesta. Hän on tullut vakuutetuksi ja saanut todistuksia siitä, että on muutakin olemassa kuin vain näkyväinen aine, että sekä ihmisessä että maailmassa piilee salaperäisiä voimia, joiden selittämiseen eivät riitä viidet aistimme ja niihin turvautuva ymmärrys. Hänen kokemuspäirinsä on laajentunut, hänen järkensä on pakotettu luopumaan itsepintaisuudestaan ja tunnustamaan henkisen maailman olemassaolo. Tämä koskee materialisteja. Filosofiseen ajatteluun taipuvaisia totuudenetsijöitä en kehota spiritismia kokeellisesti tutkimaan — korkeintaan ohimennen. Heidän tiensä totuuden luo käy pikemmin teosofisten tutkimusten kautta. Mutta sekä materialistein että filosofein ja uskovaisten ajatuselämän täytyy puhdistua ja vakaantua siten kuin olen edellä esittänyt, ennenkuin heidän tahtonsa herää uskossa. Uskoa kohti kaikki tähtää, kaiken päämääränä on se usko Kristukseen, joka yksin pelastaa tietämättömyydestä ja askel askelelta johdattaa tietoon. Mitä on kuolemattomuus ilman omaa kokemusta ja tietoa siitä, että kuolemaa ei ole? Sanoohan apostolikin: »Sillä jos meidät on Kristuksen kanssa kasvattanut yhteen yhtäläinen kuolema, niin kasvattaa meidät yhteen myös yhtäläinen ylösnousemus, kun tiedämme sen, että meidän vanha ihmisemme on hänen kanssaan ristiinnaulittu, jotta synnin ruumis kukistettaisiin, niin ettemme enää palvelisi syntiä; sillä joka on kuollut, se on vanhurskaantunut synnistä. Mutta jos olemme kuolleet Kristuksen kanssa, niin uskomme saavamme eläkin hänen kanssaan, tietäen, että Kristus, sittenkun hänet kuolleista herätettiin, ei enää kuole; kuolema ei enää valitse häntä.» (Rom. 6:5–9.) Se, joka Kristuksen kanssa kuolee mystillisen kuoleman, se nousee Kristuksen kanssa ylös, hänet vihitään, niinkuin ennen mysterioissa, kuoleman kautta elämään. Kaikki ne taas, jotka kuolevat tavallisen ruumiillisen kuoleman, vanhurskautetaan kyllä synneistä, mutta

taivaallisen olotilan jälkeen heitä odottaa uusi ruumistuminen maan päälle, joka samalla on kuolema heidän entiselle persoonallisuudelleen. Heille syntyy uusi persoonallisuus, joka ei tiedä vanhasta enää mitään, ja he seisovat taas kuoleman arvotuksen edessä yhtä tietämättöminä kuin ennen. Peitettä ei nosta mikään muu kuin heidän oma ponnistuksensa. Tässäkin toteutuu sana: kärsimys on suuri kasvattajamme, mutta ihmisen tahto on suurempi.

Mitä hyötyä on teosofiasta?

Kysymys. Minun täytyy todella tunnustaa, että kaikki mitä olen kuullut teidän puhuvan teosofiasta, on täyttänyt mieleni hämmästyksellä. Viimeksi sanoitte esim., että »kaikki tähtää uskoon, kaiken päämääränä on usko Kristukseen». Tätä olisi pitänyt olla kuuntelemassa kaikkien niiden, joiden mielestä teosofia on samaa kuin Kristuksen kieltämistä. Mistä tämä väärinkäsitys? Olettehan kyllä selittänyt, että teosofian täytyi alussa painostaa buddhalaisuutta ja toisia pakanauskontoja enemmän kuin kristinuskoa. Mutta minusta sittenkin tuntuu, niinkuin eivät kaikki teosofitkaan olisi selvillä Kristuksen tehtävästä ja merkityksestä. Vai mitä sanotte? Ovatko teidän esittämänne näkökannat yleisiä Teosofisessa Seurassa?

Vastaus. Ehkeivät joka yksityiskohdassa. Kaikki teosofit tunnustavat »mystillisen Kristuksen», joka asuu meissä ja joka on yhtä Logoksen kanssa, mutta kaikki eivät vielä näe yhteyttä mystillisen Kristuksen ja Jeesuksen Kristuksen kanssa. Jeesuksen Kristuksen suuresta historiallisesta merkityksestä ovat sitä vastoin täysin selvillä ne teosofit, jotka nimittävät itseään antroposofeiksi.

Kysymys. Ovatko siis antroposofit yhtä mieltä teidän kanssanne esittämässänne opeissa?

Vastaus. Sitä en mene takaamaan. En uskalla piilotella auktoriteetin taakse. Pyydän teitä ja jokaista itse etsimään totuutta — etsimään koko sielullanne ja koko mielellänne. Olen teille koettanut kertoa, mitä itse olen teosofiassa ja teosofisena tutkijana löytänyt, ja teidän tehtäväksenne jää punnita ja päättää, paljonko arvoa sanoilleni panette. En ole tahtonut teille esittää mitään kuollutta totuutta, en mitään historiallista selontekoa nykyajan teosofisesta liikkeestä, vaan elävää elämän kokemusta ja totuutta, josta janoava sielu voi virkistyä. Teidän täytyy siis ymmärtää, että itse vastaan sanoistani eikä Teosofinen Seura, joka muuten juuri on totuuden etsijäin yhdistys ja »vapaa ajattelun temppeli», jonka alttarille jokainen etsijä uhraa vilpittömän löytönsä.

Kysymys. Teillä on kaunis käsitys Teosofisesta Seurasta, ja mielelläni kuulisin jotain sen historiasta.

Vastaus. Käsitykseni Teosofisesta Seurasta on asiallinen ja perustuu julkilausuttuihin ohjelmapykäliin ja tunnussanoihin. Kai tekin tunnette Teosofisen Seuran tunnuslauseen: »ei ole uskontoa totuutta korkeampaa», jota on totuttu suomeksi tulkitsemaan sujuvammin näin: »totuus on korkein uskonto». Siihen sisältyy se suvaitsevaisuus, se vapaamielisyys ja se totuuden rakkaus, joka melkein aina on puuttunut, kun täällä kristikunnassa olemme harrastaneet elämän syvempiä eli uskonnollisia kysymyksiä. Jos ei Teosofisen Seurankaan ole onnistunut omassa piirissään täydellisesti toteuttaa tätä aatteellista veljeyttä, jonka ensi askel on toisten ymmärtämys ja eri katsantokantojen suvaitseminen, on se luettava osaksi inhimillisen heikkouden, mutta osaksi myös vereemme syöpyneen suvaitsemattomuuden ja ahdasmielisyyden viaksi. Teosofisella Seuralla on tosiaan suuri ja korkea kasvatustehtävä ihmiskunnassa, jos Seura vain pysyy ohjelmalleen uskollisena. Te kysytte sen historiaa. Sen perustivat madame H. P. Blavatsky, eversti H. S. Olcott, tuomari W. Q. Judge ynnä kourallinen amerikkalaisia marraskuun 17 p:nä 1875 New-Yorkissa Amerikassa. Madame Blavatsky, joka on liikkeen sielu ja opettaja, julkaisi samaan aikaan ensimmäisen suurteoksensa »Paljastettu Isis» (*Isis Unveiled*), jossa hän vertasi toisiinsa vanhan ja uuden ajan teologiat ja mytologiat, tieteet ja filosofiat, paljastaen niiden mysteerit ja salaiset merkitykset. Vuonna 1879 madame Blavatsky ja eversti Olcott muuttivat mestarin käskystä Indiaan, siirtäen Seuran päämajan ensin Bombayhin, sitten Madraasiin, jossa se yhä vielä Adyarin esikaupungissa, Adyar-virran rannalla sijaitsee. Indiassa madame Blavatsky — varsinkin vieraillessaan Simlassa Mr. A. P. Sinnettin kodissa — teki noita »okkultisia ilmiöitään» eli ihmetemppujaan, jotka herättivät niin tavatonta huomiota Euroopassa Mr. Sinnettin ensimmäisen kirjan (*Occult Word*) ilmestyttyä. Indiassa Seuralle perustettiin oma aikakauslehti *The*

Theosophist, joka yhä vielä on Seuran pää-äänenkannattaja; eversti Olcott teki laajoja luentomatkoja ja perusti kaikkialle »loosheja» eli haaraosastoja Seuralle; Seuran ohjelma laadittiin siihen muotoon, mikä sillä nytkin vielä on ja jonka mukaan, kuten tiedätte, Seurala on seuraavat kolme tehtävää: 1) muodostaa ihmiskunnan yleisen veljeyden ydin, katsomatta rotuun, väriin, kansallisuuteen, uskontoon, yhteiskunta-asemaan tai sukupuoleen; 2) edistää vertailevia uskonnollisia, filosofisia ja tieteellisiä tutkimuksia; sekä 3) tutkia tuntemattomia luonnonlakeja ja ihmisen salaisia voimia. Näistä vain ensimmäinen on sitova Seuran jäsenille. 80-luvulla madame Blavatsky muutti Indiasta Eurooppaan, eversti Olcottin jäädessä Seuran presidenttinä Indian päämajaa hoitamaan. Europassa madame Blavatsky kirjotti toisen suurteoksensa »Salainen Oppi» (*The Secret Doctrine*), josta suomeksikin on osa ilmestynyt, perusti ranskalaisen ja englantilaisen teosofisen aikakauskirjan, julkaisi useita pienempiä teoksia (Teosofian avain, Hiljaisuuden ääni, y.m.) ja antoi sisäistä, esoteerista, opetusta muutamille henkilöille, jotta he voisivat vuorostaan tehdä teosofista työtä. Näiden joukossa oli maailmankuulu sosialisti ja puhuja Mrs. Annie Besant, jonka madame Blavatsky nimitti varsinaiseksi seuraajakseen, koska hän menneisyytensä karman nojalla niin pian oli päässyt salaisen mestarin opetuslapsiksi. Madame Blavatsky kuoli toukokuun 8 p:nä 1891 ja eversti Olcott helmikuun 17 p:nä 1907. Sen jälkeen Mrs. Besant on ollut ensin Seuran pää-opettajana, sitten myös sen presidenttinä. Vuosien kuluessa Teosofinen Seura on voittanut jalansijaa kaikissa sivistysmaissa; sillä on nykyään yhteensä noin 30,000 jäsentä.

Kysymys. Numero tuntuu suurelta, mutta kun ajattelee sen käsittävän koko maapallon, on se päinvastoin sangen pieni. Miksei tällaisella liikkeellä ole kannattajia miljoonittain?

Vastaus. Epäilemättä sillä onkin. Meidän on näet tehtävä ero teosofisen liikkeen ja Teosofisen Seuran välillä. Teosofinen Seura ja ennen kaikkea madame Blavatskyn työ antoi liikkeelle alkusysäyksen, mutta Seurana se on vain runko, josta lukuisia oksia jo on kasvanut. On olemassa useita seuroja ja yhdistyksiä, jotka harrastavat samoja asioita ja omalla tavallaan palvelevat teosofista liikettä: on »teosofisia seuroja», on »kristillis-teosofisia yhdistyksiä», on »yleinen veljeys ja teosofinen seura», on »antroposofinen seura», on »okkultisia» ja »mystillisiä» yhdistyksiä y.m. y. m.

Kysymys. Minkätähden ne ovat syntyneet? Erimielisyyksistä ja riidoistako?

Vastaus. Enimmäkseen sillä tavalla. Mutta eiköhän salaisempi syy ole se, että jokainen elonvoimainen organismi pyrkii jakautumaan ja synnyttämään jälkeläisiä. Teosofisen Seuran historia paraiten todistaa, mikä suuri henkinen voima on teosofisessa liikkeessä. Jos lisäksi otetaan huomioon, kuinka laajalle teosofiset aatteet ovat levinneet, kuinka ne ovat päässeet värittämään kirjallisuutta, taidetta, jopa filosofista ja uskonnollistakin ajattelua, niin ei ole väärin olettaa, että niitä jo luetaan miljoonissa, jotka ovat teosofialta vastaanottaneet vaikutuksia henkisessä elämässään.

Kysymys. Tätä kaikkea kuullessani nousee mieleeni kysymys, johon vielä pyytäisin teidän vastaamaan: mitä tosi käytännöllistä hyötyä on ihmisille teosofiasta? Voitteko osottaa, että ne, jotka omaksuvat teosofisen elämänymmärryksen, sillä todella ovat voittaneet jotakin?

Vastaus. Epäilemättä. Vaikka sanoisitte, että »tosi, käytännöllinen hyöty» lasketaan markoissa ja penneissä, en epäröisi vastata myöntävästi kysymykseenne.

Kysymys. Niinkö? En kuitenkaan niin jyrkkää »hyötyä» ajatellut. Mutta selittäkääpä.

Vastaus. Mikä on ihmiselle hyödyllisempi kuin oppia ajattelemaan? Sitä teosofinen liike hänelle opettaa. Ja mikä on ajattelu? Kyllä paljon nimitetään ajattelemiseksi, joka sitä ei ole. Sekin »liikemies» »ajattelee», joka tuumii, millä tavalla hän naapuriaan paraiten voisi petkuttaa; pahantekijäkin »ajattelee», kun hän suunnittelee rikoksiaan. Minun silmilläni katsoen tuo ei ole ajattelemista, vaan ajatuskyvyn prostituimista. Teosofinen tutkimus varottaa semmoisesta, sillä se näyttää, mitä haittoja karmallisesti siitä syntyy sielulle, ruumiille ja tulevan ruumistuksen onnelle. Teosofia opettaa ajattelemaan, sillä se näyttää,

että ihmisen täytyy käyttää järkeään hyvän ja oikean, totuuden ja kauneuden palveluksessa. Yksin sillä tavalla hän valmistaa onnea muille ja itselleen. Teosofia opettaa vielä, että teko on ajatuksen lapsi — hyvät ja kauniit teot hyvien ja kauniiden ajatusten synnyttämiä. Ja koska ei mitään kannata tehdä, jota ei kannata tehdä hyvin, opettaa teosofia, että toimintamme menestys riippuu sitä edelläkäyvien ajatusten ja harkitsimisien selvydestä, vilpittömyydestä, hyväntahtoisuudesta. Kaukana siitä, että teosofinen elämänymmärrys vierottaisi meitä maailmasta ja sen elämästä, se päinvastoin antaa meille kykyä ja voimaa oikealla tavalla ottamaan osaa maalliseen elämään. Luuletteko, että hyvän ja pyhän ihmisen ehdoton tunnusmerkki on, että hän »huonosti onnistuu», että kaikki hänen asiansa käyvät nurin, hänen hyvät aikeensa raukeavat tyhjiin? Päinvastoin tahtoisin silloin sanoa, että niin pyhä kuin hän onkin, hän ei vielä ole oppinut elämän läksyä. Ei menestymättömyys ole ihanne! Tavoteltava ihanne on hyvän asian menestys. Se ihminen on ihanteellinen, joka samalla on hyvä, pyhä, auttavainen ja viisas, älykäs, menestyväinen. Eikö Jeesuskin sanonut: olkaa viattomat kuin kyyhkys, mutta älykkäät kuin käärmeet? Se ihminen on suuri, joka älykkyydessään on hyvä. Kaikki todelliset nerot ovat tämän ymmärtäneet. Maailma nauraa hyvyydelle, sillä se käy niin usein käsi kädessä tyhmyyden ja saamattomuuden kanssa. Mutta vika ei ole hyvyydessä, vaan tyhmyydessä. Asettakaa viisautta saamattomuuden tilalle, ja hyvyys loistaa hurmaavalla valolla.

Kysymys. On tuo minusta tervettä ja terveellistä oppia.

Vastaus. Ja sehän on vain teosofian niin sanoakseni eksoteerista elämänoppia, joka itsestään kasvaa teosofiaa harrastavien ihmisten sieluihin. Ottakaa tämän lisäksi huomioon, mikä teosofisen liikkeen sisäinen tarkoitus on ja josta näissä keskusteluissamme olen koettanut tehdä selkoa: kasvattaa ihmisiä maailmanuskonnon elävän Kristuksen luo, joka vapauttaa heidät synnin ja tietämättömyyden taakasta, ja väittää sitten, ettei teosofiasta ole hyötyä.

Kysymys. Ratkaiseeko teosofia jollain tavalla ajan polttavia kysymyksiä? Mitä se sanoo yhteiskunnallisesta problemista? Eikö karma-usko estä yhteiskunnallisia muutoksia ja parannuksia? Jos minun karmani on syntyä köyhänä ja kurjana, mistä saan tilaa yhteiskunnassa, jossa ei kurjuutta ole?

Vastaus. Nyt lankeatte vanhaan itämaalaiseen erehdykseen, rahvaan erehdykseen. Heidän käsityksensä karmasta johtaa muuttumattoman, edeltä määrätyn kohtalon uskoon, ja siinäkin buddhalaiset ja hindulaiset enemmän noudattavat muhamettilaisten esimerkkiä kuin oman uskontonsa opetuksia. Buddha opetti tekemään hyvää lakkaamatta, jotta vapautuisi jälleensyntymisten pyörästä, mutta Muhamed käski tyytymään kohtaloonsa ja alistumaan Jumalan tahdon alle. Siitä tuo *keismet*-usko, joka kyllä auttaa ihmistä kantamaan ristiänsä, mutta samalla lamauttaa hänen persoonallisia pyrkimyksiään. Olen jo edellä puhunut siitä, kuinka toisenlainen on teosofinen käsitys karmasta. Me pidämme kiinni siitä tosiseikasta, että mikään ponnistus ei mene hukkaan: sen takaa meille karma eli syysuhteen laki. Ihmisen tehtävä on yrittää ja koettaa parastansa; jos ei hän tällä kertaa menesty, on se tosin hänen karmansa, s. o. riippuu hänen omasta puutteellisuudestaan; mutta hänen tappionsa on porras tulevaan menestykseen, sillä hänen ponnistuksensa kantaa hedelmän aikanaan. Me pidämme kiinni siitä, että karma on voitettava, että sen pahat puolet on muutettava hyviksi. Meidän on tapana sanoakin: »ihminen on kohtalonsa herra». Menneisyys on meidän kohtalomme, mutta nykyisyydessä saamme herroina vapaasti rakentaa tulevaisuuttamme. Sama sääntö pitää paikkansa yhteiskuntien, kansojen, koko ihmiskunnan elämän suhteen. Menneisyys on muodostunut kansoille kohtaloksi, yhteiskunta on semmoinen, jommoiseksi se on historiallisesti muodostunut. Mutta itsehan me ihmiset luomme historiamme! Kuka estää meitä muuttamasta ja parantamasta elämäämme ja yhteiskuntiamme? Erehdymme tosin, jos luulemme, että vapautemme on vallattomuutta. Siihen erehdykseen lankeavat kansat, kun ne tekevät vallankumouksia ja yrittävät väkivallalla äkkiä saada hyvää aikaan. Elämä ei anna itseään pettää. Kehityksellä on omat lakinsa. Väkivaltainen leikkaus voi saada paiseen puhkeamaan, mutta ei paranna organismia. Vallankumoukset vievät aina päinvastaiseen tulokseen kuin mihin on pyritty. Vasta aika tasottaa.

Kysymys. Millä tavalla siis tarkoitatte, että yhteiskuntia olisi parannettava?

Vastaus. Ihmisiä valistamalla ja lapsia kasvattamalla uusien periaatteiden ja ihanteiden mukaan. On alettava juuresta eikä latvasta. Yhteiskuntaelämä ei muutu onnelliseksi, ennenkuin ihmiset muuttuvat. Mitä hyödyttää kaataa uutta viiniä vanhoihin leileihin? Asettakaa nämä samat vanhat ihmiset veljellisiin ja ihaniin olosuhteihin — ja vuoden päästä olosuhteet ovat muuttuneet entiselleen, ehkä huonommiksi kuin ennen, mutta ihmiset eivät ole tulleet hyviksi ja onnellisiksi. Kuinka muuten paha ja itsekäs ihminen voisi olla onnellinen?

Kysymys. Teillä ei siis ole muuta käytännöllistä ohjetta kuin ihmisten kasvattaminen ja opettaminen?

Vastaus. Eikö siinä käytäntöä kyllin? Vakuutan teille, että saamme tehdä paljon, paljon käytännöllistä työtä, jos ihmisiä tahdomme kasvattaa. Se on kaikista kiittämättömin työ. Mutta joka tapauksessa ainoa varma. Ja edellyttäähän muuten uusi kasvatusjärjestelmä sangen suuria yhteiskunnallisia muutoksia ulkonaisesti.

Kysymys. Miten?

Vastaus. Kouluolojen uudistus! Siihen päin ajan henki tähtää. Kaikissa maissa ajatellaan, pohditaan, kokeillaan. Elämä itse näyttää meille, mitä meidän on tehtävä. Kun ei järkemme riitä, heräävät meissä sisäiset vaistot, jotka viittaavat oikeaan suuntaan. Kaikkialla tunnetaan nyt salaperäisenä välttämättömyytenä, että kouluoloja on uudistettava ja muutettava.

Kysymys. Sanokaa, mihin suuntaan.

Vastaus. Ensinnäkin on opetus alkuasteilla tehtävä yhdenmukaiseksi. Kansan kaikkia lapsia on kasvatettava ja kaikkia on kasvatettava samalla tavalla, saman hengen mukaan, ilman luokkarajoja, ilman kansallisuusekkyyttä. Lapset ovat ihmisiä. He ovat lähempänä ihmisten veljeyttä kuin aikuiset. Väärin on heissä herättää sotaintoa ja ahdasmielistä isänmaanrakkautta. He ymmärtävät rakkautta, sääliä ja hyvyttä helpommin kuin nykyisissä yhteiskunnissa kolhiutuneet vanhemmat ihmiset. Heitä voi opettaa eläimiä säälimään ja inhimillisellä tavalla suhtautumaan luontoon. Vasta lapsuusajan loputtua (noin 14 vuoden iässä) alkakoon erikoisopetus käytännöllisillä ja tietopuolisilla aloilla. Silloin oppilaat joutuvat eri kouluihin, ei luokan, varallisuuden tai vanhempien sivistystason mukaan, vaan omien taipumustensa perusteella. Täten tulee luokka- eli paremmin sanoen työjako myöhemmällä iällä luonnolliseksi, ihmisen oman synnynnäisen luonteen mukaiseksi eikä niiden olosuhteiden aiheuttamaksi, joihin ihminen syntyy. Siten häviää myös vähitellen luokkaviha ja katkeruus. Kaikki ihmiset saavat saman yleissivistyksen ja työtä kunnioitetaan joka muodossa, ruumiillista niinkuin henkistä. Vaikka vielä oltaisiin kaukana täydellisyydestä ja tosi onnesta, oltaisiin kuitenkin otettu iso askel sitä kohti. Nämähän muuten ovat päivän selviä asioita, joita ei minun teosofian nimessä tarvitse teille toistaa.

Kysymys. Jospa ne kaikille olisivat niin päivän selvät kuin otaksutte! Kyllä luulen, että paljon vielä saadaan valistaa ja sivistää ihmisiä sekä teosofian nimessä että muuten, ennenkuin kaikki tajuavat, mitä tekin nyt olette puhunut.

Vastaus. Taitaa valitettavasti olla niinkin. Mutta palataksemme asiaan tahdon lisätä, että toiseksi kasvatusjärjestelmän täytyy muuttua niin sanoakseni sisältönsäkin puolesta. Ei enää saa kehittää yksinomaan muistia ja ymmärrystä, täytyy ajatella ihmistä kokonaisuudessaan. Tahtoa on kasvatettava ja tunnetta eli mielikuvitusta. Jos laatisi lyhyen tunnuslauseen tulevan ajan kasvatuksesta, voisi sanoa: ei muistitietoa, vaan tosi taitoa! Ihmislasten pitää todella oppia jotakin: ei ainoastaan lukemaan, laskemaan ja kirjottamaan, vaan myös käytännöllisiä töitä suorittamaan; ei ainoastaan piirtämään, maalaamaan ja soittamaan, vaan myös kauniisti ja jalosti käyttäytymään; ei ainoastaan puhumaan ja yhtä ja toista muistamaan, vaan myöskin itseään hillitsemään ja kieltämään. Tässäkin kohden näemme, mihinpäin ajan ratas pyörii. Kaikissa maissa on laajalle levinnyt partioliike, joka koettaa kasvattaa nuoria jäseniään niihin

käytännöllisiin ja siveellisiin suuntiin, jotka puuttuvat koulukasvatuksesta. Nämäkin asiat ovat tavallaan tuttuja ja päivänselviä, ja te näette vain minun esityksestäni, että teosofiset näkökannat eivät ainakaan ole järeillä ajastaan.

Kysymys. Ette ole maininnut mitään uskonnonopetuksesta. Kai sillä alalla kaipaatte suuriakin uudistuksia? Onko teidän mielestänne uskonnonopetus vallan poistettava kouluista?

Vastaus. Ei suinkaan. Mutta alkuasteella uskonnon opetus on oleva käytännöllistä. Lapset lukekoot kaikenlaisia kertomuksia Jeesuksen y. m. vapahtajain elämästä, mutta uskonnon henki istutettakoon heihin esimerkin voimalla. Aivankuin ohimennen he saavat kuulla jälleensyntymisestä, karmasta, kuolemasta ja henkimaailmasta, — mutta aina sillä tavalla, että heidän oma tiedonhalunsa herää ja he saavat vastauksia omiin kysymyksiinsä. Ei mitään tyrkyttämällä, vaan sillä tavalla, että lapset omasta halustaan juoksevat opettajan luo kysymään, sillä »opettaja tietää».

Kysymys. Tätä juuri halusin kuulla. Te toivotte siis, että teosofisia oppeja opetettaisiin lapsille?

Vastaus. Niin, sillä tavalla kuin esitin. Tietysti on mielestäni päivän selvä asia, että maailmanuskonnon elämänymmärrys omaksutaan. Sehän ei merkitse minkään uskonnon hylkimistä. Sehän ei merkitse, että meidän kristittyinä pitäisi luopua kristinuskostamme. Päinvastoin! Nyt vasta meidän pitäisi ruveta toden teolla kristityiksi. Nyt vasta alkaisimme oikein käsittää, mitä kristinusko on, kuka Kristus on ja mitä Jeesuksen seuraaminen merkitsee. Ja nyt vasta osaisimme lapsillemmekin opettaa uskontoa ja uskonnon tosi henkeä. Sentähden sanon: kasvatuksen alkuasteilla uskonnon henkeä käytännössä, sen oppeja hedelminä, joita lapset itse noukkivat. Mutta myöhemmässä opetuksessa olkoon uskonto tietopuolinenkin aine, osaksi historiallisena esityksenä maailman uskonnoista, osaksi tieteellis-filosofisena ja esoteerisena esityksenä maailmanuskonnon tosi piirteistä.

Kysymys. Onhan teillä selvä ohjelma, — ja miksei saisi uskoa, että sen toteuttamisesta koituisi hyvää? Kunpa vain olisi niitä ihmisiä, niitä opettajia, jotka kelpaisivat lapsia sillä tavalla ohjaamaan ja opastamaan.

Vastaus. Siinäpä sen sanotte. Niitä on ensin luotava. Ja miten niitä luodaan? Minäpä sanon, mitä uskon: niitä on. Niitä on vain löydettävä, tai vielä paremmin: niitten tulee löytää itsensä! Ja miten se käy? Siten että teosofian sanoma leviää — joka palatsiin, joka tölliin, — herättää ihmiset unestaan ja kiihottaa heitä totuutta etsimään. Ken etsii, hän löytää. Moni ihminen on opettaja tietämättään. Kun teosofia tulee hänen tielleen, hän löytää itsensä. Sentähden on minusta tärkeä työ nykyhetkellä saada teosofian sanoma levitettyksi.

Kysymys. Uskonne saa minunkin innostumaan. Todella, jos olisi uskoa —

Vastaus. Miksei olisi uskoa? Tehkää niinkuin kauppamies, josta Jeesus vertauksessaan kertoo ja joka etsi jaloja helmiä: kun hän löysi yhden kallisarvoisen helmen, meni hän ja möi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti sen. Sillä tavalla usko voitetaan.